

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Філологічний факультет
Кафедра української літератури

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ СОКИРЯНИНИ В ЗЗСО

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

здобувачка 601 групи спеціальності 014
Середня освіта, ОПП Українська мова та
література
Самараш Яна Вікторівна.

Науковий керівник: канд. філол. наук,
доц. Попович О. О.

Рецензент _____

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2023 р.
Зав. кафедрою _____ доц. Мальцев В. С.*

Чернівці – 2023

Анотація

Самараш Я. В. Вивчення творчості письменників Сокирянщини в ЗЗСО.

У дипломній роботі зrealізовано аналіз літературного життя Сокирянщини від другої половини ХХ – до початку ХХІ століття. Розкрито ідейно-тематичний зміст творів поетів Сокирянщини – О. Бондаря, Г. Будняк, В. Гандзія, І. Гончар, І. Нагірняка, І. Руснак – у зв'язку з виховним потенціалом. Розглянуто прозу М. Брозинського, І. Нагірняка, К. Поповича в проблемно-тематичному аспекті. Запропоновано методику викладання творчості письменників Сокирянщини в ЗЗСО. Розроблено урок літератури рідного краю для ознайомлення учнів із життям і творчістю М. Брозинського.

За матеріалами дослідження зроблено висновки.

***Ключові слова:** література, поезія, проза, літературний процес, аналіз, систематизація, методика.*

Abstract

Samarash Y. V. Study of the work of writers of Sokyriany region in general secondary education institutions.

An analysis of the literary life of the Sokyriany region from the second half of the 20th to the beginning of the 21st century was outlined in the thesis. The ideological and thematic content of the works of the poets of the Sokyriany region – O. Bondar, H. Budniak, V. Handzii, I. Honchar, I. Nahirniak, I. Rusnak – is revealed in connection with the educational potential. The prose of M. Brozynskyi, I. Nahirnyak, and K. Popovych is considered in the problematic and thematic aspect. The method of teaching the works of writers of Sokyriany region in general

secondary education institutions is offered. The lesson of the native region literature was developed to introduce the life and work of M. Brozyns'kyi to students.

Conclusions are made based on the research materials.

Keywords: *literature, poetry, prose, literary process, analysis, systematization, methodology.*

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис) Яна САМАРАШ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АСПЕКТ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ПОЕТІВ СОКИРЯНЩИНИ.....	10
Висновки до 1-го розділу.....	52
РОЗДІЛ 2. ПРОЗА М. БРОЗИНСЬКОГО, І. НАГІРНЯКА, К. ПОПОВИЧА: ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ.....	53
2.1 Творчий почерк М. Брозинського.....	53
2.2 Мала проза І. Нагірняка.....	58
а) Новели.....	58
б) Оповідання.....	78
2.3 Проблематика роману К. Поповича „Скривджені долі“.....	85
Висновки до 2-го розділу.....	90
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ СОКИРЯНЩИНИ У ЗЗСО.....	93
3.1 Розробка уроку з літератури рідного краю для учнів 9-го класу на тему: „Михайло Брозинський. Прощальний вальс“.....	99
Висновки до 3-го розділу.....	106
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	109
ДОДАТКИ.....	116

ВСТУП

Сокирянщина – це край, де жили, живуть і житимуть талановиті, працьовиті, щирі та мудрі люди. Цей куточок Бессарабії чарує око своїми краєвидами: дністровські кручі, білосніжне цвітіння садів, різноманітні лікувальні трави, багаті на гриби та ягоди ліси. Це край неповторних звичаїв, легенд, пісень, переказів. Цей куточок землі оспіваний та змальований багатьма талантами, що жили, творили та продовжують популяризувати рідний край.

Сокирянський район Чернівецької області, який утворений 11 листопада 1940 року, розкинувся у лісостеповій зоні помірно-континентального клімату Прутсько-Дністровського межиріччя. Його площа 0,7 тисячі квадратних кілометрів, де своєрідно і неповторно вписалися два міста – Сокиряни і Новодністровськ та 24 села. Населення, більшість з якого українці, становить близько 50 тисяч осіб. Тут компактно проживають молдовани у селі Шишківці, старовіри-росіяни у селі Грубна, частково у селі Білоусівка і Сокирянах [26, с.3].

Сокирянщина межує з Кельменеччиною на заході, Хмельниччиною на півночі, Вінниччиною на сході, а також з Бричанським і Окницьким районами Молдови на півдні.

На початку XVI ст., коли османські війська завоювали Молдавію і Буковину, місцеві жителі, рятуючись від загарбників, втікали у ліси. За однією з легенд розповідається, що люди у ліси приходили з сокирами для того, щоб розчищати майбутнє місце для житла. Ці місця згодом почали називатися „Сокирянками“, а пізніше так назвали саме поселення.

Перша письмова згадка про Сокирянщину належить до XVI ст., а найдавніша документальна звітка датована 1668 роком. Відомо, що у 1770 році маленьке містечко під назвою Сокиряни стало торговим центром. У 1940 році було утворено Сокирянський район Чернівецької області. У 1960 році Сокиряни переведено до категорії селищ міського типу, а в 1966 році – до міст районного підпорядкування.

У зв'язку з тим, що відбулася територіальна реорганізація 2020 року Сокирянський район як окремий регіон припинив діяльність, відтак він увійшов до складу Дністровського району. Тепер Чернівецька область нараховує три райони: Чернівецький, Вижницький і Дністровський.

Сокирянщина славиться багатьма особистостями, серед яких фотожурналісти та фотохудожники: Микола Олександрович Бабинський, Ігор Петрович Сверида; художники: Василь Іванович Вереш, Микола Федорович Демченко; телережисерка Галина Іванівна Гафінчук (Медведенко); композитори: Іван Іванович Гончар, Володимир Олександрович Давиденко, Сергій Володимирович Логінов, Михайло Васильович Мафтуляк; музиканти: Василь Іванович Брозинський, Петро Павлович Голяк, Тамара Леонідівна Думітраш, Микола Степанович Жарко, Віктор Семенович Костриж, Олег Михайлович Микитюк, Лариса Михайлівна Серебрянська, Петро Федорович Серотюк; гончарі: Іван Семеновича Мазур, Леонід Іванович Нагірняк; письменники: Інна Валеріївна Багрійчук (Гончар), Олексій Станіславович Бондар, Михайло Федорович Брозинський, Галина Антонівна Будняк, Василь Васильович Гандзій, Іван Васильович Гром'як, Юхим Семенович Гусар, Оксана Григорівна Довгань, Володимир Григорович Мар'янин, Василь Гаврилович Мельник, Тамара Володимирівна Морошан, Іван Семенович Нагірняк, Інна Валеріївна Руснак, Іван Петрович Фостій, Костянтин Федорович Попович, Олександр Дмитрович Чорний. Своєю клопіткою працею згадані майстри возвеличили край та збагатили українську духовність.

Більшість творчих імен Сокирянщини мають у своєму доробкові збірки поезій, а саме: Олексій Бондар – „Нев'яну́ча краса“ (2001), „...Вас всіх ніжно любив“ (2007); Михайло Брозинський – „Незрадли́ва коли́ска моя“ (2006), „Кві́т папо́роті“ (2009), „Босоні́ж по стерні“ (2012), „Доти́к ранково́ї зорі“ (2012); Василь Гандзій – „Дума́ сивого́ жит́а“ (1992), „На пере́хресті́ лі́т“ (2003), „Дале́ке і бли́зьке“ (2006); Інна Гончар – „За пензлем дивови́жного митця“ (2001), „Душі́ прозоро́ї крапли́ни“ (2006), „Даруно́к невидимо́го пта́ха“ (2006), „Звучи́ть розчу́лено струна“ (2019), „По цю́ сторо́ну ме́жі“ (2022), „Вірші́ ціє́ї

війни“ (2023); Іван Гром’як – „Юний горизонт“ (1987); Оксана Довгань – „Дихає земля“ (1992), „Серцем до трави“ (1996), „Із голосу таємного джерела“ (2000), „Стою у полум’ї любові“ (2001), „Життя“ (2002), збірки для дітей – „І сміялася вишня“ (1996), „Сонце сипле променята“ (1997), „Літа лагідні струмочки“ (2003), „Живуть букви у словах“ (2005); Іван Нагірняк – „Мелодія давньої юності“ (1999), „Прозріння“ (2001), „Сповідь“ (2006); Інна Руснак – „У віршах захисту шукаю“ (2010), „Трагедія закоханого серця“ (2012).

У жанрах прози літературну Сокирянщину репрезентують Михайло Брозинський (збірка новел та оповідань „Політок (дещиця)“ (2012)), Іван Нагірняк (збірки новел та оповідань „Озирнися з Гострої Скали“ (2008), „Перевесло“ (2012), Костянтин Попович (роман „Скривджені долі“ (2001)). Кожен із названих авторів постає перед читачем багатогранною особистістю, має свій власний творчий почерк. Їхній творчий доробок є важливим внеском у загальноукраїнський літературний процес.

Враховуючи палітру художньої літератури, наявність сприятливих умов для використання інтерактивних методів і технологій в закладах загальної середньої освіти Сокирянщини творчість письменників-земляків, на жаль, вивчають вузько. Зрідка вчителі запрошують на позакласні літературні заходи гостей. Уроки літератури рідного краю спрямовані на досягнення учнями глибинної сутності митців краю, на виховання патріотизму, на шанування та плекання історичного й культурного набутків предків, на формування національно свідомих громадян. Оскільки поетична творчість О. Бондаря, М. Брозинського, Г. Будняк, В. Гандзія, І. Гончар, І. Нагірняка, І. Руснак, а також прозова – М. Брозинського, І. Нагірняка, К. Поповича є різноманітним та багатим матеріалом, здебільшого із виховним потенціолом, то, на нашу думку, настав час здійснити проблемно-тематичний аналіз письменницьких творів та надати методичні рекомендації щодо їх вивчення в ЗЗСО. У цьому полягає **актуальність кваліфікаційної роботи.**

Частково до висвітлення порушеної проблеми зверталися Микола Богайчук у словнику-довіднику „Література і мистецтво Буковини в іменах“ [5]

та Юхим Гусар в енциклопедичному словнику-довіднику „Дністровський зорепад” [26], Богдан Мельничук [50-51], Костянтин Тищенко [75-77], Дмитро Панцир [55-56].

Об'єкт кваліфікаційної роботи – літературний процес Сокирянщини другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Предмет дослідження – творчість представників літератури Сокирянського району та їх вивчення в ЗЗСО.

Мета роботи – зібрати, систематизувати, проаналізувати творчий доробок найвідоміших письменників Сокирянщини та розробити методичні рекомендації щодо їх вивчення в ЗЗСО.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

1. Зробити загальний огляд сторінок історії у розвитку літератури Сокирянщини у зв'язку із загальноукраїнським літературним процесом.
2. Зібрати та проаналізувати твори сучасних письменників краю.
3. З'ясувати проблемно-тематичне спрямування творів вибраних письменників.
4. Розкрити художні особливості творів літераторів Сокирянського краю.
5. Розробити методичні рекомендації до вивчення письменників Сокирянщини в ЗЗСО.

Методи дослідження. У роботі використано пошуковий, біографічний, дослідницький, функціональний та описовий методи.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці В. Антофійчука, М. Богайчука, Ю. Гусаря, Л. Ковалець, Б. Мельничука, М. Юрійчука. Праці українських методистів з вивчення української літератури: А. Лісовського, С. Пультера, Є. Пасічника, Г. Токмань.

Новизна роботи полягає в тому, що вперше здійснюється спроба комплексно зібрати, систематизувати та проаналізувати твори письменників Сокирянщини, а також надати методичні рекомендації до їхнього вивчення на уроках літератури рідного краю в ЗЗСО.

Практичне значення роботи зумовлюється тим, що матеріали дослідження можна використати при викладанні літератури рідного краю в гімназіях, ліцеях, при проведенні літературних вечорів, позашкільних заходів, а також на лекціях, практичних заняттях з курсу „Література Буковини“ у закладах вищої освіти. Отримані результати є матеріалом для підготовки рефератів, курсових та магістерських робіт.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів (розділ I. – “Ідейно-художній аспект творчої спадщини поетів Сокирянщини”; розділ II. – “Проза М. Брозинського, І. Нагірняка, К. Поповича: проблемно-тематичний зміст”; розділ III. – “Методичні рекомендації до вивчення творчості письменників Сокирянщини у ЗЗСО”), висновків, списку використаної літератури, додатків.

Розділ 1

ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АСПЕКТ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ПОЕТІВ СОКИРЯНЩИНИ

Творча розмаїтість поетів Сокирянщини не залишалась поза увагою літературних критиків, повсякчас відзначалася всеукраїнськими нагородами. Серед таких поетів можемо назвати І. Багрійчук, М. Брозинського, І. Нагірняка, І. Руснак. З'ясувавши якомога глибше проблемно-тематичні аспекти, естетико-стильові особливості художніх творів авторів, нас зацікавила різнобічність літературного процесу Сокирянського району.

На нашу думку, неможливо аналізувати твори письменників не враховуючи науково-біографічний контекст, через який відкриваються таємниці їхнього художнього таланту, мистецької творчості та глибокі підтексти.

Про це яскраво свідчить творчий доробок письменника, журналіста, нарисовця, громадсько-культурного діяча, почесного громадянина міста Сокиряни – *Олексія Станіславовича Бондаря*, уродженця села Бриєни Одеської області (1941 р.), який з 1967 по 1997 роки працював у районній газеті „Дністрові зорі“, де пройшов усі сходинки газетярського олімпу: кореспондент, відповідальний секретар, заступник редактора, редактор. Він був відданий журналістській справі, адже присвятив їй 34 роки свого життя. Після того як закінчив школу, працював лінійником у Хмельницькому будівельно-монтажному управлінні. За тим вищу освіту О. Бондар здобув у Кам'янець-Подільському університеті.

Віршувати письменник почав ще у шкільні роки. Окремі його поезії побачили світ у військових газетах, під час служби в армії. Тоді ж став переможцем поетичного конкурсу, який проводила російськомовна газета „Новгородский комсомолец“, це й послугувало достроковому звільненню у запас для вступу в університет.

Справжній поетичний талант О. Бондаря розвинувся у Сокирянах, де впродовж багатьох років очолював районне літературно-мистецьке об'єднання

„Польова веселка“ при газеті „Дністрові зорі“. Близький товариш поета М. Брозинський згадує: „Не пригадаю зараз, чия ідея назвати в середині шістдесятих років наше літературно-мистецьке об'єднання при редакції Сокирянської районної газети „Дністрові зорі“ – „Польова веселка“. Не пригадую, але впродовж прожитих років усвідомив: та назва виникла не випадково, за нею – благословення Боже“ [11, с. 237]. Саме в літоб'єднанні зав'язалася дружба і співпраця з багатьма творчими особистостями – Інною Багрійчук, Іваном Нагірняком, Василем Гандзієм, Олександром Чорним, Юхимом Гусарем, Тамарою Лаврук, Світланою Мельник, Ганною Заболотною, Михайлом Брозинським, Василем Мельником. Послідовниця О. Бондаря Катерина Тищенко, редакторка районної газети „Дністрові зорі“, відгукувалася про нього так: „Іскра таланту Олексія Бондаря за роки його творчості пролилась багатим зорепадом невмирущих творів. Вони хвилюють і багато літ будуть хвилювати молодих і не тільки – будь-якого віку людей різних уподобань та характерів. Бо кожним своїм рядочком він зумів так багато сказати! Бо мав ЩО сказати. А поезія – то був стан його душі, яка не вміла бути байдужою до всього, що діється в країні, в природі, серед людей і в людських душах...“ [8, с.6].

О. Бондар був наставником багатьох поетичних талантів на Сокирянщині. Його перу належить передмова до збірки поезій Надії Юзефович „На струнах душі“. Не можемо оминути і той факт, що О.Бондар був поетом-співавтором пісень з Михайлом Мафтуляком, творчість якого він активно пропагував. У композиторських збірниках „Першоцвіти“ (2004) опубліковані пісні на слова О. Бондаря: „Ветерани“, „Здрастуй, рідне село“, „Журналісти“, а в іншій – „Лунає музика землі...“ (2008) „Коли співають діти“, „Пісня про ВПУ“, „Краю мій“, „Буковинська зіронька“ [26, с.11].

О. Бондар відійшов у засвіти 18 лютого 2005 року.

Перу митця належать такі поетичні збірки, як „Нев'януча краса“ (2001), „...Вас всіх ніжно любив“ (2007) та більше тридцяти різних газетних публікацій у „Дністрових зорях“. У збірці „...Вас усіх ніжно любив“ (2007) (видана

посмертно) передано думки, побажання та поради людям – бути добрими, порядними та люблячими, вірити у світле майбутнє країни. Творячи поезію, автор намагався передати у ній красу рідної землі, життя і серця людини.

Збірка поезій О. Бондаря композиційно складається із шести розділів. У першому розділі „У слово душу переллю“ автор розкриває свій душевний стан, возвеличує слово, адже впевнений, що без слова не було б нації, держави, історії. Прикладом цього слугує вірш, який має назву суголосну із назвою першого розділу „У слово душу переллю...“:

Бо слово – то людське безсмертя,
 Земна краса й небес блакить.
 Бо слово – то розмова з Богом,
 Душі духовний з ним зв'язок,
 Тож вирушаючи в дорогу,
 Збирайте з словом кожен крок [8, с.11].

У центрі віршів цього розділу присутній невидимий образ Бога. Аналізуючи окремі поезії, відзначимо, що автор був глибоко віруючою людиною і своїми творами хотів достукатися до сердець людей та направити їх на вірний шлях. Власне, в цьому особливість стилю О. Бондаря – вказати читачеві шлях до Бога, бути вчителем та радником із філософським трактуванням світу. Це яскраво відображено у таких віршах: „А так хотілося“, „Спокута“, „Чекаючи світання“, „У церкві“, „Молитва“, „Наші душі – фортеці“, „Питає зболена душа“. Автор впевнений, що поки люди не переосмислять свої вчинки, їх нічого доброго не чекає, саме таким є мотив вірша „Прохолодання на планеті“:

...Страшної доби і зневіри
 В Добро і Бога.
 У нас нема в усьому міри,
 Тому й дорога
 Чекає нас сумна, печальна
 В нічну безодню [8, с.22].

У другому розділі „Болить стабільно Україна“ О. Боднар возвеличує поетичний образ України, її красу та велич, палке кохання до рідного краю та водночас передає хвилювання за долю своєї країни, за її майбутнє. Автор стурбований, що вже багато років рідна держава переживає складні часи і все це відбувається через людську байдужість. Свої переживання висловлює у патріотичному вірші „Покидають українці Україну“:

...Покидають українці Україну,
Наче птахи рідні гнізда...І летять
За моря і океани гнути спини,
Свої совість, честь і розум продають [8, с.61].

О. Боднар стурбований тим, що українці покидають рідні домівки, шукаючи кращого життя. Ця проблема звучить у патріотичних віршах: „Як читаю листи ті з Італії“, „Люди за радістю скучили“, „Поможи усім нам, Боже“. У віршах „Подих свободи“, „Най звеселіє наша Україна“, „Монолог обуреного і обкраденого українця“, „Що ж то воно за хреновиця“, „Назад у печеру?!“, „Молитва за Україну“ автор засуджує владу, яка руйнує щастя українців, чинить перешкоди їх щасливому життю і це яскраво передано у вірші „Най звеселіє наша Україна“:

...Нас долі гнуть і ставлять на коліна
Уже свої, а не чужі пани
О, Боже милий, зглянься над Вкраїною,
Своєю ласкою народ не обмани [8, с.58].

Серед патріотичних віршів О. Бондаря знаходимо і такі, в яких автор висловлює любов до України, зокрема у віршах: „Україні“, „Я вірю в майбутнє твоє, Україно“, „Подих свободи“. Зокрема у поезії „Рідна мова“ читаємо:

Нас рідна мова, як вода цілюща,
Об'єднує і кличе до мети.
Тож ми повинні всюдишучно
Її плекать, леліять, берегти [8, с.49].

У вірші „Низький уклін вам, хлібороби“ автор віддає шану українським селянам-трудівникам, які працюють на благо рідної країни:

Прийміть від нас – низький уклін
І тепле слово
Хай всі шанують труд. Бо він –
Життя основа! [8, с.72].

Вірш „Українським олімпійцям“ сповнений словами радості тим людям, які прославляють Україну:

Показали ви приклад яскравий,
Як нам треба сягати висот
Підіймаймо до слави державу
І до гідності рідний народ [8, с.76].

Третій розділ під назвою „Незабутнє“ присвячений одній із найстрашніших сторінок історії – війні. Автор повертає назад у минуле для того, щоб показати ціну перемоги. Такий мотив звучить у поезії громадянського спрямування – „Незабутнє“:

Як згадаю бодай хоч на мить,
Скільки з фронту сельчан не вернулось –
Знову серце печально щемить
По загиблих, навіки заснулих [8, с.79].

Автор закликає усіх не забувати і обов'язково згадувати тих воїнів-захисників, які пожертвували власним життям заради Перемоги, заради того, щоб ми жили щасливо. Це яскраво виражено у таких віршах як: „Коли травень землю завітчає“, „І згадали побратими фронтові“, „Дарує внучка квіти ветерану“, „9 Травня у Брусницькому гаю“, „Дядько Ладик“, „Живе у серці фронтовик“.

З жалем і сумом автор говорить у вірші „Знов наснилися вірші“ про те, що війна забрала життя багатьох людей, які так і не повернулися в рідні домівки:

Півсела не вернуло

Із війни односельців –
Та всі дружно горнулись
До землі, до осель цих [8, с.82].

Про горе матерів йдеться у віршах громадянського звучання „Чекала мати солдата“ та „Стало чорним небо синє“:

Проводжала, сподівалась,
Що повернеться живим.
Прийшла звістка, мов навала:
Син загинув молодим [8, с.95].

По-особливому ліричним є четвертий розділ „Прощай, любове“, у якому більшість віршів присвячені коханій дружині, яка покинула світ першою:

Прощавай, Любове, грішна і земна
Прощавай, свята Любове і небесна
Хай цю красу любитимуть без нас
Та в наших дітях все ж вона воскресне [8, с.99].

З болем і щемом у серці автор згадує прожиті роки з коханою та шкодує про те, що час так швидко промайнув і назад уже немає вороття – „Р. В.“, „Хоч літа повернули на осінь“, „Кожен день беру із боєм“, „Дружино – радощів краплино“, „Тобі в День твого Ангела замість баксового дарунка“, „Поглянь, кохана, у вікно“, „Ми щасливі були...“, „Так хочу бачити тебе“, „Найбільш самотність відчуваю“.

В аналізованому розділі вміщено і вірші-присвяти. Вірш „Внучкам Аліночці і Настуні“ присвячений онучкам, „Пам’ятаєш сестро“ – сестрі, „Моїм дністрозорівцям“ – колегам із редакції газети „Дністрові зорі“. Окремий вірш О. Боднар присвятив своїй колезі та поетесі Галині Будняк – „Квіти на столі“:

Я тобі бажаю,
Галонько, добра.
Тільки ти для мене,
Мов рідна сестра [8, с.124].

П'ятий розділ збірки О. Бондар назвав „Творити хочеться і жить“. У ньому автор висловив свою повагу, вдячність та прихильність особам, яким власне і присвячував поетичні твори. Героями віршів були не тільки рідні, знайомі та колеги, але й люди, які творили на благо української культури. Ліричні вірші „Дарують квіти Кобзарю“, „Читаючи Шевченка“ та „Шануймо Волі сина“ О. Бондар присвятив Кобзарю, таким чином висловивши свою любов і повагу до великого поета:

Славний світоче, Шевченку,
Тобі вдячні ми понині,
Що не дав звести доценту
Наш народ і Україну [8, с.137].

„Читаючи щоденники Гончара“ – ліричний вірш, що присвячений Олесеві Гончару. У ньому звучать не тільки слова подяки, а й автор порівнює великого письменника з сонцем:

Своїм життям нас вчить Олесь Гончар
Красиво й чесно жити і творити.
Тож він, мов сонце, світить із-за хмар,
І сонце те нікому не згасити [8, с.138].

„Я любив вас усіх“ – ліричний вірш, присвячений українському співаку Назарію Яремчуку. Вірш „І душа митця залебеділа“ присвячений світлій пам'яті Івана Миколайчука.

За нашими спостереженнями, важливе місце у житті поета займали вчителі, адже чимало віршів присвятив педагогам, людям, які покликані не лише дати освіту і знання, а й зберегти людське в людині. До цієї групи відносимо такі вірші: „Вдячні ми Вам за любов до Вкраїни“ – присвячений любій вчительці Лідії Гнатівні, людині, що вкладала в серця своїх вихованців материнську любов і світлі почуття; „Шановні любі вчителі“ – вірш-подяка педагогині Зіновії Голяк за старанну учительську працю; „Директору Новодністровської гімназії Н. М. Березніченко“ – вірш-присвята вчительці, для якої її професія – це не просто професія, а покликання від Бога; „Хай святиться

вчителя ім'я“ – ліричний вірш, у якому автор закликає шанувати і поважати нелегку працю вчителів, людей, що відкривають дорогу у світ:

– Хай святиться вчителя ім'я,

Він відкрив до світла нам дороги [8, с.150].

Вірш „Вчителі“, за визначенням автора, – це пісня, яка також є своєрідною присвятою вчителям. З проаналізованих віршів бачимо, що автор віддавав глибоку шану і повагу педагогам та закликав до цього й своїх читачів.

„Ви любите людей і Україну“ – ліричний вірш, присвячений лікарці від Бога, Світлані Іванічек, людині, що цінує свою професію, допомагає жити багатьом людям і любить рідну країну:

Вона нам жити помагає

На загадковій цій Землі.

Нехай Господь оберігає,

Ваш кожен день, Ваш дивосвіт [8, с.151].

У шостому розділі „Буває тільки навесні“ вміщено вірші пейзажної тематики. Вірші цього розділу поділяємо за такими групами: вірші весняного циклу („Буває тільки навесні“, „Березневе“, „З святом Весни вас, дівчата“); вірші осіннього циклу („Ніби нема на те причини“, „Задощила осінь, задощила“, „Осінній мотив“, „Осінь“, „Падають каштани, падають каштани“, „Осінне“, „Експрант“, „Листопадове“, „Ой не плач ти, осене, не плач“, „Свято жовтого каштана“, „Роздягає осінь каштани і клени“).

Роздягає осінь каштани і клени,

Підмітає місто вітер-суховій.

Вчора було листя ще таке зелене,

Та кружля сьогодні, мов бджолиний рій, – пише автор у поезії „Роздягає осінь каштани і клени“ [8, с.172].

Віршів зимового циклу найменше: „Ось і знову зима...“, „Сніжинка“, „Нагадала чарівна зима“, „Така рання зима“.

Останній вірш, написаний 5 січня 2005 р., – „Хірургам-урологам Чернівецької обласної лікарні“, є заключним у збірці і присвячений лікарям, які боролися за життя поета:

Я їм довірив душу й тіло
Своє минуле й майбуття...
Хірургів лица порідніли –
В цю мить, мов знав їх все життя... [8, с.177].

Проаналізувавши поетичні твори, додамо коментар М. Брозинського, який стверджував, що поезії О. Боднаря – це милий серцю смак холодної джерелиці в спекотну пору, і до його збірки поезій М. Брозинський припадав, як до батькової криниці – напиться «святості і чистоти». Зазначимо, що поезії О. Боднаря вміщені у збірці „...Вас всіх ніжно любив“ наповнені глибоким змістом, найсвітлішими почуттями. Він зумів передати стан своєї душі, яка була небайдужою до всього, що відбувалося у країні, природі та людських серцях.

Близьким за тематичним спрямуванням у своїй поезії, на нашу думку, є *Михайло Федорович Брозинський*. Він, як і інші люди, відчув наслідки війни у подальшому житті, підтвердження цього ми знайдемо в аналізі творчого доробку. Народився у с. Михалкове Чернівецької області. Виховувався у простій сім'ї, де батько був освіченою людиною і прагнув навчити сина грамоти. Не зважаючи на те, що М. Брозинський рано залишився без батька (у 6-річному віці) середню освіту все ж таки здобув, тут і почалися перші спроби писати: спочатку замітки, статті, вірші. Перша замітка вийшла друком у Кельменецькій газеті про невеличкий, дерев'яний місток, у якому завжди не вистачало дощечок. Як згадує сам автор, „... я й вирішив написати про поламаний місток в Кельменецьку газету (тоді наше село Михалкове входило у Кельменецький район). Це була перша моя замітка, перше «бойове хрещення» на журналістській ниві. Запам'яталося воно мені на все життя“ [11, с.244]. За цю газетну замітку Михайло добряче отримав від мами, тому що голові колгоспу – Денису Щасливому, дісталось від влади як недбайливому господареві. Проте, з

часом при зустрічі, обоє згадували з усмішкою про перше «бойове хрещення» Михайла на ниві журналістики, яке зовсім не відбило бажання писати далі. Одразу після закінчення школи М. Брозинському запропонували місце коректора в районній газеті. „Боязко, з хвилюванням, як перший раз у церкву, переступив я поріг сокирянської районної газети. Без перебільшення, то було для мене святе місце, а люди, які працювали в редакції, здавалися мені Богами. Вони ж бо володіли словом, вони ж бо друкувалися. І не раз у півроку, як я, а в кожному номері «Дністрових зір»“ [11, с. 245]. Хоча робота коректора не дуже подобалася, проте вона сприяла вивченню мови та ознайомленню з її багатством. Своїми знаннями завдячує К. К. Савченку за те, що навчив „ставитися до слова, як до святині, до кожного речення, як до вбирання нареченої перед шлюбом, до кожного абзацу, як до окремого оповідання...“ [11, с. 246]. Наступна посада в газеті – літературний працівник, потім завідувачий відділу листів і масової роботи з робісьлькорами, згодом – відповідальний секретар Сокирянської районної газети „Дністрові зорі“, через певний час – Чернівецької обласної газети „Молодий буковинець“, а з 1979 року – головний редактор творчого об'єднання інформаційних суспільно-політичних та економічних програм обласного радіо. З 2008 р. – літературний редактор газети „Буковинське віче“.

Побічно відзначимо, що 1972 року М. Брозинський закінчив філологічний факультет Чернівецького державного університету, проте не став педагогом у прямому значенні цього слова, а віддав себе журналістській справі та став на «шлях» письменства. Неодноразово публікувався на шпальтах таких газет: „Буковина“ „Молодий буковинець“, „Буковинське віче“, „Дністрові зорі“, „Чернівці“, „Молодь України“, „Сільські вісті“, „Літературна Україна“ та журналах: „Соціалістична культура“, „Ранок“, „Молодіжний меридіан“. Поступово газетне слово почало переростати в літературне. Попри активну публікацію творів у періодиці, довго не наважувався видати їх окремою збіркою. Першу книгу видав завдяки благодійному фонду журналіста Г. Л. Шабашкевича у 1996 р. У розриві 12 років світ побачила збірка поезій та

прози – „Незрадлива колиска моя“ (Чернівці, 2006). Після цього Михайло Брозинський опублікував поетично-прозові книги такі як: „Квіт папороті“ (2009), „Босоніж по стерні“ (2012), „Дотик ранкової зорі“ (2012), „Політок (дещиця): поезії, оповідання, новели“ (2012).

Зупинимось на біографічних довідках письменника, лише для того, щоб зауважити: в особі М. Брозинського передовсім бачимо творчу особистість – члена Національної спілки журналістів України (2009), почесного громадянина села Михалкове (2007), лауреата літературної премії імені Дмитра Загула (2012) і, не випадково, лауреата премії журналістського фонду імені Григорія Шабашкевича (1996).

Шлях на Голгофу був нелегким, проте М. Брозинський усе ж таки вивів свою творчу спадщину на високу сходинку літературного рівня. Про це переконуємося, проаналізувавши художні особливості поетичної збірки „Політок (дещиця)“, що вийшла друком у видавництві „Місто“ 2015 року. У збірці розкриваються декілька іпостасі автора, які простежуємо у циклах „За рідну Україну“, „В житті пройти багато треба“, „Доземний уклін“, „З книги «Сонячний зайчик»“. М. Брозинський передусім розкриває своє творче світобачення:

Мені в житті цім небагато треба –
Шматочок хліба і ковток води,
Промінчик сонця і прихильність неба,
І невичерпну ємність доброти [13, с.6].

Композиційною рисою збірки „Політок (дещиця)“ є гармонійне сполучення громадянської лірики з родинною. Сповнене різними перепитіями батьківських стосунків, що пов’язані здебільшого із Другою світовою війною та війною, яка розпочалася з 2014 року, відтворено у розділі під назвою „За рідну Україну (пам’яті героїв)“. Сюди увійшли 11 тематично об’єднаних віршів. Образ вчителя-патріота, якого розстріляли фашистсько-румунські окупанти, набуває трагізму через діалог:

– Залиш, залиш, – кидали гнівно в очі,

Гадали, що згасають Прометеї.
 Та той вогонь, що тліє, – не зігріє,
 І пісню, що не скресла, не згадають.
 – Я – патріот, – у вічі їм кидає. –
 Я тих люблю, що в полум'ї згорають [13, с.10].

Про помилування та допомогу для України у складні часи автор просить вищі сили у поезії „Боже, врятуй Україну!“:

Врятуй Україну, Боже наш єдиний,
 Ми просимо про це тебе щоднини [13, с. 9].

Не менш емоційно забарвленим є вірш „Плач матері майданівця“, де мати просить пощаду своєму синові:

Не стріляйте в мого сина,
 Вбийте краще ви мене [13, с.14].

У вірші „Україна – єдина“ автор апелює до ватажка народних повстань Лук'яна Кобилиці, якого вважають народним героєм Буковини. Лук'ян Кобилиця своїми вчинками та діями показав приклад єдності українського народу, тому й автор вірша закликає:

Тож єднаймося, брати мої,
 Брати – українці,
 Ви справжнісінькі герої
 Мрії Кобилиці [13, с.16].

У циклі „В житті пройти багато треба“ порушено чимало проблем на різні теми. Автор апелює до поетів загалом („Поету“) до Вільяма Шекспіра („Я слухаю Шекспіра“), Лесі Українки („Мова“), які зробили вагомий внесок у світову літературу. Зокрема дає пораду своїм наступникам на творчій ниві:

Якщо в життя, поете, хочеш ти ввійти,
 З народом сій, плоди збирай з народом [13, с.27].

Час земного життя, за роздумами автор, швидкоплинний, бурхливий та безупинний. Тому митець, як земний наставник, висловлює і спрямовує читача на позитивне, скороминуче людське буття у вірші „Життя моє“:

Ти знаєш, я щасливий,
 Що у моєму домі спокою нема,
 Й вітрами я і бурями омийтий,
 А в серці хлюпом-розхлюпом весна [13, с.25].

Філософські роздуми поета є відчутними у віршах „Шукаю у неправді правду“, „Що чекає мене?“. Зокрема, в останній поезії, автор ставить риторичне запитання про невідомість:

Що чекає мене – забуття, а чи слова? [13, с.52].

В аналізованому циклі автор не міг оминати прекрасного у земному бутті – кохання. Чи то прихильність до дружини, чи то замилювання в простих речах до всього оточуючого. Так, приміром, у вірші „Любов“ поет окреслює сердечні та глибокі почуття, які кожен може відчувати по-своєму, по-особливому через все життя. У підсумку, завершує:

Здається, океан би поборов,
 За те, що рідним можеш ти назвати.
 Той ніжний пролісок, що названий любов [13, с.28].

Зокрема у віршах „Я знаю...“, „Вечірня пісня“, „Гуцулко“, „Вечір осінній“, „Ти з казки, чи ні?“, „Очі, що зорі“ зустрічаємо найсокровенніше – кохання між «юнкою» та «легінем» на тлі живої природи:

– Здрастуй, легіню, –
 подасть ніжну руку,
 Я ж їй – пахучії квіти весни.
 Тихо тополя сусідньому буку
 Скаже:
 „Щасливі вони!“ [13, с.43].

У цьому циклі віднаходимо вірші про чудовий край – Сокиряни („Сокиряни“), квітучу область – Чернівці („Чернівці“), неймовірні краєвиди Карпат („На перевалі Німчич“), швидкі та бурхливі течії річок – „Від Дністра до Черемошу...“. У кожній із поезій по-особливому піднесено захоплення

рідними серцю місцями. Особливо ціннісними та духовними є рядки, які наближують людину з „багажем“ добрих справ до Бога:

Звідси рукою подати до Бога,
Звідси до раю ближча дорога
Соколом в небо легше злітати,
Щоб озирнути рідні Карпати [13, с.36].

У наступному циклі „Доземний уклін“ автор торкається різноманітних струн людських доль. Цей розділ присвячений видатним людям, близьким та рідним, мудрим наставникам, колегам і просто доброзичливим людям, з якими був знайомий. Кожна поезія має свого адресата, тобто близьку для М. Брозинського людину, що і є його здобутим за життя надбанням та досвідом. Велику шану автор складає батькам („Мамі“, „Колискова татові“): матері – за опіку та турботу, натруджені руки:

Не могли Ви з неба зіроньки дістати,
Зате вміли дітей в ніжності купати.
І не стали ви грошей рабинею,
А були Ви, моя рідна, господинею [13, с.56].

Батькові дякує за клопітку працю у вихованні та цінні духовні настанови в майбутньому житті:

І нині я в кожную життєву днину
Крізь брехню в словоблуддя масове
Чую суворе запитання татове:
Чи по-Божому живеш, сину? [13, с.58]

Великий слід у кожного в житті залишають мудрі трудівники-вчителі. Так, вірші „Учительці“ (Валентині Степанівні Сабатин), „Провідниця в життя“ (Елеонорі Барановій), „Літа – за столи“ (Богданові Мельничуку). Ідейність поезії полягає в тому, щоб донести до читача, що люди, які здобули успіх, часто долають не поодинокі випробування на своєму життєвому шляху. Часто нещасливі або втомлені й здебільшого відмовляються від особистого заради суспільного.

Ти у горах стрімких вчилась мужності,
 У зелених плаїв – доброти,
 У джерел весняних вчилась ніжності
 І мелодії людям нести [13, с.81].

У цикл також вміщує поезії, що адресовані Д. Загулу („Розморозимо серце поета“), Л. Костенко („У вас стріляли чиновники...“), Н. Яремчуку („Балада про пісню“), Ю. Гусарю („Даруєш свято“, „Юхимова зоря“), М. Матіос („На батьківщині „Солодкої Дарусі“), І. Нагірняку („Сонячний людині“), М. Мафтуляку („З піснею по життю“), Д. Панциру („Надійний Панцир“), М. Лютику („Слово, що від серця“), В. Китайгородській („Призначення“) та іншим літераторам, знайомство з якими були для нього знаковими:

А слово щоб отримало політ
 І пісня – славу долю,
 Зродити і пустити їх у світ –
 На те ти маєш Божу волю [13, с.93].

Як бачимо, для поетичної збірки „Політок (дещиця)“ характерна контрастність циклів, позаяк перший цикл „За рідну Україну“ – розкриває читачеві нові, незвідані «сторони» Другої світової війни та страшні реалії російського вторгнення в Україну 2014 року, другий – „В житті пройти багато треба“, відтворює топос, серед якого утверджувався як митець слова, третій – „Доземний уклін“ – вшанування особливих для поета людей, а четвертий цикл, що має назву „З книги „Сонячний зайчик“ автор присвячує своїм внукам з побажанням жити в злагоді та щасті.

Зокрема, як підсумок автор наприкінці циклу у вірші „Вітрила юності“ стверджує:

Мене і бурі не зіб'ють з дороги,
 Бо йду по тій, що тато заповів.
 І молодість через усі пороги
 Пронести дуже я б хотів [13, с.116].

Про єдність людини і природи, духовні цінності, патріотичні настрої крізь призму художньої мови характеризують ідіостиль *Галини Антонівни Будняк* – поетеси, публіцистки, нарисовиці, уродженки села Филинці, що на Житомирщині, де побачила світ 6 серпня 1952 р. Спочатку вищу освіту здобувала в Одеському технікумі харчової промисловості, а згодом на факультеті журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка, де під керівництвом відомого письменника Степана Колесника написала дипломну роботу. Майже все своє життя Галина Антонівна присвятила роботі в районній газеті „Дністрові зорі“ на посаді кореспондентки та відповідальної секретарки. Друкувалася не тільки у „Дністрових зорях“, а й в газеті „Буковинське віче“.

З-під пера журналістки вийшла серія нарисів про відомих людей Сокирянщини: „Азбука життя журналіста і поета“ [про Олексія Бондара], „Коли тьмяніють нагороди“ [про Лідію Гнатівну Любинецьку], „Скарби будинку на Аптечній“ [про родину аптекаря Щуки, яка мешкала у Сокирянах у XIX-XX ст.], „Гріє душу краса“ [про художницю та педагогиню Валентину Ярову]. Разом з композитором Михайлом Мафтуляком написала такі ліричні пісні: „Жоржини в саду“, „Лебеді“, „Пісня про Сокиряни“ [25, с.16].

Поетичний доробок Галини Будняк вміщено у колективній збірці „Поети і композитори нашого міста“, оскільки власної збірки поетеса ще не видала, а вірші друкує на сторінках газет „Дністрові зорі“ та „Буковинське віче“, що донедавна виходила у Чернівцях. Поезія відображає душевний стан авторки. Ліричний вірш громадянської тематики „Святий вогонь Соборності і Злуки“ присвячений вагомій події – об’єднанню Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в одну державу:

Дві України – рідні дві сестри,
Немов Дніпро й Дністер, злилися воєдино.
Як перемоги дзвін, над світом хай звучить:
„Героям слава! Слава Україні!“ [60, с.6].

Про важку долю заробітчан, які на тривалий час залишають свою батьківщину йдеться у ліричному вірші „Летять журавки...“:

Летять журавки у вирій восени.
Летять, а діток залишають в Україні.
Повернуться назад, як виростуть сини,
Як посивіють коси на чужині [60, с.7].

Опис рідних місць та замилювання красою навколишнього світу відображено у таких ліричних віршах пейзажної тематики: „Бабине літо“, „Музика моря“, „Ода весні“ та „Осінь“. Зокрема у поезії „Осінь“ читаємо:

В саду палає вогнище жоржин,
Дощем у вікна стукає осінь...
Постій, голубонько, не йди
Бо серце ще тебе не просить [60, с.12].

У ліричному вірші „Хата“ авторка розповідає про рідну домівку, ділиться найдорожчими спогадами, які викликають у неї теплі почуття:

Стоїть на подвір'ї хата
Зажурена дивиться в світ.
На стінах світлиці фото,
Як пам'яті оберіг [60, с.13].

Не оминула Г. Будняк своїм пером й інтимну тематику. Про почуття любові дізнаємося з таких віршів - „Ти подзвонив...“, „Я вистою“ та „Вже не промовлю, що тебе кохаю“. Зокрема читаємо у поезії „Вже не промовлю, що тебе кохаю“:

Мені здавалось, що я тебе забула,
Та стрілись поглядом – і все вернулось знов...
До тебе пам'яттю й душею пригоргулась,
Моя найперша, нерозділена любов [60, с.15].

Про любов до Сокирян, краю, який для поетеси став рідним, йдеться у ліричному вірші „Пісня про Сокиряни“:

І куди б не вели нас дороги,

Повертаю завжди сюди,
В Сокиряни, на отчі дороги,
Від яких ми пішли у світи [60, с.10].

Цю поезію покладено на музику місцевим композитором І. Беніцьким.

Проаналізувавши поезії Г. Будняк, бачимо, що вона захоплюється людьми, вміє милуватися природою та береже усе, що їй дарує Господь. Переконаємося, що поезія пройнята безмежною любов'ю до життя, до краси навколишнього світу, до рідного краю, викликає читача на роздуми, змушує замислитись над сенсом життя.

Чимало зусиль доклав до популяризації Сокирянщини український поет, прозаїк, краєзнавець, член Національної спілки журналістів України – *Василь Васильович Гандзій* (28.03.1930 р.). Народився в одному з наймальовничіших сіл Сокирянського району – Романківцях, зростав напівсиротою у хліборобській родині. Навчався у Хотинському сільськогосподарському технікумі, згодом вступив на історичний факультет Чернівецького державного університету. Чимало років присвятив праці у рідному селі, спочатку бригадиром, згодом агрономом, а потім директором хлібо-приймального підприємства. Викладав історію у місцевій школі. З кінця 60-х рр. – член літературно-мистецького об'єднання при Сокирянській районній газеті „Дністрові зорі“, у якій здебільшого і друкував свої поезії. Крім районної газети вірші та публіцистику В. Гандзія можна було побачити на шпальтах обласних газет, таких як: „Буковинське віче“, „Буковина“.

В. Гандзій є автором збірок поезій: „Дума сивого жита“ (1992); „На перехресті літ“ (2003 р.); „Далеке і близьке“ (2006). Також його перу належить історико-краєзнавчий нарис про село Романківці „Моє село крізь століття, епохи і роки“ (2000). На вірші поета створили музику такі композитори, як Михайло Мафтуляк та Михайло Рожка. До пісенної збірки М. Мафтуляка увійшли вірші В. Гандзія: „Мій рідний краю“, „Ровесники“, „Посівалочка“.

В. Гандзій був частим гостем на позашкільних заходах у школах Сокирянського району. Його вірші „Моєї нені заповіт“, „Гімн землі“, „Мені

нагадує тебе...” увійшли до шкільного посібника „Письменники Буковини“. Літературознавець Микола Богайчук, аналізуючи твори Василя Гандзія, підкреслив: „Поет закоханий у людину, працю, рідну природу, стверджує ідеали добра, справедливості, гуманізму“ [5, с.61].

29 квітня 2019 року перестало битися серце почесного громадянина села Романківці В. Гандзія

Поетичний доробок Василя Гандзія, засвідчує наскільки поет любив свій рідний край, свою роботу. Ці почуття він передавав у таких поетичних формах, як сонет, балада, дума та пісня. „Думка сивого жита“ – це перша збірка віршів В. Гандзія, що вийшла з-під пера автора у 1992 році.

Тематично збірка складається з трьох розділів, перший з яких має назву „О, земле моя, радість моя!“. Розділ містить вірші присвячені землі, на якій автор працював змалку і віддавав цій роботі багато сили. Очевидно, що любов В. Гандзію прищепила мати, і підтвердження тому знаходимо у ліричному вірші „Моєї нені заповіт“:

Мене колись навчала мати
Любити працю і життя.
І землю зерна висівати
І твердо йти у майбуття [17, с.3].

Автор мріяв прославити свій край працею, намаганням передати на папері враження, надії, коли читач візьме до рук його збірку і сам порине у той прекрасний край, багатий на працьовитих людей. Таке прагнення передано у патріотичному вірші „О краю мій!“:

Я прагну словом і пером
Всю правду людям передати.
Щоб легше жити й будувати і перемоги здобувати
Та прославляти край трудам [17, с.4].

Велику честь і хвалу В. Гандзій віддавав хліборобам, орачам і хлібосіям у вірші „Гімн землі“. Не оминув своєю увагою і агрономів, яким присвятив „Баладу про агронома“:

О, горде слово – агроном!
 Таке просте, але величне
 Земних турбот у нім огром,
 Розумне, добре в тім і вічне [17, с.9].

Майстрам гончарного ремесла віддав належне у вірші „Немов живі“.

Автор був справжнім патріотом, любив не тільки буковинський край, а й всю Україну, якій присвятив патріотичний вірш „Моїй Україні“, взявши за епіграф до вірша слова відомого українського поета Дмитра Павличка „Вставай, Україно, вставай. Виходь на дорогу свободи“:

Твоїх Дум пророчих і високих летів
 Спинить ніхто не в силі, навіть той нуклід,
 Що досі пеклом лише на твоїй планеті,
 Да буде невмирущим твій праславний рід [17, с.21].

Особливе значення в житті поета відігравала рідна солов'їна мова. Він прагнув до того, щоб достукатися до сердець читачів; показати всю її красу, велич та милозвучність, закликав не розкидатися словами, а берегти їх, бути охоронцями. Підтвердженням того є патріотичний вірш „О, мово рідна!“:

О, мово рідна! Як тебе зігріти?
 Щоб в кожному серці ти жила віки.
 Твої незламні слуги ми і діти,
 І охоронці вічності палкі [17, с.19].

В. Гандзій був скромною людиною, адже за свій труд у царині поезії не хотів отримати славу і дістатися до високих вершин, а прагнув разом із хліборобами працювати на рідній землі і просто залишити після себе глибокий слід. Такий настрій передано у віршах „Поетові“, „Другові“ та „Не заради слави“. Зокрема у вірші „Не заради слави“ поет пише:

Я не поет, що мріє про високу славу,
 Не пнуса до вершин у лаврах спочиває
 Я прагну в хліборобських вікувати лавах,
 Щоб спільно землю зерном засіває [17, с.18].

Аналізуючи поезію першого розділу натрапляємо на вірш з використанням місцевої говірки – „Генди, гезди, майякось“, який присвятив дідові Івоніці:

Несла бабця Дарка воду.
Задивилась і ось:
Виглядають верби з броду
„Генди, гезди, майякось“ [17, с.12].

Ряд віршів автор написав на пейзажну тематику, до них відносимо: „Крокує літо по землі“, „Наче казка“, „Дощ“, „А вже весна“, „Першотравень“, „Минає літо“. Вірш „А вже майже весна“ поет присвятив своїм учителям:

А вже весна!
І сонце променисте
Розсіялось теплом
По збуджених гаях,
І рясноцвіт,
Мов зоряне намисто,
Усіяв щедро
Яблуні в садах [17, с.10].

Припускаємо, що поет любив експериментувати з формами, адже на сторінках збірки виявляємо низку катренів, у яких автор розмірковує про життя:

Я все спішу. Куди не знаю...
А серце шепче: „Зупинись“.
Твої стежки за небокраї
Давно в шляхи переплелись [17, с.11].

Другий розділ збірки „Думка сивого жита“ має назву „Юне, задушевне, прекрасне і вічне“. Епіграфом до розділу слугують слова відомого поета Павла Тичини „Як не горю – я не живу. Як не люблю – я не співаю“. У віршах другого розділу поєднано любов до рідного краю, тобто вірші патріотичної тематики переплетені із віршами інтимної тематики. Це відчутно у таких

поезіях (вірші без назви): „Ти якось боляче, невдумливо відмовила мені“, „З любові все...“, „Ти кажеш марне витоптав я стежку“, „Якесь невситиме жадання“, „Вже за обрій синій заховалося сонце“, „Пролебедили знов в мені“, „Твою любов як з руки цвіт“, „Люблю глибинно, а не зовні“, „Я бачив, як самотній клен“, „Жди мене і я прийду“, „Неподільне“, „Мені нагадує тебе“. Підтвердження тому знаходимо у ліричному вірші „Мені нагадує тебе“:

Мені нагадує тебе
Струнка берізка коло річки.
Як в неї – в тебе дві косички,
Як в тебе – в неї два крила,
Ще два озерця з-під чола
Вихлюпують питво кохання,
Мов воскресає зірка рання... [17, с.22].

Про швидкоплинність людського життя автор пише у віршах „Як про тее довголіття“, „Ровесники“ та „Елегійне“. У поезії „Елегійне“ читаємо:

Проходять дні, проходять ночі,
Минає літо і зима.
Минуле лиш думки тріпоче
І все під сивину хова [17, с.29].

Аналізуючи поезії другої розділу, натрапляємо на вірші пейзажної тематики, такі як: „Мелодії осені“, „На жовтень, вересень гукає“ та „Осінній ранок“. Зокрема у вірші „Осінній ранок“ простежуємо:

Осінній ранок. Лист опав.
Останній дзвоник продзвонили вишні
І щедрий дощик перепав –
Всі навкруги поля скупав [17, с.37].

Третій розділ „На узбіччі“ В. Гандзій присвятив воїнам-афганцям. Автор вмістив дві поеми, в яких порушив тему війни. Перша поема „На узбіччі“ складається зі вступу і восьми розділів. У ній яскраво розкрита тема трагедії матерів, чоловіки та сини, яких загинули на війні. Війна забрала тисячі

людських життів. Головний герой твору втратив найкращого друга та з усіх сил тримався мужньо заради матері та Батьківщини:

Тут кров за кров, і мужності броня
Скипілися у часі роковому,
І мертві воскресали із огня
У незборимім братстві бойовому [17, с.44].

Поему „На узбіччі“ В. Гандзій присвятив світлій пам'яті краян, що полягли за землю і волю.

Друга поема – „Данило Басараб“, складається зі вступу та дванадцяти розділів. Головний герой – старий дід Данило, розповідає про ті часи, коли мужні солдати йшли на смерть заради волі і перемоги та звеличує хоробрість і самопожертву своїх синів, ніжність і любов до рідного краю, ненависть до ворога. Вже пройшло багато років з того часу, а старий Данило ніяк не може забути страшні події, щороку приходить на місце, де розстрілювали борців за землю і волю, щоб віддати їм честь:

...Їх було вісімнадцять. А сила незмірна.
Судьба у борців їх покликала лави,
Бо днина настала уже буревійна –
Заради свободи восстать, а не слави [17, с.50].

Проаналізувавши збірку В. Гандзія, доходимо висновку, що він був справжньою людиною, трудився на благо рідного краю, а писав так, щоб рядки його творів не залишили байдужим кожного, хто відкріє його збірку. Він любив рідних, свою Батьківщину та рідний край, був справжнім патріотом та прикладом для наслідування.

Слова *Інни Михайлівни Гончар* „Поезія – це чи не найдорожчий друг, який розділяє зі мною радощі і горе, допомагає мені жити“ – можемо сміливо назвати життєвим та творчим кредом. Народилася поетеса 27 січня 1969 року на Сокирянщині у селі Коболчин. Середню освіту з відзнакою здобула в м. Новодністровськ, де почалися перші спроби віршування. І. Гончар подобалося виконувати завдання з української мови, яке давали вчителі, а

згодом і матір Інни – Тамара Дмитрівна, філолог з 47-річним стажем, оскільки працювала вчителькою української мови. З шкільних років любила створювати не просто речення, а поетичні рядки. І так почали з'являтися поетичні полотна, які майбутня поетеса ховала у «шухляду». Лише тоді, коли стала студенткою Кам'янець-Подільського педінституту ім. В. Затонського з'явилася впевненість і почала друкуватися у тодішній радянській газеті „Студент“. Рішуче і професійніше виходила поезія у світ тоді, коли Інна почала працювати вчителькою у м. Новодністровськ, оскільки з'явилася співпраця з районною газетою. Близько десяти років очолювала літературну студію „Струни душі“, яка була створена для дітей при Новодністровській гімназії. Завдяки цій студії проростали юні таланти. Їхня поезія транслювалась у телепрограмі „Мультик на замовлення“ на Першому національному телеканалі. За мету Інна Гончар вбачала: „... ніколи не ставила собі завдання «навчити дітей писати вірші», то надто однобоко і... цинічно яось. На таких поетичних зустрічах намагалася просто відчувати найменший порух дитячої душі, і в тон йому відповісти власною струною“ [2, с.1]. Неодноразово брали участь у конкурсах, зокрема, у Всеукраїнському конкурсі поезії ім. В. Симоненка „Україно! Доки жити буду, доти прославлятиму тебе“, літературнім конкурсі, який організувала обласна газета „Крайова освіта“, де літстудійці посідали призові місця. Вірші Інни Гончар та її юних вихованців опубліковані у трьох збірках „Квіти власної душі“ (1999 р.), „На зламі двох віків“ (2001 р.), „Зоряні мости“ (2002 р.), які видала редакція чернівецької газети „Крайова освіта“.

Вірші І. Гончар надзвичайно мелодійні та музичні. Про це переконуємось зі співпраці з мудрим наставником, знаним педагогом Михайлом Рожком, родом із Новодністровська та композитором Генадієм Володько, який також зумів уловити магію слова. А ще у Канаді українка Тетяна Михайлецька створила ноти до одного з віршів І. Гончар та виконала пісню „Рідний поріг“ та вірш „Дзвін із Крутів“ з'явився у підручнику із перекладознавства на англійській мові. Тому, можемо стверджувати, що поезія Інни Гончар сягнула не лише українських, а й світових просторів.

Нині І. Гончар фахівчиня зі зв'язків з громадськістю філії „Дирекція з будівництва Дністровської ГАЕС“ ПРАТ „Укргідроенерго“ і водночас кореспондентка Новодністровського радіо „На своїй хвилі“. Керівництво Дністровської ГАЕС вважає за необхідне, щоб І. Гончар продовжила справу Івана Нагірняка, який видав книгу „Дністровська ГАЕС. Погляди крізь літа і долі“.

Окресливши життєвий і творчий шлях, переконуємось, що не випадково Інна Гончар – лауреатка міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської, конкурсу знавців творчості Михайла Івасюка, поетичного конкурсу до 65-річчя утворення Чернівецької області, переможниця радіовікторини до 50-річчя Володимира Івасюка, володарка медалі „За вірність заповітам Кобзаря“, член Національної спілки журналістів (2008), член Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, дипломант творчого конкурсу імені Анатолія Масловського «Кращі публікації газети „Буковина“» (2018), володарка премії Хмельницького видавництва книг «Лілія» у номінації «Вибір видавця – вересень 2018», лауреатка міської Новодністровської літературно-мистецької премії імені Івана Нагірняка (2021), член Національної спілки письменників України (2023).

За Божою волею видала 6 власних поетичних збірки: „За пензлем дивовижного митця“ (2001), „Душі прозорої краплини“ (2006), „Дарунок невидимого птаха“ (2006), „Звучить розчулено струна“ (2019), „По цю сторону межі“ (2022), „Вірші цієї війни“ (2023).

На першу збірку „За пензлем дивовижного митця“ (2001) наважилася, коли викладала українознавство у Новодністровській гімназії. Саме тоді провела відкритий захід-семінар, після якого заступник директора – Лариса Григораш запропонувала зробити вагому творчу роботу – видати на рівні гімназії збірку. Сюди увійшли: тексти батькам, зокрема відомій землячці – Ганні Душак, тексти пісень, на які відгукувалися учні та колеги. Щодо читача, то авторка стверджує, що їй імпонує читач з душею. А саме читач, який відгукується. Коли поетеса бачить в тій самій соціальній мережі, чи того, хто

сидить у залі, чи то її учень, чи то її колеги, але головне ті, в кого блистять очі до поетичного слова. Загалом, небайдужа людина щира і щедра душею.

Особливістю наступної збірки „Дарунок невидимого птаха“ є те, що до неї увійшли вокальні твори. Це плідна праця, яка поєднує рядки віршів та мелодію струн. Поезія Інни Гончар переплелась з нотами композитора Михайла Рожка. Ця збірка свідчить про хист та обдарованість, у якій простежуємо заклик і молитву бути чуйними, гуманними та толерантними. Зокрема у творах „Голос землі“, „Краю любий мій“ та „В обіймах рідної землі“ авторка возвеличує край, у якому живе:

Для доньки і сина живе Україна,
Онуків вітає в надії:
Всміхайтесь, тополі, квітуйте, калини,
А ми нашу славу пронести зумієм! [65, с.4]

„Доля“, „Дарунок невидимого птаха“ – твори, у яких авторка наголошує на швидкоплинності людського буття:

Земне життя – то лиш миттєвий спалах
Між тисячами зоряних віків! [65, с. 44]

У вірші „Мамине слово“ читаємо історії про минуле з материних уст:

Розкажу тобі, мій любий сину,
Як колись усе воно було... [65, с. 22].

Більшість віршів спрямовано на природно-художній спектр, у яких розкривається краса та замилювання до всього оточуючого.

Поетеса стверджує, що вірші пише „за велінням миті“, тобто коли розчулена струна зазвучить, тоді з’являється листочок, зазвичай це обов’язково листочок та олівець і тоді вона починає писати. Зазначає, що якщо це відбувається в дорозі, то записником слугує мобільний телефон. Саме так і з’явилася книга „Звучить розчулено струна“. Передусім у збірці панують ліричні настрої, любов до рідного краю, родини. Варто зазначити, що збірка „Звучить розчулено струна“ містить вірші-присвяти. Показовим на початку книги є своєрідні роздуми авторської особистості:

Моє життя... Куди веде стежина:
 До перепон, пустих розчарувань,
 Чи до тепла долонь дочки і сина,
 Чи до нових, незнаних сподівань [19, с. 9].

Як зазначала сама авторка, що у неї ніколи все по плану не буває. І взагалі І. Гончар не любить плани. Сьогодні одні справи, завтра зовсім інші. До того ж ім'я «Інна» перекладається як „бурхливий потік“. Тому, певно, поетеса слідує тлумаченню своєму імені та не складає плани на майбутнє, а просто живе і сприймає все, що готує завтрашній день.

Композиційною особливістю збірки є гармонійне поєднання громадянської лірики з пейзажною та родинною. 17 тематично об'єднаних поезій належать певним подіям та людям. До прикладу, „Горобинний біль“ присвячено захисникам України, 2 інші поезії – захисникам майдану – Небесній Сотні; „Родинна мережка“ – рідному місту, зокрема є присвяти представницям класичної української літератури – Лесі Українці, Ользі Кобилянській:

Я приходжу до Вас, Нескоренна,
 І незламності вчуся крізь сльози,
 І боротися з болем щоденно
 Поміж заздрощів тіні й погрози [19, с.14].

З особливим трепетом поетеса згадує про Володимира Івасюка, який відійшов у засвіти ще досить молодим і багато пісенних творів так і залишились на папері недоспіваними.

Наступний цикл під назвою „Рідний дух“ налічує 30 поезій. Родинні теплі спогади, швидкий часовий потік відображено у вірші „Рідний дух“. Розділ вміщує присвяти, рідним серцю авторки людям, зокрема батькам („Зоря негасима“, „Зійшлися літа“, „Літа позбігалися“, „Вдячність“, „Доля“, „На батьковім порозі знову свято“, „Обійми, як в дитинстві“, „Як хочеться, прокинувшись відчути“). Авторка не оминула і своїх дітей („Усмішка долі“, „Роки присіли...“), їм вона приділила особливу увагу. Окремо віднаходимо вірші для доньки („Серед білого в зелені цвіту“, „Осінній вальс“, „Засяяли

зорі“, „Складаю все прожите у долоні“, „У твоїй колиці“, „Заплакала доня“) та сина („Квіти“, „І знову, як колись“, „Співає птаха“). Для них написала чимало поезій і прагнула навчити їх перш за все бути людьми – цінувати людське життя, поважати людей, не залежно від їхніх років та любити все, що оточує навколо, бо це одна з основних істин. Також до циклу увійшли присвяти чоловікові („Наша осінь прийшла...“, „Дві райдуги“, „Тобі, мій диригенте“), мамі Людї („Збентежена радість“), похресниці Марійці („Завмираю душа...“), нанащї Нелї („Складаю руки й дякую за струни“) та роду Твердохлібів („Історія святої таїни“):

Стежки позаростали новим зелом,
Зіп'ялись пагінці у вишину,
А ми собі родинну стежку стелим,
Серцями поєднавшись в таїну [19, с.62].

У циклі „У людях істина проста“ продовжено публікацію присвят, проте уже землякам, колегам, воїнам, ветеранам і просто добрим людям.

Останній розділ „У рядочках складаються рими“ налічує 9 поезій. Це переважно лірика, що представлена з глибокою художньою та духовною силою, оскільки в ній відображено все, що так пристрасно любить поетеса. А любить вона поезію, складати кожне слово у римований рядок:

Я в молитві складатиму руки
І в надії проситиму Бога:
Хай я серце хвилюючим стуком
Прокладаю поезій дорогу! [19, с.134].

Тема добра, любові до навколишнього світу пронизує через кожну поезію у збірці „По цю сторону межі“. Як зазначала авторка: „це своєрідне відзеркалення певного мого етапу, тому вірші сформовано саме один за одним, як народжувались і переживались“ [22, с.7]. Звернемо увагу на оригінальну присвяту книги: „...Незвично, але: присвячую нове поетичне дитя собі – собі колишній, котра, незважаючи і всупереч, змогла таки стати нинішньою“ [22, с.3]. Напевно, прийшов той момент, коли з'явилася потреба у зупинці, щоб

проаналізувати пройдене і „забігти“ трохи в майбуття. Кожна поезія неповторна, у ній присутня багатомовна палітра, яскраві епітети („сонячна мить“, „ціловане небо“, „нездійснений політ“, „пташинне соло“, „сизий попіл“, „розквітла весна“, „біла ворона“), глибинно-символічні метафори („звучить кольорами доля“, „співають грози“, „складає сонце усі літні гами“, „картина ще жива“, „насолodu п'є чарівний літній ранок“, „осінь танцює“, „кава чекає свій час“, „гомоніла шафа із літами“), оксюмори („криком мовчать“, „мажор безсонний“, „тихо голосим“), порівняння („небо – як сльоза, просте“, „душа – наче камінь“). Збірка вміщує 46 поезій і символічно завершується віршем під назвою „Сподівання сонячні“:

Сподівання сонячні нишком сподіваються,
Навіть і долонями тягнуться увись,
Веснами квітучими радо повертаються –
Лиш би мій ангеличок та й не забаривсь! [22, с. 59]

Цікаво, що кожна поезія розміщена у послідовності її написання. Цей же ж принцип витримано у наступній збірці „Вірші цієї війни“, яка вийшла друком 8 березня 2023 р. Саме ж цього дня народився пророк українського народу – Тарас Шевченко. Символічно, що Інна Гончар своєю поезією продовжує нести у світ дух незламності українського народу, який утвердив Тарас Григорович: „Борітеся – поборите! Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава. І воля святая!“.

Збірка „Вірші цієї війни“ (2023) вмістила поетичні історії воїнів, волонтерів, медиків, простих людей України, які захищають свою землю, свій народ, боронять від загарбників квітучу територію, рятують життя та прагнуть непереможного миру. Книга має присвяту „Усім і усьому, що ми переживали, пережили і з цим переможемо“. З легкої руки І. Гончар, мужні воїни на передовій черпають наснагу у талановитому та щирому слові. Тетяна Гунько – письменниця, копірайтерка, волонтерка, упорядниця та авторка передмови до збірки висловила так: „Інна своїм щирим словом, упевненим голосом лагодить зламані крила, вкладає в долоні віру в себе, загоює болісні рани,

відігріває залякле серце безумовною любов'ю. Я ніколи в житті не подумала б, що доля зведе мене з авторкою віршів, яка присвятить тепле слово і мені, та ще й довірить написати передмову до своєї збірки «Вірші цієї війни». Це честь для мене і велика відповідальність“ [23].

З першого вірша авторка налаштовує читача на позитивне начало та глибокий патріотизм до країни:

Наш дух незламний не зламати!
Так пише матері дитина,
Бо з нами Бог і наша мати –
Найкраща в світі – Україна! [18, с.11].

Збірка пронизана громадянськими та філософськими мотивами, які переплились і утворили єдність. Натрапляємо на вірші-присвяти, зокрема батькові, матері, чоловіку, доньці, друзям та знайомим, полеглим воїнам та захисникам, які повернулися з полону.

У вірші „Дідусю Дмитре, я тебе не знала...“ присвяченому дідусеві Дмитру Прикупу (молодший лейтенант, заступник командира кулеметної роти 1910-1948 рр.), наводить паралелі з Першою та Другою світовими війнами:

Дідусю Дмитре, я тебе не знала...
А ти, вікно розбивши, прокричав,
Що вже війна, фашистська йде навала...
– Збирай дітей! – і сам кудись помчав [18, с.38].

Згуртованість українського народу, як однієї великої сім'ї, незламність духу, надії на мирне майбутнє життя, благання у Господа про перемогу віднаходимо у вірші „Стаєм на коліна, запалюєм свічі“:

Шепочем молитви, благаємо небо:
– Окрім Перемоги, нічого не треба!
Тоді відбудуєм, піднімем з руїни
І крикнемо світу, що ми – з України! [18, с.39].

Підсумовуючи, переконуємось, що поезія Інни Гончар – це зразок, еталон, довершеність, голос істини та правди, реальності минулого та майбуття,

що єднає людські серця та долі. Ті, хто його чує та відчуває, здатні піднятися до верхів'я духу, об'єднати не лише націю, а й згуртувати людство.

Про плідну творчість свідчить доробок письменника, публіциста, нарисовця та громадського діяча *Івана Семеновича Нагірняка*, що тісно переплетено з його життєвим шляхом.

Іван Нагірняк народився 25 березня 1949 року в селі Ломачинці, що на Сокирянщині поруч з яким розкинулася на берегах згадуваної автором у багатьох творах річки Дністер. Про рідне село митця у двотомній праці „Нариси Дністра“ український письменник, історик, мовознавець та етнограф Олександр Афанасьєв-Чужбинський зазначив, що велике село Ломачинці примітне тим, бо по всій цій місцевості, від Хотина до Сорок, ніде немає такого прекрасного будівельного лісу, а позаяк економія відпускає його по дешевій ціні своїм царанам, то і селянські садиби відзначаються тут міцністю та зручністю. Все поселення майже повністю вкрите суцільними садами і розкинуте по ярах, так і проситься під олівець живописця.

Аби братися за перо, потрібно мати талант даний Богом, а також належне виховання. Майбутній письменник його взяв від батьків та дідуся і бабусі. Виріс у сім'ї селянина, де всі знали ціну праці. Важливу роль відіграла освіта. Іван Нагірняк, як і звичайна дитина, ґрунтовні підвалини знань здобув у Ломачинецькій середній школі. До того ж уже з 7 класу почав друкувати в районній газеті замальовки та вірші. Перший вірш називався „Земле моя – мати моя...“ (1963 р.).

Дитячі та юнацькі роки письменника пройшли в селі Ломанчинцях. Земляк М. Шундрій згадує про І. Нагірняка таке: „Ми разом зростали, хлопчиками були найактивнішими в селі спортсменами. За Божим благословенням батьки передали йому і зріст, і вроду, і розум, і силу. Дарма, що інколи й хліба вволі не наїдався, та був спритним і кмітливим. І то в різних видах спорту. Чудові результати показував у легкій атлетиці, тривалий час був найвлучнішим форвардом ломачинецьких футболістів. Гарні задатки мав для гри в теніс“ [82, с.5].

Згодом учень мріяв стати студентом Чернівецького державного університету, вступити на філологічний факультет. Та не судилося, не пройшов за конкурсом. Він не зупинився і таки став студентом, щоправда, Київського політехнікуму зв'язку, здобувши технічну професію. А згодом, аби мати вищу освіту вступив на факультет журналістики Львівського університету ім. Івана Франка. Все ж таки тернистий шлях до університету допоміг йому втілити у життя давню мрію – оволодіти невичерпними багатствами слова. Всевишній щедро обдарував його літературним талантом – письменник широкого жанрового масштабу: поет, прозаїк, драматург, публіцист, нарисовець та громадський діяч. З-під його пера вийшли у світ такі творчі публікації: збірки п'єс „Пастушок на літо“, „Жіноча доля“, збірки віршів „Сповідь“ (2006), цикл поезій „Чи то юність моя у барвистім вінкові“, „Уже в синів родилися сини“, поетично-прозова книга „Мелодія давньої юності“ (1999), збірка прози та публіцистики „Прозріння“ (2001), „Відлуння незабутніх стріч“ (2006), „Стежки крізь серце“ (2004), документально-публіцистична повість „Корни и древо“, фотонарис „Світло з людських долонь“ (2003). Він співавтор художньо-документальних повістей „Новодністровськ засвічує вогні“ (1992), „Доля врожаями колоситься“ (2003). У 2008 році вийшла книга нарисів „Окрилені долі“ та „Озирнися з Гострої Скали“, а у 2012 р. збірка оповідань для школярів, їхніх батьків, дідусів і бабусь „Таїнство світлого празника. Вчора, коли ми були малі...“. А до того ж багатолітня практика в журналістиці у редакціях буковинських газет – „За высокие темпы“ в Новодністровську, районних – „Дністрові зорі“ у Сокирянах, „Будівник комунізму“ в Глибоці, обласних – „Буковина“, „Молодий буковинець“, „Буковинське віче“, у всеукраїнському журналі „Технопарк“.

Завдяки плідній роботі нагороджений премією ім. Михайла Чабанівського за книгу нарисів „Відлуння незабутніх стріч“ (2007) та обласною літературно-мистецькою премією ім. Сидора Воробкевича (2007). Член Національної спілки письменників (2003) та Національної спілки журналістів України (1979), дипломант другого Всеукраїнського конкурсу радіоп'єс „Відродження

забороненого жанру“ (2008) за п'єсу „Голодомор“, IX Всесоюзного конкурсу п'єс та пісенної лірики про кохання „Коронація слова – 2009“ у номінації „П'єси“ за п'єсу „Батьківська хата“.

Письменник від книги до книги з великим натхненням пише про простих людей села і рідного йому Новодністровська – міста, де досить тривалий час проживав разом зі своєю сім'єю, а також місця, де відбулося становлення письменника. Герої його творів – це будівельники, звичайні селяни, лікарі та вчителі, літератори і науковці.

Митець старанно й натхненно творив, не маючи у своєму календарі ні вихідних, ні свят. Бо думка, яка складалась пазлами у речення, а відтак у тексти, не чекала вільної хвилини, а заставляла зненацька. До того ж і праця приносила завжди задоволення, а ще й потрібно було заробляти кошти. Якимось Іван Нагірняк зізнався: „Так хочеться сісти і писати щось вагоме – адже стільки сюжетів маю, стільки доль цікавих знаю... А доводиться заробляти на шматок хліба підготовкою замовних нарисів“ [58, с.3]. Чутлива душа реагувала і відгукувалась на події, які відбувалися у країні. Пройшовши через жорстокі випробування долі, мужньо долаючи їх, він пізнав ціну життя. Тому свій талант, дорогі серцю життєві хвилини не перевів на щось пустопорожнє й безвартісне.

Першу поетичну збірку І. Нагірняк видав у віці 57 років, що має назву „Сповідь“. Збірка вмістила спогади, події, власні вчинки, осмислення людського буття. І. Нагірняк був небайдужим до всього, що відбувалося в Україні та в його рідному краї зокрема. Найщирішими враженнями та почуттями ділився у поетичних творах.

Нещадна хвороба здолала Івана Нагірняка і в 65-річному віці він відійшов у вічність.

У віршах поет порушував болючі питання життєствердності України. Він був патріотом і щиро вірив, що кожен, хто живе на українській землі, переймається майбутнім рідної країни, але, на жаль, серед людей знаходилися такі, що заради багатства зраджували і Україну, і українців. Письменник

безжалісно висміював можновладців, а саме сучасних політиків, що мають на меті не зміцнення держави, а власний саморозквіт. Ці проблеми суспільного життя автор порушує у віршах патріотичної тематики – „Україні“ та „Сповідь на могилі батька“. Зокрема у другому вірші автор передав той біль, що відчував, дивлячись на те, як „свої“ розкрадають неньку-Україну заради власної вигоди:

Дірвавшись до державного корита,
Козирним прикриваються мандатом,
Гребуть під себе, як з-під сита.
Украв мільйон й ніякої управи,
Бо, видно, злодій торбохвatom править
І не бояться ні ганьби, ні слави [44, с.9].

Автор розчарований, оскільки ті, що багато обіцяли, забули про обіцяне і покинули народ. Не втрачаючи надії, поет вірить, що ще прийде час, коли український народ заживе щасливо, бо він сильний і має міцне коріння.

І. Нагірняк народився і виріс у мальовничому краї, він захоплювався красою дністрових круч і всім, що оточувало, безмежно любив своє село. Про це йдеться у вірші „Моє село“:

Село моє, село моє,
моє гніздечко рідне, дороге.
Де б я не був, не жив би де,
Завжди і всюди шанував тебе [44, с.22].

Серед земного буття, за роздумами автора, чимало лицемірства, фальші та облудності. Тому митець, як земний посланець, зобов'язаний вказати правильний та потрібний життєвий орієнтир. Власні філософські погляди поет висвітлює у таких віршах: „Прозріння“, „Стогін вплітається в тишу нічну“, „Ніч. Безсоння. Думки“, „Відболіло, відщеміло, відцвіло“, „Не ремствувати і не вити“ та „Доле моя“. Підтвердженням тому знаходимо у ліричному вірші „Доле моя“:

Ой ти, доле моя, гірка доле,

Скільки мук принесла ти мені
І страждань, і нестерпного болю
Полудень, уночі, на зорі [44, с.23].

У віршах пейзажної тематики І. Нагірняк описує зміну пір року у таких віршах: „На поріг привів вересень осінь“, „Осінь“, „Ваші очі, пані весно“, „Пишалася горобина розкішною вродою“, „Так гарно в лісі, так святково“, „Місяць так близько“, „Розмалювала дерева осінь“. В окремих пейзажних віршах відчутний філософський мотив про швидкоплинність людського життя, що все скороминуче. Зокрема, це яскраво простежуємо у віршах: „Чи то ключ журавлів у блакитному небі“, „Ця осінь тихо так підкралась“, „Кружляє листя золоте“, „Тихо осінь прощається“ та „На зеленому листі – сніжинки“. У вірші „На зеленому листі – сніжинки“ читаємо:

Ой куди ж спішите, воронії,
Мої коні – крилаті літа,
Не готовий я до сніговіїв,
Моє серце так прагне тепла [44, с.34].

Не обійшлося звичайно і без віршів інтимної тематики, в яких автор оспівує про одне з найкращих почуттів – кохання. До інтимної лірики І. Нагірняка відносимо такі поезії: „Стою“, „В ріку кохання з головою“, „Я дійти до тебе не зумів“. Яскравим прикладом є вірш „Твоя любов – то мого серця стукіт“:

Твоя любов – то мого серця стукіт,
Яке залякло би давно без тебе
І я не міг би витримати ті муки,
Ті болі, що сягали аж до неба [44, с.54].

Висловлюючи свої інтимні почуття до дружини, І. Нагірняк писав і про любов до матері. Це яскраво відображено у таких віршах: „Земле моя, матір моя“, „Пам’ятаю ранок – сонця ніжні крила“, „Ще хоч день, синочку, ти побудь зі мною“, „Напившись вітру досхочу“, „Хата зоріє очима мами“. Зокрема у поезії „Хата зоріє очима мами“ читаємо:

Хата зоріє очима мами

І на серці спогад цвіте

Від самісінької брами

Погляд неньки мене веде [44, с.57].

Окремі вірші поет створив перебуваючи в лікарні: „Стогін влітається в темну нічку“, „В палаті онколікарні зболений“, „В реанімації“, „Тривога і розпач, і муки“. Особливо вражає вірш „Тривога і розпач, і муки“:

А біль шматував його тіло

І жах полонив всі думки,

В дружини надії ще цвіли

І Мурчик туливсь до щоки [44, с.47].

Проаналізувавши збірку „Сповідь“, доходимо висновку, що її сторінки наповнені вірою та любов'ю до всього, що було близьке серцю І. Нагірняка. У збірці автор розповів читачам про найдорожче: рідних йому людей, батьківський край та багатостраждальну Україну.

Писати вірші – це талант, яким нагородила матінка-природа *Інну Валеріївну Руснак*. Цей дар вона вдосконалює, відчуваючи долі людей серцем і душею, віддаючи віру, надію й любов своїм читачам через щире слово. Власним почерком пише те, що відчуває душа, що шепоче серце. Інна Руснак народилася 24 січня 1988 року в місті Сокирян, через рік разом з батьками переїхали до міста енергетиків Новодістровськ, що межує із мальовничим селом Ломачинці. Її мати Марія Михайлівна – наставниця, порадиця, подружка родом із цього села, якій згодом поетеса присвятить свою першу збірку. У місті Новодістровськ здобувала середню освіту у загальноосвітній школі №1, саме тоді, будучи дев'ятикласницею, почала писати вірші. Спочатку для себе, в записник, оскільки соромилась, потім почала читати тільки матері. Згодом поділилась своїми першими віршованими спробами з Євгенією Семенівною (дружина І. С. Нагірняка) та з Інною Гончар. Зрештою, до юної поетеси надійшла пропозиція відвідувати літературну студію „Струни душі“. Починаючи з десятого класу і до вступу в університет Інна Гончар радо

ділилась досвідом, вказувала на помилки та допомагала збагачувати знання. Про цей час Інна Гончар згадує так: „І серед цілого сузір'я своїх послідовників я радо згадую справді талановиту, з неймовірно багатющою юною душею дівчину – Інну Руснак. Нині вона вже другокурсниця філологічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, а свого часу майже два роки дарувала мені задоволення, відвідуючи літературну студію „Стуни душі“, якою керую від часу створення закладу – ось уже десять років“ [2, с.1].

Поштовхом до віршування став переломний етап: перехідний вік, втрата близької людини (бабусі), розлучення батьків. І для того, щоб не закритись у своїх почуттях, І. Руснак знайшла себе у поезії. Починаючи з 2-го класу, десять років займалась у гуртку „Художня обробка соломки“ Будинку дитячої творчості – створювала картини з соломки. Ці роки не пройшли дарма, оскільки дві збірки, на власний розсуд авторки, були прикрашені її ж картинами („Фрегат“, „Дівчина весна“). Окрім картин, дівчина ще й вишивала у різних техніках, це допомагало систематизувати думки та розібратися в собі.

Брала участь у багатьох творчих конкурсах, часто ставала переможницею. Інна – володарка Гран-прі II Всеукраїнського благодійного фестивалю дитячої та юнацької творчості „Звичайне диво“ (м. Київ). У 2005 році закінчила школу, проте у вищий заклад вступила не одразу. Були спроби вступу до Вінницького педагогічного університету ім. М. Коцюбинського на факультет філології та журналістики, проте не пройшовши на державну форму навчання, змушена була пробувати власні сили наступного року. З 2006 по 2011 р. навчалася на філологічному факультеті ЧНУ імені Юрія Федьковича. Будучи студенткою 4 курсу, видала власну поетичну збірку „У віршах захисту шукаю“. Це літературно-художнє видання вийшло друком у видавничо-інформаційному центрі „Місто“ (м. Чернівці) за сприянням та підтримки небайдужих людей, які відгукнулися на звернення редакції „Нашої газети“ та радіомовлення допомогти дівчині втілити її давню та бажану мрію.

Після закінчення університету з 2011 по 2014 р. працювала у комунальному підприємстві „ТРК „На своїй хвилі“, де займала посаду

кореспондента газети „Наша газета. Новодністровськ“ та радіоведучої „На своїй хвилі“. Радіоефіри були обмежені (15-20 хв.), передусім йшлося про новини міста; лунали й творчі хвилини: чи то декламування віршів, чи просто йшла мова, присвячена певній вагомій даті чи події. Щодо публікацій в газеті, то І. Руснак писала статті про визначних людей міста. Варто зазначити, що в цей час вона отримувала мудрі настанови, корисні поради від Інни Гончар не тільки у сфері поезії, а й на журналістському рівні. За рекомендаціями земляків – І. Нагірняка, І. Гончар та А. Жалюк, які з упевненістю вважали, що Інна Руснак своєю журналістською майстерністю та постійним самовдосконаленням власного слова яскраво доповнить журналістську спільку, з листопада 2011 року приєдналася до творчого колективу Національної спілки журналістів України. Саме у цей час побачила світ друга поетична збірка двадцятип'ятирічної авторки „Трагедія закоханого серця“ (2012 р.), яка була надрукована у чернівецькому видавництві „ДрукАрт“.

2014 року один з текстів І. Руснак „Із вірою в серці“, увійшов до антології майданівських віршів „Небесна сотня“. У 2015-2016 роках працювала у Філії Консорціуму „НВО „Укргідроенергобуд“ у м. Новодністровськ фахівцем зі зв'язків з громадськістю. Писала статті про технології виробництва та роботу Дністровської ГАЕС, визначних гідробудівців та ветеранів будови. У цей час працювала над біографічною книгою про Почесного енергетика України Семена Ізрайлевича Поташника. Вона не раз вела цікаві розмови з героєм книги в його затишному кабінеті у Вишгороді на Київській ГЕС. Але, на жаль, ця біографічна книга так і не з'явилася, оскільки зміна нового керівництва не була зацікавлена у такому проєкті.

У вересні 2017 р. І. Руснак була запрошена як автор на презентацію молодіжного випуску літературно-мистецького часопису „Дзвін“ у рамках Форуму видавців у Львові. 2017-2018 рр. розпочала роботу у відділі гуманітарної політики Новодністровської міської ради на посаді методиста. Незважаючи, яку посаду обіймала, вона ніколи не переставала писати. Якщо наставала пауза в поезії, то приходив час для прози. З 2021 р. і донині працює

секретарем у Новодністровській школі №1, яку свого часу закінчила, тобто повернулася у рідні стіни. Варто зазначити, що авторка зуміла дослідити своє генеалогічне коріння по маминій лінії до 1777 року, що спонукало її розпочати масштабну роботу над книгою свого родоводу.

Наразі в рукописному варіанті чекають на свою появу повноцінною книгою збірка прози «Робін Гуд Ломачинських округ», збірки поезій «Листи до Бога», «Пустеля самоти», «Вірші до кави», збірка лірики, замальовок та публіцистики «Перли/Інжир». Також Інна Руснак працює над створенням поетичної збірки – щоденника війни – під назвою «Байрактар», у якому вміщено весь біль українського народу, тих, хто бореться за волю і мир і тих, хто чекає та вірить. Водночас триває робота над прозовою книгою-щоденником, присвяченою чоловікові Павлу, який з перших днів російського вторгнення став до лав ЗСУ, а в січні 2023 року потрапив у полон до ворога.

Маючи за плечима різні досвіди, про які зовсім не шкодує, Інна Руснак може сказати лише одне: „Писати – то для мене, наче дихати. І не важливо чи це написання віршів і прози, чи статей, біографічних нарисів, дописів офіційно-ділового стилю – головне, що слово допомагає мені вижити у важких обставинах сьогодення“.

„За невеликий проміжок часу Інна Руснак неодноразово друкувалася у районній газеті „Дністрові зорі“, обласних „Буковинське віче“, „Освіта Буковини“ та „Буковина“, і загальнодержавній „Літературна Україна“, а нещодавно її публікація про нову збірку поезій новодністровської поетеси Галини Мельник вийшла друком у португальсько-італійсько-іспанському часописі „Слово“ (№ 599/2013)“ [72, с.2].

У часи моральної деградації, жорстокості та відчуженості вірші І. Руснак, ніби ковток цілющої свіжої води із джерела. Про першу збірку „У віршах захисту шукаю“ Інна Гончар написала таке: „Поезія Інни дуже схожа на її авторку, ніжна, романтична, щира, правдива. Прочитавши, ви не зможете залишитися байдужим до натхненного слова, яке дарує вам ця непересічна дівчина“ [21]. Авторка творчо підійшла до упорядкування своїх поезій. Варте

уваги те, що замість вступу І. Руснак подала поезію, де написала, що для неї означає цей рід літератури:

У ній себе я віднайшла,
І з нею я радію дню... [69, с.6].

Збірка складається з 6-ти розділів. Зокрема у першому „А я ніколи не складаю“ представлено лірику на пейзажну, філософську та релігійну тематики. Кожна творча особистість хоче аби його твір пробудив у людських серцях відчуття, які давно не присутні або не змогли проявитися, щоб дібратися у найсокровенніші куточки душі. Написати потрібно рядки, які не втратили б актуальності через не одну сотню літ. І такими словами Інна Руснак у поезії „Сповідь“ на релігійну тематику звертається до вищої сили – Господа:

Тебе в своїм я серці бережу,
Ти – мій Творець і мій Спаситель.
З тобою йду я по життю,
Моя ти Муза, мій Ти вдохновитель
Прости, благаю, я прошу... [69, с.19].

До цієї групи віршів можемо віднести такі поезії: „Молитва“, „Запала на небі яскрава зоря“, „До мук нестерпних присудили“, „Жахливий сон“, „Гортаючи святої книги сторінки“. У цих віршах простежуємо те, що авторка неодноразово зверталася до сторінок Святого Письма. Щодо віршів пейзажної тематики, то сюди зараховуємо такі: „Шуміла липа за вікном“, „Осінній вітер“, „Осінній вечір“, „Останні крихти осені збираю“, „Сонячний день вікна завітає“. Ці поезії, окрім останньої, відзначаються тонким ліризмом та похмурым настроєм. Не випадково авторка обрала осінній період, оскільки саме у цей час у природи ніби зупиняється життя:

Осінні квіти тихо відцвітають,
Тьм'яніють просто на очах вони.
Отак і мрії мовчки помирають,
Не дочекавшись ніжної весни [69, с.39].

Вірші „Крик душі“, „А сльози капають в долоні“, „Самотності просто немає“, „У віршах захисту шукаю“, „Пишіть листи частіше, друзі“ належать до філософської лірики, у яких поетеса порушує проблеми про скороминучість життя, про незагоєні рани, про незвідане щасливе майбуття, пише про душевний біль, який не дає спокою і про те, що на кожного чекає своє випробування – „Коли довкола сміх лунає“, „Я усе, усе в житті здолаю“. Поетеса ставить проблемне запитання „Що таке самотність?“, на яке й знаходить самотійно відповідь, а також використовує риторичні запитання:

Чи є щось краще на світі,
 Як та поетова душа?
 Чи є іще щасливі миті,
 Коли приходить діва-Муза
 І надихає, мов свята? [69, с.20].

У цьому ж розділі віднаходимо вірші-присвяти: „На небосхилі згасла зоря“ (пам’яті Олексія Боднаря), „Дерево життя“ (Мельник Галині Терентіївні на згадку про презентацію книги), „Заходжу в клас, неначе в отчий дім“, „Так швидко минає час“ (Нагірняк Євгенії Семенівні), „Облітає зажурено листя“ (дяді Славі), „Поглянь на світ...“ (Артемчук Валентині).

У розділі натрапляємо на акровірш „Руснак Інна“, який відносимо до пейзажної лірики.

Наступний розділ „Країна радощів і мрій“ вміщує патріотичні поезії: „Т.Г. Шевченку“, „Згадаймо“, „Історія кличе в минуле“, акровірш „Новодністровськ“, „Зачаровано милуюсь Україною“, „Україна“, „Буковинська земля“, „Вірю в майбутнє твоє, Україно!“, „Мова“, „Коли тебе покину...“, „Моє село“, вірш-присвята „А стомлені очі когось виглядають“, „Піднімає Дністер свої хвилі“, „Шумить Дніпро“. Також у віршах „Тополина алея“ та „На порозі дорослого життя“ простежуємо філософську тематику, зокрема, порушуються проблеми швидкоплинності часу, зміна поглядів після певного проміжку життя, несправедливості та беззаконня:

Жодоби руйнує і душі, й серця,

Заманює в світ віртуально-щасливий.

Вже краю не видно цьому і кінця,

З надією ждем хоч маленького дива [69, с.62].

Вірші-присвяти рідним людям подано у третьому розділі під назвою „Ну де знайти найкращі слова“. Сюди ж увійшли вірші на родинний мотив: „Сльози минулого“, „Матері“, „Гріх“, „Сон“, „Лист у минуле“, „Так нестерпно болять всередині“, „Пробачу все“, „Ну де знайти найкращі слова“, „Я, здається, пташкою злетіла б“, „Ладна руки твої цілувати“, „А за вікном палахкотять вогні“. У них авторка розкриває любов до рідної матері, бабусі, дідуся і лише рядки відчаю до батька, який покинув сім'ю та залишив глибоку рану своїм близьким:

Моє сумне, болюче „тату“

І, як полин, гірку сльозу,

Оту прокляту мною дату,

Коли сказав ти: „Я іду“ [69, с.84].

Четвертий розділ „Це любов моя плаче так гірко“ охоплює вірші на інтимну тематику.

І. Руснак звертається не тільки до чотиривірша, а й звертається до жанру сонета. До цього циклу увійшло 7 сонетів. У кожного із віршів переплилися інтимні та філософські почуття поетеси. Поетеса закликає:

Цінувати прожиту хвилину

Нам уміти потрібно завжди.

Заквітчати кожнісіньку днину

В різнобарвні веселі тони [69, с.138].

До циклу „Загублена любов“ увійшло 15 сонетів, останній з яких створений у формі акровірша, у якому за першими буквами кожного рядка прочитуємо назву розділу „Загублена любов“.

Нині Інна Руснак в інтенсивних пошуках роботи, в якій було б поєднано корисне і приємне. Однією з мрій письменниці є створення біографічної книги про видатних людей міста.

Висновки до 1-го розділу

Поетична творчість кожного автора – це вагомий внесок у літературний процес як Буковини, так і всієї України. Своїм поетичним словом митці прагнуть зазирнути у глибину людської душі, розповісти про те, що є важливим та хвилюючим.

Підсумовуючи проблемно-тематичне коло поетів Сокирянщини, можемо стверджувати, що їхнім творам притаманна насамперед така тематика, як звертання до проблем суспільного, громадського життя (О. Боднар, В. Гандзій, І. Нагірняк), порушено філософські мотиви (І. Гончар, І. Нагірняк, І. Руснак), охоплено найінтимніші почуття людини (Г. Будняк, І. Руснак), змальовано картини Наддністрянщини.

Власне, проаналізовано творчість поетів Сокирянщини яскраво вписується у загальноукраїнський літературний процес.

Розділ 2

ПРОЗА М. БРОЗИНСЬКОГО, І. НАГІРНЯКА, К. ПОПОВИЧА: ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ

2.1 Творчий почерк М. Брозинського

Потреба дослідити тенденції розвитку літературного життя Сокирянщини підштовхує нас здійснити аналіз прози Михайла Брозинського, Івана Нагірняка та Костянтина Поповича як представників цього літературного роду в проблемно-тематичному аспекті, з'ясувати жанрово-стильові особливості їхніх творів.

На нашу думку, заслуговує увага проза М. Брозинського. Назва збірки „Квіт папороті“ символічна, оскільки прозаїк „йшов до неї у мріях, як до квіту папороті – кажуть, хто його знаходить, той стає щасливим. Звідси і назва“ [11, с.6]. Книга містить поезії, новели, оповідання, нариси, статті.

У прозових творах М. Брозинський усвідомлює людське існування, родинне щастя, моральні цінності, пропускає крізь себе реалії вчорашнього, сьогодення та незвіданого майбутнього. Писав про людську працю, характери та долі людей, які жили та боролися за прийдешні дні, за краще майбуття, щиро вірячи в добро і щастя. Трепетно зобразив образи матері та батька, спогади з дитинства, будні простих мирян.

Так, у новелі „Ранковий потяг“ автор порушив проблему жінки-матері, яка уособлює зраду та егоїзм щодо сина та чоловіка. Жінка покинула сім'ю, заради власної вигоди – роботи. „Нехай Василько поки що з тобою побуде. Йому вже два роки, то якийсь час і без мами ростиме. У нас тут вже все влаштовано, а там, хтозна, як буде“ [11, с.89]. Жінка цілком свідомо обрала не сім'ю, оскільки через деякий час вона не намагалася возз'єднатися з ріднею. Натомість зізналася в листі до колишнього чоловіка про те, що зустріла іншого і виходить за нього заміж: „Він працює директором в одній установі, має власну «Волгу», комфортабельну квартиру. Розійшлися наші з тобою шляхи, як це буває в молодих людей. Тож прошу розлучення. Василько нехай залишається з тобою“ [11, с.90]. Як бачимо, жінка вибрала розкішне життя з

іншим чоловіком, у якому навіть не залишила місця для двохрічного сина. Таким чином, автор засуджує ганебну поведінку героїні, натомість порівнюючи із зовсім чужою для хлопчика жінкою, яка стає його „новою“ матір'ю: „Так ось він який, мій синочок Василько“ [11, с.92]. Подібну проблему знаходимо в основі твору „Дош“, де жінка, залишаючи дітей та чоловіка, вирушає на заробітки за кордон. Згодом від тестя Микола дізнається, що дружина в Італії покохала іншого, а щодо дітей, то залишає їх у батьків допоки „...в мене все не владнається. Потім заберу“ [11, с.167].

На прикладі аналізованих творів автор спрямовує увагу читача на те, що жінка, як берегиня сімейного вогнища, не виконує цієї місії. Жінка-мати у розумінні автора постає як нестійка, слабка особа, в якій не є в пріоритеті зберегти вірність у подружжі.

Зовсім протилежний образ знаходимо в оповіданні „Хліб для синів“. Килина – жінка похилого віку, яка має добре серце та щедрю душу. Вона мала трьох синів, які не повернулися з фронту, але все одно пече сім буханців. Один для себе, три для зовсім чужих хлопчиків, до яких ставиться дбайливо, та три для своїх синів: „Мати чекає в гості синів. Вона хоче пригостити їх хлібом“ [11, с.94].

Ключовими в оповіданні „Прощальний вальс“ є слова, а точніше правило життя „Все і одразу“. Недаремно автор взяв за взірць саме цей вислів, тому що людина, яка важко хвора і знає про свою неминучу смерть, в останній час живе „наповну“, ні про що не шкодує, ні чим не обмежує себе. Так сталося і з героїнею цього оповідання. Для Миколи така життєва позиція була дивною і до останнього не розумів, допоки не побачив „справа замість грудей великий червоний шрам“ [11, с.118]. Автор порушує важку життєву проблему – нещадна хвороба, яка не робить жодних винятків у житті людини. Цей твір спонукатиме читачів насолоджуватися щохвилини життям, незважаючи на буденні негаразди, оскільки нічого важливішого ніж здоров'я немає. Якщо хвора Тетяна змогла насолодитися днями, визначеними долею, то чому б Миколі, в якого все гаразд, не споглядати на життя оптимістично.

У своєму доробку М. Брозинський не міг оминати теми війни, бодай частково. Ця тема переплелась з темою кохання, де звичайному солдатові, який був поранений, Марійка Демчукова „струнка, із чорними, як спілий терен очима, шістнадцятирічна дівчина, що дивом врятувалася від німецької каторги“ [11, с.96] принесла води, перев'язала рану хусткою та поділилася яблуком, тим самим врятувала життя. Окрім того, в оповіданні присутні патріотичні настрої. На заклик фашистів здатися, лунала чітка відповідь солдата Миколи: „Не буде цього. Мало, дуже мало ви знаєте нас, українців. Такі не здаються“ [11, с.95]. Після цього вистрілив та додав: „За те, що посягли на священну землю батька Тараса Шевченка“ [11, с.95]. Пройшли роки, а колишній солдат ні на мить не пожалкував про сказані слова та спокійно зустрічає старість зі своєю Марійкою.

Схожу тему віднаходимо в оповіданні „Ластівка“. На долю молодої пари випала війна. Хлопець пішов на фронт, а дівчина залишилась у селі, яке через декілька днів захопили загарбники. Проте їй не зв'язало це руки, вона почала боронити землю своїми силами. Дівчина нищила усіх тих, хто приносив шкоду іншим та зрадників: „Так буде з усіма, хто продався німцям і тим, хто непрошеним прийшов на нашу землю“ [11, с.97]. Дівчина придумала особливу кличку – „ластівка“, оскільки біля кожного кривдника, якого полишила життя, залишила після себе слід. Багато користі принесла юна партизанка, проте цей подвиг коштував життя Катрі. Після прочитання твору автор підштовхує читача до глибоких роздумів про пожертву власного життя заради життя інших. Кульмінаційним моментом є такі слова: „А гори стугоніли розкотисто. І той грім був зі сходу, звідки йшла перемога. І вітало її Катрине безсмертя, а з ним – весь край смерековий весь край гуцульський, за щастя якого боролася мужня Ластівка“ [11, с.98]. Символічно, що автор назвав Катрю Ластівкою, оскільки ця дівчина була така ж швидка та спритна, як ця пташка. Не буде хибним припущення, що М. Брозинський на прикладі цього оповідання „Ластівка“ показав героїзм та відвагу кожного, хто наближає перемогу, ціною власного життя.

В оповідання „Рута біля шляху“ часовий простір черпаємо ще глибше. Автор згадував події Другої світової війни у попередніх творах, натомість у цьому оповіданні – період турецької навали. Через те, що так довго чекала Мар'яна на свого милого, виплакала всі сльози і на тому місці виросла рутам'ята – символ вічного кохання. Почувши легенду, вісімнадцятирічна Оленка зробила висновок, коли відшукала пахучу м'яту: „Я теж так любитиму“ [11, с.104]. Проблему кохання на відстані, яке з часом взагалі зникає відшукали в оповіданні „Квіти дарують на щастя“. Автор створив образ хлопця та дівчини між якими були трепетні відчуття кохання. Та через те, що Таня поїхала вчитися в місто, їхні почуття поступово втратили свою силу: „Та раптом обірвалася біленька ниточка наших відносин. Сталося це якось несподівано. Спочатку листи ставали коротшими, сухішими. А потім... А потім зовсім перестали надходити“ [11, с.101]. Перед від'їздом дівчина подарувала на згадку букет червоних жоржин, промовивши: „Квіти дарують на щастя“. І хоча не раз хлопець леліав квіти, просив подарувати щастя, проте ж не у квітах справа. Вони справді дарують щастя, яке потрібно віднайти на життєвому шляху, що „написано в невідомій книзі рукою і серцем коханої“ [11, с.102].

Життєвий вибір, гордість, самовпевненість, боягузтво розкрито у творі „Мить вагання“ в образі Штефана. Два хлопці з різними цінностями закохалися в одну дівчину на ім'я Аничка. У виборі хлопця дівчині допоміг один прикрий випадок, через який проявилось справжнє єство хлопців. Рятуючи від пожежі людей, Штефан злякався, пожалів себе, а Стоян кинувся у полум'я, ні на мить не вагаючись, хоч і коштувало хлопцеві це здоров'я – обгоріло лице та руки. Після цієї ситуації Штефан глянув у вічі дівчині: „В них він прочитав докір за ту мить вагання“ [11, с.100]. Автор не випадково взяв двох протилежних героїв для зображення їхніх характерів. У підсумку, читач розуміє, що не той кращий, хто словом хизується, а той, хто діло робить. І до того ж не боїться врятувати життя інших, ризикуючи власним.

Автобіографічними є твори „Пахне літом Різдво“, „Коляда від тітки Ганни“, „Рости, яблунько“, „Гіркі ягоди“. Два оповідання „Пахне літом Різдво“

та „Коляда від тітки Ганни“ можемо об’єднати в оповідання різдвяно-зимового циклу. Адже в оповіданні „Пахне літом Різдво“ автор оповідає підготовку до різдвяних свят задалегідь татом Тодиром та мамою Оксаною, пануючу зимову атмосферу в домі, дитячі радощі Михайла та Володимира. У другому творі „Коляда від тітки Ганни“ йдеться про те, як хлопчики від хати до хати колядували, прославляючи Сина Божого і їм за це віддячували різними смаколиками. Щодо новели „Рости, яблунько“ віднаходимо життєві настанови від дідуся: „Затям собі, хлопче, заки жити будеш. Народився ти, аби людям добро приносити, а не зло. Зробиш файну справу – вік не забудеться. Люди тебе добрим словом спом’януть“ [11, с.120]. Однією з добрих справ, на думку дідуся, є садження дерева, він і прив’язав любов та опіку до дерев онукові, порівнюючи: „Корінь у деревця – що серце в людини. Коли садиш яблуньку чи грушу, старайся не пошкодити його. Обходься з ним ласкаво і ніжно“ [11, с.121]. Отже, не тільки онук отримав цінні поради, а й той, хто бере до прочитання цей образок із життя.

Правдива картина зустрічі з батьком у полі зображена в автобіографічній новелі „Гіркі ягоди“. „Ми з братом винні, точніше я особисто завинив перед татом, – з сумом каже Михайло Федорович наостанку нашої розмови“ [11, с.263]. Винує він себе за те, що через них малих, які пішли з садочка до мами і заблукали, батько шукав їх, потрапив під дощ, сильно промок та захворів. Постає проблема фінансового становища та соціально-побутового характеру, а саме неприйняття чужого середовища – дитячих ясел, куди й відводили батьки дітей, поки поралися на роботі. Відповідно, мати працювала на полі, батько у колгоспній кузні, заради прожиття, а тим часом діти ніяк не могли звикнути до стін чужої хати. Цей випадок Михайлу ніяк не забудеться, підтвердженням цьому є ягоди черешні, на гіркоту яких в дитинстві не зважали, проте через багато років „гіркий сік – усвідомленої тяжкої вини – обпік душу“ [13, с.130]. Хоча, як стверджує автор: „Напевно, з роками багато що втрачає свій смак. З висоти прожитого по-іншому сприймаєш свої вчинки, свої справи – і добрі, і погані. І зчаста те, що було, починає гірчити“ [13, с.122].

До автобіографічних художніх праць відносимо повість „Босоніж по стерні“ (2006). Це продовження попередніх книг – „Незрадлива колиска моя“, „Квіт папороті“, „Сонячний зайчик“ та „Літа на долоні“. У центрі повісті – життєва стежина журналіста, який живе, кохає, хвилюється, страждає і вдячний тим людям, які зустрічаються на його долі. У центрі твору автор змальовує не себе, а іншу людину, проте це не заважає описувати свої особисті речі, ситуації та різні пригоди. Поштовхом до написання такої роботи, на його думку, став час – „...очевидно прийшов той час, коли хочеться зупинитися, оглянутися, подивитися на себе збоку і спитати себе, чи так живу, чи не марно трачу дорогі хвилини буття в цьому грішному світі“ [10, с.3]. Книга складається з трьох частин: „Народжений у сорочці“, „За журавлем у небі“, „Стернею до горизонту“. У кожній з них, відповідно, висвітлено дитячі спогади з дитинства, несміливий зацікавлений погляд у дівочі очі, перші спроби віршування, протоптування стежини до бажаної роботи, рутинні дні, зустрічі та знайомства з «потрібними» людьми. Володимир Добржанський позитивно висловився про тривалу трудову діяльність Михайла: „Стаж поважний – понад 30 років на одному місці. Це гарна риса – не бігати, не шукати теплого місця, а щоденно виконувати рутинну роботу“ [29].

У цьому контексті слушно зауважити, що Михайло Брозинський у своїх творах зворушено пише про неповторні людські долі. Автор переймається турботою про життя, у якому переплелися добро і зло. Порушує різні проблеми: зрада і вірність, відчуття провини, фінансове становище, соціальний стан людини. За кожною історією, особистістю, за їхніми діями, здійсненими за законами гуманності, пізнається сам автор – чуйний, добросердний, талановитий митець.

2.2 Мала проза І. Нагірняка

а) Новели

Серед актуальних проблем, які ретельно розробляються у сучасній українській літературній критиці, важливе місце посідає новелістика як жанр літератури. Найталановитішими її представниками були: Василь Стефаник,

Григорій Косинка, Микола Хвильовий, Михайло Коцюбинський, Григій Тютюнник та інші. До цієї могутньої плеяди талановитих творів художнього слова можемо сміливо зарахувати Івана Нагірняка – оригінального майстра реалістичної соціально-психологічної новели.

Академічний тлумачний словник української мови подає значення цього жанру так: „Новела – невеликий розповідний художній твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом“ [71, с.433]. Як зазначав Василь Фащенко – відомий літературознавець, „новела у сфері мовлення й композиції вимагає стислості“ [84, с.3]. Іван Нагірняк у свою чергу дотримався цього принципу, тому що його новели невеликі за обсягом, динамічні, з абсолютно стрімким розвитком сюжету. У творах порушуються найсокровенніші проблеми, які пов’язані зі спогадами про людські долі, різні родинні ситуації, про працюючі руки селянина та, зрештою, про високу мораль.

Вся увага прозаїка зосереджується саме на відтворенні душевних переживань героїв твору. Це простежуємо на прикладах складних соціальних конфліктів, різних життєвих обставин, що привели героя до того чи іншого вчинку. У кожному вислові відчуваємо щире вболівання автора за своїх персонажів. Митець надає слово героям, але не обходиться без оповідача, оскільки оповідач у новелах відіграє важливу роль, не є другорядною постаттю. Це та особа, яка належить до середовища, що і його герої, проте є вагома різниця – оповідач має свій погляд на життя, уміє розгледіти глибинний сенс обставин, використовує критичне мислення. Завдяки цьому розуміємо місце і час дії, поведінку дійових осіб. Подекуди почуття та думки людей розкриваються головним чином у діалогах, відповідно дібраній лексиці і завжди дають не лише психологічну, а й соціальну характеристику.

Мова новел лексично багата та надзвичайно образна. Часто зустрічаємо народно-діалектні слова, такі як: „куфайка“ – у значенні верхнього, зимового одягу, „вуйко“ та „вуйна“ – люди старшого віку, до яких звертаються шанобливо або дядько та тітка матері, „писок“ (вдарся по писку) – рот, „пляц“ – місцина, де масово збиралась молодь на розваги, „дровітня“ – місце, де

зберігають дрова, „лакомо“ – дуже смачно, „сарака“ – те саме, що бідолаха, „гай“ – вигук у значенні заклику до дії, „най“ – частка, яка уживається при вираженні згоди та ще багато інших. Недарма Дмитро Панцир зазначив, що „Новели Івана Нагірняка – це енциклопедія народного життя. Не випадково тут стільки прислів'їв і приказок, пісень і приповідок, анекдотичних та драматичних ситуацій“ [55, с.379]. Показовим прикладом є вживання великої кількості фразеологізмів: „дрімали, мов зайці на межі“, „ширший як довший“, „горохом об стінку“, „під лежачий камінь вода не тече“, „крутишся як білка в колесі“, „сам не гам і другому не дам“, „всіх під один гребінець стригти“, „зlidні в двері, а любов у вікно“, „хоч в одній льолі, але в любові“, „димю без вогню не буває“, „мовби з хреста знятий“. Зі сказаного бачимо, що Іван Нагірняк не оминав народності, зумів донести своєму читачеві колорит сільської говірки рідної йому місцевості, при цьому повністю зберігаючи всі норми української літературної мови.

Щодо пейзажних картин, то у новелах І. Нагірняка їх небагато. Пейзаж короткий, а подекуди взагалі відсутній. Новеліст подає лише штрихи, але інколи вони вагомі і служать для розкриття ідеї твору.

Порушено ряд проблем у новелах, починаючи від наймасштабніших – голодомор, післявоєнне життя, еміграція, і завершуючи проблемами на рівні сім'ї (питання соціально-побутового характеру, любов і зрада, боротьба із зеленим змієм тощо).

У прозовій творчості Іван Нагірняк не міг оминати тему голодомору і вона розкривається у таких творах як „Сандуха“, „У Великодню п'ятницю“ та „Бог не б'є дрюком“. У першому творі перед читачем постає страшна картина голодного літа 1947-го року. Сандуха – героїня твору, в похилому віці згадує те, що ятрить її душу все життя і не дає спокою до тепер. Вона скоїла злочин, за який просить про смерть, проте оповідач пояснює: „Та Бог відводив кістляву від неї. Мовби хотів, щоб вона якнайдовше каялась за скоєний гріх, щоб люди, дивлячись на її муки, ніколи такого не сотворили“ [40, с.31]. А це все тому, що від людей силою забирали харчі, худобу і полишали на загибель. Так сталося і в

сім'ї Сандухи: батько з матір'ю попухли від голоду, залишивши трьох дітей – Санду, Кирила та Дарину. Думки дітей затьмарював голод: „обгризли всю кору з черешні, з'їли всю лободу, що росла в городі, обійшли з простягнутими руками рідню та сусідів, але втамувати голод не вдавалося“ [40, с.32]. Кирило лежав мов не живий і Дарина так скигвила їсти, що до Сандухи закралася жахлива думка скоротити дні брата, щоб не мучився, а так хоч врятує сестричку. Не раз приходив уві сні до неї Кирило й запитував чому так вчинила з ним. Мучила совість Сандуху та нічого не могла змінити, тільки спокутувати свій гріх. Паралель можемо провести із новелою Василя Стефаника „Новина“, в якій читаємо: „У селі сталася новина, що Гриць Летючий утопив у річці свою дівчинку“ [73, с.187]. Ці дві новели об'єднує одне і те ж – нестача харчів, жодної надії десь роздобути їжі. Щоправда, у творі „Новина“ батько втопив доньку, а в новелі „Сандуха“ сестра вбила брата. Ці злочини трапилися на сімейному рівні і з однієї причини, проте не з волі самих людей. Таке критичне становище у час голоду було непоодиноким.

У новелістичній оповіді „У Великодню п'ятницю“ тішить те, що Аксенія зі своїм сином мали корівку, проте достатку в їжі не мали, їли борщ з кропивою, інколи з кукурудзяною крупою, яка ледь-ледь десь там виднілась та Митькові всеодно млосно ставало від нього, бо мріяв хоча б про окраєць сухарика. Хлопець був пастухом і як завжди мав зайти за коровою до дяка, але той не відкривав двері. Тоді Митько вирішив власноруч вигнати з подвір'я корову дяка. Йшовши до обори, він став свідком неприємного видовища: дяк у сувору п'ятницю перед Великоднем вживав те, що заборонено у такий день – хліб, сало, яйця, смажена курка та склянка горілки. А ще гірше – дякові свині лакомились сухарями. Митька взяла образа та сум, він набрав повну кишеню тих сухарів та повів корів на пасовище. Хлопця гріла лише одна думка, що скоро зможе наїстися хліба. Простий люд навіть у піст не має вибору в їжі, натомість особа церковного чину не тільки грішить у сувору п'ятницю, споживаючи непісну страву, а ще й годує свиней святим хлібом.

В останньому творі про злочасну добу – „Бог не б'є дрюком“ – не тільки показано нестачу поживи, а й підлу, лицемірну людину. Маємо на увазі вуйка Кацавнюка, який обдурив сестер Туню і Санду, переконавши, що бандити вкрадуть їхні мішки, запропонував кинути зерно на підводу та доставити до села. Жінки втішилися і зробили як сказав чоловік, бо ж велику надію покладали на те зерно – майбутня їжа для них та їхніх дітей. Повернувшись у село, жінки разом зі своїми чоловіками подалися до односельчанина по свій наїдок, а вуйко Гнат і чути не захотів про зерно, вдавав вигляд, що на підводу нічого не брав. Заплакали жінки, чоловіки зажурились і закурили. Вирішили піти до тата Николая, бо ж ровесники, і може вдасться краще дібрати слова та переконати Гната. Ідея виявилась марною, не визнавав своєї провини вуйко. Тоді батько запитав: „А ти Бога не боїшся, чоловіче? Ти ж діти маєш. /– Чого мені боятись. / – Гай-гай. Господь все бачить. І він не б'є дрюком. Гадаєш їхні сльози на землю не впадуть? / – Про мене хоч на землю, хоч на во...“ [41, с.34]. Недоказавши своєї думки, вуйко Гнат помер. Як бачимо, Господь справедливий до всіх і покарання не забарилось. У новелі порушуються такі проблеми, як загальнолюдська та морально-етична. Новела за обсягом всього на чотири сторінки дещо схожа на п'єсу, оскільки спостерігаємо в основному діалоги і тільки окремими рядками слова оповідача. Аналізуючи новели, доходимо висновку, що незалежно від кількості сторінок, можна все ж таки показати людські вчинки та помилки, за які люди самі себе картають або відповідають за свої дії. Авторіві вдалося окреслити моральні цінності, які читач обов'язково почерпне для себе.

Важливою й нині є тема воєнного лихоліття та його наслідків. Ця проблема розкривається у новелі „Тодир“. Хоч війна закінчилась давно, але Тодорові ятрилася рана досі. Не покидають ті спогади і не зникне з руки слід про страшні поневіряння. Йдеться про те, як у Бухенвальді німець на ім'я Ганс випалив на руці Тодора концтабірний номер. Пройшли роки, але чоловікові той Ганс у снах являється, від яких потім сам не свій. І як у полі косить, не скидає сорочки, щоб те тавро самому не бачити та людям не показувати. Мав Тодир із

своєю Марією доньку Оксану, яка вчилась у Києві. Батьки хотіли, щоб уже й заміж вийшла і онуків подарувала. А коли привела Оксана до Тодира свого нареченого, то це стало для батька фатальною подією. Її хлопець за національністю був німець, ще й ім'я мав Ганс. Тодору, мов ніж у серце, не витримав, повісився. Перед читачем постає сильний духом Тодир, який війну пережив, але змиритися з новиною, що його зятем стане хлопець з таким іменем і за нацією як його кат, не зміг. Не можемо засуджувати головного героя, який вкоротив собі віку, однозначно – це фатальний вчинок, але Тодир не зміг знайти іншого виходу. Іван Нагірняк на прикладі новели „Тодир“ вчить читача – не так легко забути те, що принесло колись біль і важко змиритися людині зі своєю гіркою долею.

Здавалося б, на такій невеликій площі паперу неможливо викласти важливі питання людського буття, але письменник зумів у новелі „Сад утіхи і болю“ розкрити зраду, порушив питання виховання дітей та шанобливого ставлення до батьків, зачепив вічне питання поділу землі і спокуту за гріх. Ці проблеми представлено на прикладі трьох поколінь. Зрада відбулася з боку чоловіка Василя – Яків покинув дружину та двох дітей Марійку та Петрика, при цьому залишивши їх без даху над головами. Хату Василя з Яковом разом будували, з досвітку заміс місили і до пізньої ночі крутилися аби мати власне гніздечко. Та нічого іншого Василю не залишалося, як перейти жити у хлів по сусідству з вівцями. Покута не забарилася, Яків попав у психлікарню. Дізналась донька та не співчувала батькові, бо той не подумав за них, коли з худібкою жили. Василя, як мудра матір пояснила, що „злоба ще нікому добра не принесла“ [40, с.21] і змогла розвіяти злість у доньчиному серці. От уже діти повиростали і Василя мала змогу бачити своїх онуків, а з одним навіть жити. Це був син Марії, яка знайшла долю у своєму селі. Василько недавно оженився і бабуса запропонувала молодій парі жити у себе. Вміло господарювали: криничку викопали, хату побудували, за садком діда Якова доглядали. Але, на лихо, почув Василь, що сусід хоче забрати його частину садка, для свого господарювання. Взявся хлопчина за сокиру викидати ті дерева, які відділили

дядькові Ільку. За цей час страшні прокльони сипалися з вуст тітки Аксенії: „А щоб тебе рубали в тій страшній болниці, щоб твої кишки машини колесами по дорозі розтягували...“ [40, с.26]. Щоправда, на схилі літ Ілько визнав свою провину, перепросив Василя та повідав: „Знаєш, все, що кругом нас – суєта, а ось те, що ми робимо, що говоримо, про що думаємо – то, мой братчику, головне. По ньому і Господь, і люди судять“, – і додає, – „А приходить твій час і стаєш перед Богом, як той палець, голий. І твої руки або брудні, або чисті, і душа твоя або в благодаті, або в тривозі. А за плечима гріхи. Бо нема безгрішних“ [40, с.27]. Ніколи не пізно визнати свої помилки і стати на шлях істини, так зробив і пан Ілько. Як кажуть у народі – краще пізно, ніж ніколи. Автор зазначив, що новелу „написано за реальними подіями одного з сіл Північної Бессарабії“ [40, с.15]. Підсумовуючи наші спостереження, переконуємось, що Іван Нагірняк своїм талантом на прикладі не вигаданої історії зміг у невелику новелу вкласти важливі настанови для читачів, зокрема те, що совість, справедливість і доброта успадковуються й ми маємо думати про це все своє життя.

Однією з особливостей новелістики І. Нагірняка є автобіографічність творів. Завдяки таким оповідам маємо змогу ознайомитися із малою частиною життя автора. До прикладу „У Калюс на ярмарок“ – перед читачем постає спочатку дванадцятирічний Ваня, який зі своєю сім'єю, окрім старшої сестри Марусі, у неділю зранку несуть товар по інший бік через славнозвісну річку Дністер на ярмарок у село Калюс. Ваня – оповідач твору, наголошує, що для того аби продати товар потрібно рано вставати, звідси і впливає улюблена татова примовка: „Хто рано встав, той і штани вбрав“ [40, с.44]. З полегшенням видихають майбутні продавці, скинувши на землю мішки. А ще з більшою радістю почуваються, коли всі свині продані. Втішаються діти, бо як каже Ваня: „А батько тицяє нам з сестрою по карбованцю і ми випурхуємо в перші торговельні ряди“ [40, с.47]. А там багато всілякої доброти: молочне, м'ясне, хлібобулочне. Загалом подається колоритна ярмаркова картина. Купивши те, що до смаку, діти біжать до мами з татом аби їх пригостити. І про одєжину

батьки не забули: Жені сандалі і платтячко, а Ваньові сорочку й штани. І хлопчику так радісно, так любо на душі. Сім'я повертається зворотною дорогою в рідні Ломачинці. І ось, вкінці новели І. Нагірняк додає до оповіданого декілька речень, що виконують роль властивого жанрові новели несподіваного фіналу: „Стою на Гострій Скалі. Сивочолий. Уже й дідусь. Дивлюся з древньої Бессарабії на прадавнію Хмельниччину і силкуюсь упізнати оту польову дорогу, по якій ходив у дитинстві на ярмарок у Калюс. Марно силкуюся. Не знаходжу. Її вже нема. Як нема і Калюса. На місці стародавнього села хлюпочуться хвилі Дністровського водосховища“ [40, с.48]. На думку Богдана Мельничука, „багато зумів сказати Іван Нагірняк кількома сторінками своєї новели „У Калюс на ярмарок“. Шкода лишень, що в ній не знайшлося місця бодай маленької згадки про історичний факт, зафіксований у Галицько-Волинському літописі: „Весна 1242. Данило [тобто Данило Галицький] тим часом, прагнучи встановити лад у [Галицькій] землі, поїхав до [городів] Бакоти і Каліуса...“ [50, с.11], наголошуючи, що при такій згадці художній час новели став би місткішим.

У новелі „Тато“ натрапляємо на особливу любов письменника до батька: „поки прийде мама, ми з татом про що тільки не переговоримо. Не обходиться й без політики. Бо був тато свідком румунської окупації, і голоду, і війну не з книжок та кіно знає“ [40, с.167]. І, навпаки, відчуваємо батьківську турботу про сина, який трирічним дитинчам підхопив запалення легень і батько Семен, рятуючи від неминучої смерті, проніс малого Ваню на руках від Ломачинців до Сокирян, незважаючи на те, що відстань була у тридцять кілометрів до тамтешньої лікарні. В аналізованій новелі Іван Нагірняк згадав про ази трудової науки, які закладалися завдяки старанням батька, коли ходили збирати різного розміру каміння, складаючи в рівненькі кубометри. І не менш повчальною стала батькова наука моральності, явлена в епізоді наміру за крадіжку громадського майна, коли батько, працювавши сторожем, вирушає разом із сином на колгоспний тік по кукурудзу, але після довгих вагань все ж таки відмовляється від злого наміру, пояснюючи цей вчинок так: „ – Слухай, за

якогось мішка кукурудзи будемо позоритись? Ну, пройшлися. Ну, то й що. Ти полюбувався зоряним небом, а я з мужиками побалакав по чарці випили. Йдемо додому. Краденим, сину, не наживешся, – і понині звучать оті татові слова...“ [40, с.170]. Останні рядки актуальні у всі часи. Як бачимо, батьки виховали гідного сина та порядну і благородну людину. Цей твір може багато чого навчити нинішнє покоління, оскільки зараз мало дітей, які з такою шаною ставляться до батьків.

Не менш актуальною є тема еміграції, коли люди їздили за кордон, щоб заробити кошти на прожиття. Цю тему новеліст розкриває у творах „Таємниця“ та „Прощання“. У новелі „Таємниця“ головна героїня твору Зіна – берегиня сімейного вогнища, через економічні проблеми, як і більшість українок, поїхала на роботу до Італії. Недарма кажуть: „Добре там, де нас нема“. Ці слова стосувались і Зіни, тому що довго не могла знайти роботу, за цей час і захворіти встигла та з іноземцем ледве в конфлікт не вступила. Та, на щастя, їй повезло доглядати за бабусею з добрим серцем. На батьківщині у чоловіка з донею теж справи були в нормі: Оксана вступила в медичний університет так як і планували, Василь віддав борги. Здавалося б ніби все налагодилося та біда постукала у двері до їхньої сім'ї. У Василя виявили онкологічну хворобу. Як тільки-но донька дізналася, захотіла сповістити матір та батько заперечив, сказавши, нехай це залишиться таємницею, пояснивши: „Побачене лише травмує її та Оксанку позбавить навчання... А, може, ще й побачимось... Все в руках Божих“ [40, с.128]. І от на Василевих словах, в надії на Бога, новела закінчилась. Перед нами постав відкритий фінал і хотілося б вірити, що Господь подарував Василеві життя аби він з дружиною тішився успіхами своєї єдиної доньки. Автор порушує проблему еміграції українців за кордон.

Назва новели „Прощання“ вже навіює смуток. Адже порушено проблему виїзду на заробітки. Головний герой Гришка, не знайшовши у селі роботи, зневірився у сільському житті, покинув рідний дім та батьків і виїхав за кордон. Там, у Мурманську, одружився, працював, маючи обмаль часу, рідко навідувався до батьків, а коли померла мати, то вирішив взагалі продати

будинок і не повертатися. Не дозволяли їй сімейні обставини: дружина була проти переїзду на батьківщину чоловіка. Гришка шкодує і в розмові з дядьком Петром зізнається: „Знаєте, усвідомив, що вже ніколи не побачу отих вікон, з яких мене мама виглядала, не торкнуся хвіртки, що впускала в дитинство, і в юність, не нап'юся води з татової криниці, не відвідаю дорогих могилок... і...“ [41, с.8] і обірвалася його мова, заплакав. Від цих чуттєвих та пронизуючих слів хочеться плакати разом з головним героєм. Усвідомлюючи його біль, розуміємо важкість прощання з рідною домівкою назавжди.

У прозовій творчості Івана Нагірняка є новели, які не тільки засмучують, але й тішать читача своєю розв'язкою, хоча героїв часто переслідували випробування. Ці твори зараховуємо до теми кохання, зокрема „Весілля без нареченого“, „На вузькій стежині“, „Любов“, „Мотоцикл і Ганна“, „Вальс під дощем“, „Доля“, „Перше кохання“, „Любов і зрада“. Звернімо увагу, що цій темі автор присвятив кілька новел. Якщо вести мову про новелу „Весілля без нареченого“, то перед нами постають дві постаті – Ліда та Юрій, які хочуть взяти шлюб. Вже відбулося знайомство з батьками дівчини й запланували дату весілля. Та за день до свята Ліду огорнув смуток – її обранець не відповідає на листи. Батьки занепокоїлися і скасування весілля неможливе, бо вже все підготовлено. День весілля настав, а в дівчини посмішка на обличчі так і не з'явилася, сім'я відчувала сором. Аж ось на порозі з'явився Юрій і розповів, що не виходив на зв'язок через догляд за хворою матір'ю, яку не вдалось врятувати. Присутнім стало не по собі. Але матір не повернеш, треба жити далі і тоді Юрій „...піднімав із землі згорьований, але чистий погляд на свою нову родину“ [40, с.57]. З цих слів розуміємо, що батьки не гнівалися на Юрія і молодята поєднали свої долі, ставши великою, дружньою сім'єю. На цьому світі є своя закономірність – когось втрачаємо, когось знаходимо.

Новела, у якій простежується цікавий сюжет і моральні настанови, має назву „На вузькій стежині“. Сафроній – герой твору, повіривши своїй сусідці-брехусі Марії, залишився на все життя нещасливим у коханні. А Варвара – перше кохання Сафронія, на зло йому вийшла заміж за нелюба. І все це через

оту сусідку, якій характеристику подає автор так: „...сільські жіночки і ворота, і хату смаровидлом обмашували за брехні та поробки“ [41, с.10]. Через багато років, на вузькій стежині, зустрівши Варвару, Сафроній зрозумів, що щиро кохає її досі. Ця новела з відкритою розв'язкою. Зі свого боку можемо тільки вболівати за героїв, що вони порозумілися і, не повторюючи помилок молодих літ, пробачили один одному й пов'язали свої долі. Проблема недовіри надзвичайно важлива і в наше сьогодення. Автор на прикладі цього твору вчить нас довіряти рідним, коханим, а не чужим людям, тому що вони часто бажають нам зла, а ми це усвідомлюємо значно пізніше. Пам'ятаймо, що ніхто не може відчувати те, що у нас на серці.

Варта уваги новела „Любов“. Прочитавши, переконуємось, що кохання – це велике почуття, заради якого, можна навіть обдурити батька. Це історія про міцну любов між Андрієм та Катериною, проти їхнього кохання батьки були проти, а точніше, батько Андрія. Григій, щоб вибити із сина те почуття, навмисне силою забирає із собою на роботу, при цьому не даючи змоги попрощатися молодій парі. Вчинок батька був хибним, бо син, як свічка гаснув на очах. Проте, Андрій за допомогою свого друга вирішили провчити батька. Вони пишуть листа, нібито від дружини, в якому йдеться про сумну звістку, а саме: „Ти вже, Григоре, звиняй, видно, така судьба моя та твоя. Я рішила лишити тебе і зійтися з Дмитром Драбатим“ [40, с.137]. Григій приголомшений цією звісткою, не втрачаючи ні хвилини, вирішує повертатися додому. Однак слова сина змусили задуматися. Андрій йому сказав таке: „Авжеж. Я нічого не розумію. Мені й любити не можна. Лиш ви маєте на це право“ [40, с.138]. Тоді батько відповів: „А хіба я в тебе відбираю оте право? Можеш і женитись. Кого вибереш, того й матимеш. Тобі, а не мені з нею жити“ [40, с.138]. Доходимо висновку, що таки потрібно боротися за кохання, навіть якщо батьки проти. З одного боку неправильно, що ввів батька в оману, бо у Біблії пише: „Не свідчи неправдиво на ближнього свого“, а з іншого, хто знає як би склалася доля Андрія, якби не провчив батька. У новелі автор порушує проблему батьків і дітей, де батьки не прислухаються до своїх дітей і не хочуть усвідомлювати, що

вони вирости, їх потрібно відпускати аби самі приймали рішення. Мораль така: у будь-якій ситуації ніколи не пізно поговорити та порозумітися.

З пригодницьким сюжетом виявилась новела „Мотоцикл і Ганна“. Можна поставити питання – що об’єднує транспортний засіб і людину? Та відповідь приголомшлива, у новелі йдеться про те, що вчитель Дмитро Захарович, з добрим та значливим характером, був неодружений. Мав у господарюванні все необхідне і, власне, мотоцикла. А Василь повна протилежність Дмитру: заводистий, балакучий, постійно йому щось бракувало і от цього разу знову прийшов позичити до вчителя мотоцикла. Дмитро перший час терпів, але уже й набридло і він жартома сказав: „Слухай, ти приходиш за мотоциклом, начебто за жменею солі. Я ж... Я ж не йду до тебе жінки позичати. Як тобі вже так треба, то міняйся. / – На що, на жінку?.. – Ну хоч би на жінку“ [40, с.143]. Василь погодився, не вбачаючи у цьому серйозності. Ганна не зрозумівши цієї ситуації, послухалася і пішла в чужу хату. Спочатку це було жартома, але жінка звикла до нового чоловіка і залишилась жити разом із сільським вчителем. А Василь, втративши сім’ю, залишився самотнім через той мотоцикл.

Однією з цікавих, на наш погляд, є новела „Вальс під дощем“. Це історія про двох молодих людей, які мріяли одружитися. От настав день весілля, молодята в гарному настрої, за вікном чудова погода, лагідно світить сонце та звідки не візьмись з’явилася хмара, а за нею друга: „Вмить вони розросились, кинули на село темінь і розродились дощем та таким раптовим і рясним, що гостей, як вітром здуло“ [41, с.12]. Наречена розгубилась, бо ніщо не передбачувало на зміну погоди, проте Артем заспокоїв, мовляв таке: „Не журися, люба моя. Дощ – це на щастя“ [41, с.13]. І закружляли у танку босими ногами по траві молодята. За народними прикметами, дощ дійсно передбачував щастя молодим і якщо в день весілля почався дощ, то життя молодят буде безжурним, в будинку буде радість, а дружина, як земля після дощу, народить багато здорових діток. Як бачимо, закоханим людям природні умови не стали перешкодою.

Ще один твір схожої тематики під назвою „Доля“, автор присвячує світлій пам'яті діда Николая та бабки Матрони Сапожників. Судячи з присвяти, можемо припустити, що головні герої є бабусею та дідусем Івана Нагірняка й історія про кохання записана з їхніх вуст. У новелі йдеться про те, як між молодими людьми були взаємні почуття, але Мотрю засватали за багатшого жениха. Та не може змиритись з цим вчинком Микола і думає собі про таке: „Чому ж я маю втрачати своє щастя?“ [40, с.181] і вирішує викрасти кохану. Тут втрутились батьки Миколи, бо неправильно син чинить, але нічого вдіяти не змогли, бачили як пара любить одне одного. Тоді пішли до Мотриних батьків домовлятись аби діти жили разом у шлюбі. Хоч батько був проти цієї затії та зрозумів, що в не грошах щастя, а в любові, благополуччі дітей і дозволив таки відгуляти весілля Миколи та Мотрі. У творі автор порушив не тільки тему кохання, а й питання стосунків батьків і дітей, яку, на нашу думку, Іван Нагірняк вдало вирішив.

До чого можуть призвести чужі язики? Таке питання постає після прочитання новели „Перше кохання“. Героями твору є Дмитро та Надійка, які покохали одне одного з першого погляду та мріяли створити сім'ю. На заваді молодій парі стала сусідка Дмитра вуйна Катерина, яка також мала на нього плани, як на зятя. Селом пішла погана слава про Дмитра та його батька, ніби хлопець „псує дівчат“, а батько „заходить в гості“ до Надійчиної матері. Подолавши перепони, вони не зважали на брехні, які водилися у селі і все таки були разом. Іван Нагірняк вкотре показує, що справжньому кохання не страшні жодні перешкоди, у цьому випадку злі язики та заздрість.

Круті схили Дністра та всю його красу автор описав у новелі „Любов і зрада“. Назва спрямовує на вічну людську проблему. Події відбуваються у 1940 році, коли на правобережжі Дністра панували румуни, а на лівобережжі – радянська влада, відбувається знайомство солдата Михайла та дівчини Марічки. Згадується війна і голод. Головна сюжетна лінія – це життя молодій сім'ї, народження дитини, а згодом і викриття брехні. Що може бути жахливіше зради, особливо, коли прожити багато років у шлюбі та мати дітей. Брехня

ніколи до добра не доводила, саме так сталося із Михайлом. Збрехав чоловік, що він сирота і не має нікого з рідні, але, як виявилось, мав він і брата, і матір, і дружину з двома дітьми. У цій прикрій ситуації найбільше постраждав син Іван від першого шлюбу, якому була так необхідна батьківська підтримка, а він весь час думав, що тато помер на війні. Останні рядки новели завершуються словами Івана, де хлопець нічого не хоче чути про нове кохання батька, бо стверджує, що замість серця у нього камінь. У читача може залишитись багато питань, адже розв'язки цієї ситуації автор не подав. Іван Нагірняк дав чітко зрозуміти, що син Іван батька не пробачить і, мабуть, до першої сім'ї йому дороги немає. А чи пробачить Марічка брехню Михайлові – знак питання. Автор на прикладі цієї новели показує, якої шкоди може завдати брехня. Ми маємо розуміти, що не потрібно брехати, а завжди говорити правду та не зраджувати близьким людям.

Проаналізувавши новели на тему кохання, доходимо висновку, що Іван Нагірняк уміло зображував людські долі, історії кохання якимось незвично, по-особливому, хвилююче і водночас безтурботно. Переконаємось, що кожна новела неповторна і з цікавим та повчальним сюжетом.

Низку проаналізованих новел неможливо читати без сліз. До таких сентиментальних творів відносимо такі, як „Куниця“, „Лелечина вірність“, „Петрів кіт“ та „Коні не винні, або сила звички“, присвячені взаєминам людини з природою, а точніше, з тваринами. Проблема браконьєрства не розв'язана ще й досі. Люди знаходять вихід від покарання аби задовольнити свої потреби, вбивши невинну звірину. Це питання порушив Іван Нагірняк у новелі „Куниця“. Михайло – центральний персонаж твору, не послухавши батьківських настанов, що „Без звірів, сину, життя було б, як будні без свят“ [40, с.107], став на шлях вбивці. Та одного разу, побачивши сон, мов застереження проти подальшого вбивства тварин, не захотів уже ходити на полювання. Не знав він яким чином пояснити дітям, що його вчинки ганебні та переконати, щоб не повторювали його помилок. Коли ходили в сад, натрапили на сліди кози і батько попередив синів: „Хлопці, ви того м'яса їсти не будете“

[40, с.107], проте їх це не зупинило, таки впіймали звірину. Автор цю ситуацію описав таким чином: „На втопаному снігу, підігнувши під себе ногу, лежала коза і дивилася на них змученими, повними болю і страждань очима, під якими світилися застигли кришталеві горошини сліз“ [40, с.108]. Хлопці не розчулилися від цього, потягли козу додому. Коли почали розправляти тварину, то побачили, що „слідом за ножем із живота висувалось маленьке козенятко й вмить отой пуп'янок нерозцвілого життя упав Василеві прямо на черевик, і йому здалося, що в ту хвилину на нього й небо звалилося“ [40, с.109]. Хлопців огорнуло неприємне почуття сорому за свій вчинок і вони сказали, що не будуть їсти того м'яса. На що вслід пролунали батькові слова-попередження. У цій новелі відтворюються глибокі душевні переживання, які читач переносить на собі. Дуже прикро, що люди заради власної насолоди, не задумуються про майбутнє, про життя лісу, навколишнє середовище. Новелу „Куниця“ ми б радили прочитати не тільки школярам, щоб виховувати змалку дбайливе ставлення до тварин, а й усім мисливцям та бракон'єрам. Можливо, вони, як і герой новели Михайло, переконались у жорстоких діях стосовно життя тварин.

У новелі „Лелечина вірність“ автор зобразив не тільки взаємини між людьми та мешканцями природи, а й між самими, зокрема птахами. Йдеться про те, як з трепетом і з любов'ю Іванко ставився до птахів, котрі оселилися на зламаній гіллястій верхівці старої грушки. Він з бабусею стали свідками того, як лелечка виштовхнула дзьобом яйця, а ті розбившись, розтіклись жовтими плямами на траві. На наступний день побачили, що їх рідний лелека стоїть на електричному стовпі і, схиливши голову, дивиться на гніздо, у якому поруч з лелечихою царював інший птах. Так пройшло декілька днів. І що не робив Іванко: води наливав, їсти приносив, байдуже було чорногузові, стояв, не змигнувши з гнізда, у якому недавно його вірна половинка налагоджувала сімейне життя з іншим. Як тільки розвиднілось, хлопчик підбіг до вікна і не побачив птаха на стовпі. Тоді вибіг на двір, а на землі в останнє розпростерши красиві крила, лежав мертвих птах. Для дитини світ потемнішав: „І обпекла Іванкове обличчя чиста сльоза невідової, незбагненої жорстокості і зради“

[41, с.36]. На прикладі цієї новели, переконуємось, що зрада може бути не тільки між людьми, а й між птахами. У цьому творі автор, на противагу попередній новелі, показав як хлопчик з трепетом ставився до птаха. Новела має повчальний характер, вчить бути співчутливим, яким був малий Іванко.

Не менш цікавий сюжет у новелі „Петрів кіт“. За розміром твір на одну сторінку, але це не стало на заваді автору показати міцність стосунків між домашньою твариною та людиною. Богдан Мельничук наголосив, що „варто відзначити й незбитість форми „Петрів кіт“: її побудовано без жодної авторської ремарки, виключно як діалог між удовою Аксенією та односельцем вуйком Семеном“ [50, с.13]. І дійсно, розмова відбувається між Марією та її односельчанином Семеном, з якої розуміємо, що жінка залишилась без чоловіка Петра і їй важко жити без нього та й сусіди шкодують за померлим, тому що доброю людиною був, мав щире серце. Семен запитав про kota у Марії, бо давно не бачив щось його та додає: „Пригадую, як Петро дуже хворів, то сидів частенько на лавці біля воріт, а котяра, мов на прив'язі – не відходив від нього“ [40, с.236], на що Марія відповідає: „Як не стало Петра, забанував Мурчик. Став рідко до хати навідуватись. А коли на дев'ятий день ми пішли до могилки, то побачили його там... Обняв лапками хрест і сконав...“ [40, с.237]. Можемо дійти висновку, що кіт Мурчик був настільки відданим своєму господареві, що не зміг жити без нього. Маємо ще один доказ того, що домашні улюбленці надто звикають та прив'язуються до своїх господарів і ми маємо цінувати їхню вірність, не бути жорстоким по відношенню до них.

Остання новела схожої тематики під назвою „Коні не винні, або сила звички“. Розповідається про Аксенію, яка заміняла свого чоловіка Сафронія візником на конях і з нею трапилася пригода, що коні в селі стали й не хотіли рушити з місця. Жінка любила тварин, інколи навіть дивувалася: „А хто точно знає, скільки це бідолахи можуть тягнути на собі? Вони ж не трактор. Хіба люди про це думають“ [40, с.233]. Вже Аксенія захвилювалась чи не „приболіли“ часом або, може, втомились. А, як виявилось, коні просто ставали перепочивати біля буфету. Ця ситуація розсмішила жінку.

Читачеві подані різні сюжети новел – ставлення до молодших друзів, проте в кожному з них автор намагався розкрити любов та дбайливе ставлення до тварин своєму читачеві. Читач має закарбувати ці настанови і не йти брудним шляхом героїв новелістичних оповідей Івана Нагірянкa.

Варто відзначити майстерність автора у розкритті теми залежності від алкоголізму, як наслідок, від важкої жіночої долі. Ці два фактори між собою взаємозалежні і це простежуємо у таких новелах: „Докіїна доля“, „Зайва чарка“, „Зустріч“, „Пропита врода“. Найяскравіше обидві проблеми новеліст розкриває у творі „Докіїна доля“. Докія пройшла тернистий шлях життя. Доля підкидала багато випробувань, насамперед смерть доньки від ляку німецького літака, згодом втрата іншої доньки від хвороби, надія на сина-заступника, та й той забрався далеко жити. А скільки побоїв, лайки відчула на собі Докія від чоловіка Олекси, якого в молоді літа кохала. Та чарка за чаркою згубили чоловіка, згубили їхнє щасливе подружнє життя. Одну розраду вбачала Докія у співі соловейків, у спогадах про дівування та весілля, у місячному небі, де говорила зі своїми зіроньками-донечками: „Ганнусю моя, скажи мені хоч словечко, розвій мою тугу“ [40, с.103] і так зав’язувався діалог: „Не журіться за мене, матусю. Моє тіло і душа у Божій благодаті, у вічному спокої“ [40, с.104]. Картала себе жінка, що не виблагала щасливої долі у Бога для своїх донечок. Після таких розмов поверталась Докія в реальність і мусила підкорюватися забаганкам п’яниці-чоловіка. Сумно стає після прочитання твору. Важко усвідомити, що чарка може так згубити життя людини і вороття назад немає.

У новелі „Зайва чарка“ маємо дещо інший сюжет. Дмитро почав випивати через вагому причину: дружина втекла з іншим чоловіком, забравши дітей із собою. Чому так вчинила жінка? Відповіді не знаходимо, бо не бідувало подружжя, а навпаки збудували власний, просторий будинок. Та проте односельчанка Марія у розмові з Дмитром наголосила: „Десь твоя, Дімо, є вина. Диму без вогню не буває. Любиш чарчину, а для жінки це, як ніж у горло“ [40, с.219]. На що чоловік відповідає: „Тітко, хтось бачив, щоб я десь валявся? Ну, не без того, щоб якихось сто грам не випити. Я ж не штунда. Як усі, та і я... На

роботі не задній. В господарстві – порядок. Якого біса їй не хватало?..“ [40, с.219]. Дав собі слово Дмитро, що пити не буде, та не дотримався. Проїшло десять років з часу втечі дружини, а чоловік таки спився. Знайшли його під парканом, як пса, п'яним, замерзлим від холоду. Права засуджувати чоловіка не маємо, бо, можливо, якби він бачив хоч інколи дітей, то мав би стимул до життя. А так вони були далеко, звістки не давали про себе і Дмитро не мав заради кого жити. Прикро, але схожі історії стаються і в наші часи.

Схожу фабулу відтворено у новелі „Зустріч“. Павла теж „посватала чарчина“. Покинула дружина, син десь виїхав. Ходить чоловік на обіди за покійників аби поїсти та випити безкоштовно. Коли Олена – однокласниця, перше кохання Павла, приїхала на могилу батьків, то не впізнала чоловіка. Сильно змінила його випивка. Жінка захотіла допомогти, шкода стало, все ж не чужі люди були. Переступила поріг у кімнату і жах охопив: „Голі, обсмальцьовані стіни, на яких біля вікон проступав інеем мороз. Ні стільця, ні лавки. Лиш ліжко та перекошений стіл. Біля грубки ні ломачки дров“ [40, с.216]. Не могло вкластись їй в голову, що Петро, якого вона знала багато років тому, міг звести своє життя нанівець. Впізнав Павло гостю, з очей покапали сльози і Олена, ледве стримуючи себе від сліз, дала гроші на їжу, одєжину та швидко вибігла з хати. На наступний день дізналась, що помер Павло – замерз від холоду. Почала себе картати жінка, сумління гнітило: „Може, йому треба було чаю зігріти, в грубці вогонь розпалити, а я... гроші тицьнула...“ [40, с.217]. Постає питання – невже чарка дорожча за власне життя? Отже, проблема, порушена в новелі, підштовхує до глибокого аналізу ситуації.

Героїня новели „Пропита врода“ Кирстина в молодості була дуже вродлива та доля її склалася не так як вона хотіла, адже все життя прожила з нелюбом. Жінка старалася бути гарною господинею та дружиною, проте не змогла перебороти себе. Тепер вона шукає „стаканчик“ аби розрадити себе і на деякий час забути, що все своє життя прожила не з тим, кого кохала.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що причиною сімейних проблем є залежність чоловіка чи дружини від алкоголю. Герої твору вирішили не

боротися з обставинами, не йти всупереч долі, натомість шукали розраду в чарці. Саме у таких творах автор розкриває слабодухість своїх героїв і припускаємо, що Іван Нагірняк мав на меті у художній формі запобігти такому ганебному явищу як пияцтво. Після прочитання твору його зміст наштовхує читача на роздуми – як можна знайти вихід з таких ситуацій?

Новела „Микитине сторожівство“ розкриває стосунки простого люду та влади. Героєм твору є Микита, який після армії пішов на роботу сторожем у колгосп, але зажерливість голови Павловича, який крав зерно та бездушність доярок, що виносили молоко, змусили добросовісного Микиту покинути роботу, оскільки він нічого не міг вдіяти і змиритися також не хотів.

Вчинок Микити можемо трактувати двояко – розумів, що сам нічого не вдіє та й не піде проти системи, як то кажуть в народі „один в полі не воїн“, але з іншого боку, така байдужість кожного може призвести до гірших наслідків.

Новелістична динаміка розгортання сюжету та розв'язка характерна для більшості творів, зокрема тих, що розкривають спокуту за гріхи – „Килина“, „Гріх“, „Сон“. Звернімо увагу на новелу „Килина“. Головна героїня Килина була надзвичайної вроди та парубки не спішили залицятись до дівчини, тому що боялися почути замість взаємності відмову у почуттях. Так і Максим Осик, якого полюбила Килина не наважився підійти до неї, злякався гордовитого характеру, як йому здавалось, і довго не думаючи, засватав подружку дівчини – Оксану. Килина з відчаю вийшла заміж за свого залицяльника Віталія, проте не до серця був хлопець. Намагалася не думати про Максима та Оксану, уникала при можливості зустрічі з ними. Та якось Килина, повертаючись від тітки у самотній дім, бо Віталій пішов в армію, зустрілася з Максимом. Той запропонував донести сумки, то так і залишився на ніч, згодом на одну й на другу. Тим часом захворіла Оксана, спаралізувало бідолаху та ще й до всього дізналась, що Максим зраджує. У Килини пробудилась совість, не змогла так більше чинити зі своєю подругою, прийшла до Оксани та каже: „Оксано, не сердься... Видно, такі наші долі... Я вірю, все владнається і твої ноги оживуть. Я допомагатиму. Щодень. Не зможу я, Максим навідається...“ [40, с.78].

Кирина розуміла, що правильно і на душі від цього ставало легше. Можливо, цього всього не сталося якби Максим не злякався і одружився на Кирині. Та сталося як сталося. У цьому випадку автор показує, що Кирина хоч і згрішила та усвідомила свою помилку, і вирішила спокутати свою провину. Переконаємось, що дівчина все таки має чуйне серце та чисту совість. Не кожен може визнати свою погрішність і попросити вибачення.

Тему спокути за гріхи Іван Нагірняк розкриває у творі „Гріх“, де сама назва вказує на провину. Новела дещо відрізняється сюжетом за попередню, але мотив однаковий. Кирстина – любляча сестричка, хотіла щиро допомогти братові. Та до добра це не привело. За сприянням сестри брат одружився на коханій дівчині, проте вона у серці мала іншого. Не зміг так жити Андрій, почав випивати та шукати веселу компанію. Усвідомила Кирстина, що накоїла дурниць, коли старість постукала в двері. Прийшла до Олі – дружини Андрія, та й каже: „Я грішна перед тобою... Я маю, що тобі сказати. Ой, маю. Вислухай мене. Може, й простиш мій гріх, щоб я могла піти до свого Данилка“ [40, с.85], на що пролунала така відповідь: „Кирстино, я не відпускаю гріхи. Та й зла на тебе не тримаю. Хіба ми сварилися? Зичили одна одній лиха? Проби у Бога прощення, якщо відчуваєш якусь провину. Най він тебе простить...“ [40, с.85]. Цими рядками закінчилась новела. Гадаємо, що ця розмова принесла полегшення Кирстині, не мучитиме сумління й зможе з чистою совістю віддати душу Богові.

Не менш повчальний, на нашу думку, сюжет розгортається у новелі „Сон“. Автор вирішив описати каяття у злих діяннях на прикладі сну, який бачив Семен. Оскільки чоловік разом із дружиною заробляли гроші нечистим шляхом: вирощували на городі поміж кукурудзою мак. Семен під час сну зрозумів, що прокляття впаде на його дітей на онуків і дав собі слово більше не вирощувати мак. Як бачимо, до спокути гріхів не дійшло, тому що Семен вчасно усвідомив їхні з дружиною неправильні дії, які б несли за собою карму.

Підсумовуючи, вкотре переконаємось, що Іван Нагірняк майстерно володів словом, яке зміг перенести на папір.

б) Оповідання

За науковою термінологією оповідання – це „невеликий за обсягом прозовий художній твір“ [71, с.717]. На відміну від новели, простежується більш виразна композиція, наявні описи, хоча й стислі та лаконічні, роздуми та відступи. Конфлікт в оповіданні якщо є, то не такий гострий, як у новелі. Розповідь ведеться від особи оповідача. Сюжет, як правило, нерозгалужений та однолінійний. До цього жанру, який належить до епічного роду в літературі зверталось багато українських письменників, зокрема, Іван Франко, Марко Вовчок, Борис Грінченко та інші. Іван Нагірняк також спробував писати оповідання і, на нашу думку, цей задум виявився вдалим.

Оповідання І. Нагірняка вражають та зачаровують читачів цікавим і оригінальним змістом, захоплюють вправним використанням художніх засобів для реалістичного відображення індивідуальних особливостей дійових осіб. Вони не менш цінні та важливі за новели.

Низку оповідань групуємо за спільною темою – стосунки між людьми, які проявляються в любові чи зраді. Простежуємо цю проблему у таких творах: „Затемнення серця“, „Сімон і Туня“, „Окрилення любові“, „Музика в трьох соснах“. В оповіданні „Затемнення серця“ йдеться про зраду чоловіка. Яків – герой твору, вчинив ганебно – проміняв мудру та терплячу жінку-трудівницю Катерину та доньку Марійку заради коханки Сніжани. Щастя з нею довго не тривало, бо почалися докори одне одному і Сніжана, дізнавшись, що Яків у лікарні, навіть не прийшла підтримати перед операцією. А Катерина, не зважаючи на ту прикрість, прийшла з донькою: „...привітно махали руками в бік вікна операційної палати, начебто здогадувалися, що Яків міг їх бачити“ [40, с.161]. Проаналізувавши твір, доходимо висновку: люди мають пам'ятати про те, що у складних життєвих ситуаціях потрібні лише найріднішим. Не варто родинні стосунки розмінювати на миттєве захоплення.

В оповіданні „Сімон і Туня“ перед читачем постає інша картина людських доль. Кохання між Сімоном і Тунею понад усе, навіть син пішов наперекір батькові й залишився з коханою. Цим молодим людям таки

пощастило бути разом. Поки вони звінчалися було все: і тривоги, і розлуки, і чекання. Разом пережили війну, голод, виснажливо-пронизливі колгоспно-соціалістичні будні. Міцна взаємна любов подарувала трьох дітей, а згодом і внуків дочекалися. „Разом, рука в руці, ділили і тривоги, і радощі. Разом і на цвинтарі лежать. І сповідаються біля могил перед їхніми душами нащадки. Вчаться у них любові і вірності“ [40, с.174]. Це оповідання несе повчальний характер про міцність та витривалість почуттів не тільки для нащадків подружжя, а й для нас – читачів.

„Окрилення любові“ – оповідання, яке І. Нагірняк присвятив світлій пам’яті прабабки своїх синів Ганни Іфремівни Гусар, про неї йдеться у творі. Марія виховувала юну доньку сама. Зустрівши Василя – доброго, роботящого хлопця, набагато старшого за дівчину, про що довідуємося з діалогу хлопця та Ганни: „Добрий день, вуйку. / – Який я тобі вуйко? Не називай мене так. / – А як вас називати? / – Не вас, а тебе. Василем мене звать“ [40, с.193]. Мати захотіла віддати доньку за нього заміж. Незважаючи на різницю у віці і вмовляння Ганни проти, жінка настояла на своєму і одружила на Василеві, який проявляв симпатію до дівчини. Незабаром у подружжя народилася донька і попри це, як тільки яке свято, Ганна давала дитя в руки першій жінці і вирувала в танку. Та не сердився чоловік, знав і усвідомлював: „Гай-гай, танцюй на здоров’я, – думав, дивлячись на свою молоду дружину Василь, – ти своє ще не відгуляла, а мусиш, бо від цього нікуди не дітись...“ [40, с.199]. Її ставлення змінилось до свого чоловіка тільки після того, коли разом з Василем пішли до церкви і почула як гарно він співає, а ще й жінки вихваляли за те, що хор створив. А після того, як Василя заболіло серце на полі, зрозуміла, що посправжньому кохає тільки його. Бігла до чоловіка й примовляла: „Я його виходжу, від усяких болячок застережу... Ти, Василю, тільки не вмирай... Живим мене дочекайся... Я врятую тебе... Своїм коханням спасу...“ [40, с.200]. Автор показав долю молодого подружжя, яке створилося завдяки матері Ганни. А все це тому, що материна любов та чуйне серце бажає своїм дітям лише

добра. Ганна, яка спочатку пручалася йти під вінець, згодом боялася втратити чоловіка та дякувала за це своїй матері.

Оповідання „Музика в трьох соснах“ відрізняється від попереднього сюжетом, проте обидва твори об'єднує почуття любові між молодою парою. Батьки Романа – Семен та Дарина, дізнавшись, що син, перебуваючи в армії, зустрів дівчину, яка чекає від нього дитину, драматичної колізії не створюють. Навпаки, хочуть аби діти приїхали додому й зробити весілля, щоб ніяких поганих чуток не пускали про їхню сім'ю. Їхні плани зруйнувала пригода, яка сталася з майбутньою невісткою, коли та їхала знайомитися зі своїми майбутніми родичами. Дорогою в село Ніну в потязі випадково штовхнули і це викликало передчасні пологи. Народився син. Катерина з вікна пологового будинку показала дитя новій родині і Дарина промовила: „Божечку, яке воно маленьке та безпомічне – і щемна хвиля сколихнулась у Дарининих грудях, здійснюлася великою любов'ю до цієї крихітної людини, заслонивши собою і весілля, і всі життєві негаразди та клопоти“ [40, с.94]. Залишається додати, що буденні проблеми відходять на задній план, коли батьки щасливі за своїх дітей і є сенс заради кого жити.

Іван Нагірняк любив писати автобіографічні твори, показувати реальні події зі свого життя. Таку тенденцію помічаємо в новелах і оповідання не стали винятком. Зокрема до цієї групи відносимо оповідання „Дід“ та „Посиденьки в дідовій хаті“. В оповіданні „Дід“ І. Нагірняк з любов'ю описує свого діда, його мудрість, повчання та настанови, власне, одна із них: „Ніколи не обманюй, а тим більше старших“ [40, с.163]. Любив дід музику і неодноразово влаштовував змагання між онуками: „Хто краще заспіває або станцює, получе рубля“ [40, с.164]. І зацікавлені діти, старались, щоб і монету отримати, і діда повеселити. Дід Николай мав „золоті руки“, які і черепишню змайстрували, щоб людям користь приносила, і олійню виготовив. Щоправда забрали в колгосп дідові вироби, пояснюючи: „...ми будуємо соціалізм, при якому власників нема, а всі рівні...“ [40, с.165]. Засмутився, але почав нову справу, так званий „вічний“ двигун, який би і зерно молотив, і олію бив. До діда Николая з Києва

приїжджали подивитись на майбутній виріб. Проте завершити до кінця не зміг. Простудився, працюючи над своїм витвором, захворів і помер. Важко переніс онук смерть дідуся. Кожного разу, коли бував у селі, старався пройти попри дідусевий будинок і не раз згадував мудрі слова: „Гай, діти, все буде добре, лиш Бога не гнівіть“ [40, с.166]. Цими повчальними рядками закінчилось оповідання. Підсумовуючи наші спостереження, переконуємось, що описано справжню та щиру любов між дідусем та онуком. Як і багато інших хлопців, Іван Нагірняк любив проводити час з дідусем, дізнаватись від нього багато пізнавальних та цікавих речей, які обов'язково, на наш погляд, знадобилися Івану Нагірняку. Однією з особливостей цього оповідання є яскраво описані пейзажні замальовки. До прикладу простежимо на початку: „У яру, на пляцкові, де з двох боків шепочуться закосичені верби, між якими дзюркоче стрічечка-річка, а до інших двох збігають людські городи, простягло до неба радість і тугу, дим і брязкіт металу циганське шатро“ [40, с.162]. Подібні описи в оповіданні зустрічаються часто.

До оповідань автобіографічного характеру відносимо „Посиденьки в дідовій хаті“. Це оповідання написане за дитячими спогадами сестри автора – Євгенії Семенівни Нагірняк. Наведені розповіді про затишні вечори в будинку дідуся та бабусі, на які збиралися сусіди, родичі, онуки. Гості та господарі хати вели бадьорі розмови, співали журливі та веселі пісні. Дідусь із чоловіками любив співати козацькі пісні, до прикладу, уривок однієї з таких:

Та був чумака на риночку – Гей!
 Та пив чумака горівочку,
 Пропив воли, пропив вози,
 Пропив ярма ще й занози –
 Все чумацькеє добро [40, с.205].

Слідом перехоплювала тітка Дарина і співала свою:

„Їхав козак з України,
 З далекого краю,
 Та й повернув до вдовички

На подвір'я скраю“ [40, с.205].

Зокрема співали ще й такі: „Ой лопнув обруч біля діжечки“, „Сухая верба“, а під танці інші – „Ойра“ та „Варварка“.

Особливістю цього оповідання є те, що воно насичене колоритними, народними піснями рідного краю І. Нагірняка. Традиції співати, на жаль, відходять у минуле, а завдяки таким творам, читачі зможуть зануритися в ті часи і відчувати атмосферу вечірніх посиденьок.

Цікавий сюжет простежуємо у творі „Бусуйок“. Автор описує зимові, сніжні дні, світле свято Різдва Христового, народні колядки в честь Благої вісті про народження Христа та щирі, дитячі емоції Сашка і Віті. Спочатку сім'я сідає за накритий смаколиками стіл, а після того діти, не втрачаючи ні хвилини, ідуть колядувати. Хлопці повертаються додому аж по обіді: „Промерзлі, захриплі, але щасливі – їх усюди радо зустрічали, щедро віддячували. Тепер одне бажання – скинути задубілі чоботи і – на темну лежанку“ [40, с.212]. Проте, батько згадав ще за свого старшого брата і водночас вінчального батька Івана, до якого вела довга дорога через село та поле. Колядники відігралися, швиденько одягнулися та рушили тією сніговою стежиною по коліна, а інколи й по пояс. Вони не обурювалися цьому, тому що знали, їхній звідзі, котру несли по черзі та колядці втішаються нанашко Іван з нанашкою Марією і це додавало сил. Господарі щедро прийняли хлопців, пригощали різноманітною їжею, а особливістю став бусуйок – китиця винограду посеред зими. Їм здалось на хвилину, що замість хурделиці, в хату зазирнула тепла осінь. Багато років пройшло з того моменту, різні цікаві зустрічі та щедрі подарунки мали хлопці та отой морозний різдвяний день, китиця бурштинового винограду, як ще називали чарівним словом „бусуйок“ час від часу оживають у теплих спогадах Сашка та Віті, які давно вже вирости. Отже, не важлива коштовність подарунків, а головне те відчуття, яке залишається після подарованої речі.

Прочитавши оповідання „Мамина молитва“, не можна залишитись байдужим до написаного. Розповідається про важку долю матері Оксани. Зі сльозами на очах згадувала донька, що матір постійно як та бджілка в роботі.

Скільки донька разом з матір'ю на полі буряків обробили та марна праця була, бо на їхніх чистеньких рядочках і сусідських зарослих господарював трактор з плугами. Донька голубила рученьки матері і примовляла: „Все вони вміли, і онуків няньчити, і килими ткати, і платтячко пошити... А мамині вареники та борщ! Хіба щось смачніше їла?! А як вправно оці пальчики вишивали!“ [40, с.177]. Тільки про одне Оксана сильно шкодувала – рідко навідувалась до матері, бо завжди знаходилась якась інша робота. Чайкою полетіла б до батьківської хати та немає до кого, пуста домівка. І Оксана, ставши матір'ю, бабусею, зі сльозами на очах зрозуміла: „Видно такий материнський хрест – проводити та вічно виглядати дітей“ [40, с.178]. Автор вчить нас знаходити час для найрідніших, цінувати поки є можливість. Адже життя швидкоплинне і не втрачаючи часу, потрібно частіше зустрічатися з сім'єю, щоб потім не шкодувати як героїня твору Оксана.

Опис веселого буковинського весілля зустрічаємо в оповіданні „Поцілунок“. Дійство насичене розмовами та сміхом, піснями й танцями. Після великої кількості вигуків „гірко“ нареченим тамада вирішив крикнути ще й батькам молодих, які вирости таких славних дітей. Та весілля враз затихло, все тому, що мати нареченої вдова, Господь рано забрав чоловіка до себе. Проте Андрій – любий зять, швидко зреагував і поцілував по-синівськи свою нову матір. „Поцілунок оживив за плечима ошчасливленої матері невидимі крила надії і втіхи“ [40, с.228]. Вчинок Андрія повернув на життєрадісну весільну круговерть. У цьому оповіданні автор вказує на некомпетентність тамади, котрий не зміг нічого вдіяти, аби виправити ситуацію. Закликає уважніше ставитися до своєї справи аби не нашкодити людям.

Бувають люди, які зумисне не виконують обіцянки, а бувають й такі, які хочуть, проте доля вирішує по-іншому. Так склалось в оповіданні „Григір“. Головний герой мав веселу вдачу, чоловік і настроїй підніме, і побалакає про всячину. У молоді роки насолоджувався життям, був гарним парубком, не одній дівчині розум паморочив. На старості літ так і залишився одним у будинку для пенсіонерів. Проте приїхала донька Оксани, з якою колись

зустрічався і розповіла мамину історію, яка стосувалась і Григора. Як виявляється у чоловіка є син, котрий виховувався в інтернаті, бо Оксана боялася залишати собі, щоб батьки не сварили та люди не говорили. У серце Григора вселилася велика надія на життя, вмить подумав, що таки не даремно прожив: „Боже, в мене є син... – в тисячний раз тішився, як дитина, Григир. – Хай осудить мене. Хай образить, грубих слів наговорить, тільки простить. Я все стерплю. Бо грішний, жив, як перекотиполе“ [40, с.100]. Домовились Марія з чоловіком, що невдовзі разом завітають до Григора, познайомиться зі своїм сином Юрієм. На превеликий жаль, дівчина не виконала своєї обіцянки: в той самий день, коли їхала за Юрієм, потрапила в автокатастрофу. Григир не знав про цю страшну трагедію, він з великою надією чекав і виглядав на сина: „Приїдь, синочку... Приїдь“ [40, с.100]. Але син не приїжджав. Ось таку болісну життєву історію Іван Нагірняк помістив на аркуші паперу. Важко уявити почуття матері Марії та останні краплини надії Григора. Оповідання надзвичайно психологічне, яке пронизує до серця... Звичайно, що нам хотілося аби кінець цього оповідання був щасливий, проте дівчину не повернути, а син все таки не зможе знайти батька.

Оповідання „Борги“ абсолютно протилежне попередньому. Якщо у творі „Григир“ батько хотів віднайти сина, чекав на нього, то в оповіданні „Борги“ батько зрікся сина і уникав зустрічей. Назва твору символічна, тому що борги – це ті гроші, які син Андрій віддавав батькові за аліменти. Почалося все з того, що Андрій ріс без батька, оскільки чоловік покинув жінку через сварки зі свекрухою, проте без батькової підтримки, хлопець закінчив школу із золотою медаллю і вступивши в Харківський авіаційний інститут, хотів, щоб тато ним пишався, приділяв увагу та любив, як батько сина. Андрій вірив, що настане день, коли батько все ж визнає його. І, йшовши додому, зустрів тата з якимось чоловіком. Хлопець думав: „Ось і настала та мить... Зараз тато зі мною привітається і бозна, як проявиться наша рідність... Може, обнімемось, може, поцілуємось, може...“ [40, с. 230]. Розглядав різні варіанти, але такого не міг уявити. Коли вони перетнулися, Андрій привітався чужий чоловік відказав, а

тато навіть не подивився. Далі чоловік почав хвалити хлопця, розказав про здобутки, а батькової відповіді Андрій так і не почув. У той момент хлопець почував себе вкрай розчавленим і пригніченим. Вирішив: „Я віддам оті твої аліменти... Віддам... Може, хоч тоді зрозумієш, усвідомиш, що я є, що мені не копійки потрібні, а батько...“ [40, с.232]. Відтак, Андрій Степ'юк – студент, написав заяву до правління селянського товариства з проханням взяти на роботу, а кошти, які отримуватиме, перераховувати його батькові за виплачені аліменти. В оповіданні І. Нагірняк порушив загальнолюдську проблему, яка зустрічається й нині. Тому що є діти, які страждають від розлучення батьків і їм не потрібно тих грошей, вони хочуть елементарних речей, які мають проявляти батьки: увагу, підтримку, тепло та любов.

Підсумовуючи, зазначимо, що І. Нагірняк міг доступно розкрити будь-яку історію з людського життя. Стверджуємо, що жодний сюжет ні в новелах, ні в оповіданнях не повторився. Кожен твір індивідуальний, зі своїм повчальним характером. Надіємось, що творчий доробок Івана Нагірняка читатимуть не тільки буковинці, але й читачі кожного куточка України.

2.3 Проблематика роману К. Поповича „Скривджені долі“

Костянтин Федорович Попович – молдавський та український письменник, літературознавець, фольклорист, публіцист та громадський діяч. Родом із села Романківці, що на Сокирянщині, проте досить тривалий час жив і творив на території Молдови. Не зважаючи на те, що проживав не на українській землі, Костянтин Попович досліджував творчість Іона Крянге у контексті східнослов'янського фольклору, Тараса Шевченка „у вирі молдавської духовності“, молдавське коріння Михайла Коцюбинського і вплив українського театру на духовне життя Бессарабії, українські пісні Молдови, і поезії сучасних українських письменників. Проте є праці, в які митець вклав свій талант і мудрість. Під вдалим керуванням академіка К. Поповича було започатковано вивчення історії місцевих українців, українських говірок, збирання українського фольклору, записування звичаїв.

З-під пера К. Поповича вийшло 40 книг і понад 500 публікацій, зокрема, ряд статей для молдавських, українських та енциклопедичних видань. Він один із перших, хто проживаючи в Кишиневі, писав романи українською мовою. Перший був написаний у 1983 р., це – „Бентежний світанок“, який згодом з’явився у перекладі російською та молдавською мовами. Через 2 роки побачив світ роман „Скривджені долі“, що у 2001 р. був перевиданий українською мовою.

Роман „Скривджені долі“ – художнє полотно, в якому йдеться про життя українців Північної Буковини і Бессарабії в 20-30 роки минулого століття та становлення національно-визвольного руху за возз’єднання з материнськими українськими землями.

За жанром „Скривджені долі“ – роман суспільно-історичного характеру з елементами соціально-побутових вкраплень. Складається із трьох частин, які між собою тісно пов’язані. Автор присвятив роман світлій пам’яті своєї дружини Надії Василівні Попович (Костюченко).

Роман, окрім літературної та історичної цінності, важливий і мовним колоритом, позаяк у ньому переважає питомий буковинський діалект. Особливістю твору є використання великої кількості народно-діалектних висловів Бессарабії. Зокрема, найцікавіші, на наш погляд, виявились такі: „яке коріння, таке й насіння“, „або грай, або гроші вертай“, „одного поля ягода“, „виричався як баран на нові ворота“, „хто годен, той не голоден“, „як постелиш, так і ляжеш“, „що впало, те пропало“, „не хапай за барки, а то з носа шмарки“, „мовчи глуха – менше гріха“, „ми не ми і хата не наша“, „на язиці – мед, на серці – лед“, „пусти свиню на стіл, а вона ноги й на стіл“.

Основна проблематика роману – життя українців Буковини на Бессарабії в роки румунського панування.

У романі виокремлюємо головні проблеми:

- ✓ система навчання учнів у школах Бессарабії та ставлення румунських вчителів до школярів;
- ✓ гноблення простого люду, які відстоювали свої права;

- ✓ іронічне „прославлення“ румунської держави;
- ✓ безробіття і малозабезпеченість селян;

Серед проблем окреслено другорядні: кохання і зрада, цькування та переслідування євреїв, вбивство задля збагачення.

Існує потреба окреслити порушені проблеми на прикладах. Як вище згадувалось, проблема, що охоплює всі селянські труднощі – насадження політики румунської влади. Автор для розширення спектру проблематики описав й інші життєві негаразди, де всі поєднуються в одну центральну. Зокрема, однією із них є умови здобування знань у школах та звірське ставлення вчителів до учнів. Спостерігаємо лише поодинокі випадки, де вчитель знаходить спільну мову з учнями: не обзиває ганебними словами та не ображає, вдаючись до сили. Найяскравіше проблему виховання учнів простежуємо на поведінці вчителя Баранського (син чиновника сільської управи, пропагував святість Румунії і не допускав жодним чином нівечення своїх слів), який не зібравши доказів про викрадення чужого майна, зі своєї ініціативи побив школяра. Внаслідок чого цей удар призвів до загибелі учня, а вчитель надалі залишався на своєму робочому місці. Отець Миліян – ще одна особа, яка дозволяла собі бити учнів без вагомої на те причини. І лише такі вчителі, як Думітрій Даскаліце та Штефан Унгурян викликали у школярів повагу, захоплення та довірливе ставлення.

Щодо другої проблеми – гноблення простого люду, які відстоюють свої права, автор чітко окреслює на таких героях, як Трофан Гончар, Іван Щербай, Якуб Соколинський. Над цими людьми проводили найжорстокіші катування за те, що вони намагалися відновити українські привілеї. Їх звинувачували у тих вчинках, які вони не робили. Проте, герої твору проходячи через усі знущання, жандармам так і не підкорилися.

Агітацію та прославлення румунської влади простежуємо як в приватних розмовах, так і на публічних виступах. Зокрема автор акцентує увагу на прискіпливу підготовку до національного румунського свята і, власне, самого параду, на якому майор виголосив таку промову: „Браття румуни! Ми зібралися

сьогодні, щоб відзначити найвеличніше свято в нашій багатовіковій героїчній історії. Ми сьогодні стоїмо на священних кордонах нашої славної батьківщини“ [63, с.77]. А ще з вуст вчителя у класі велася пропаганда щодо заперечення українства: „Ми румуни і мусимо шанувати тільки все румунське. І ніколи не говорив вам ні про яких козаків, ні про Тарасів Бульб“ [63, с.176].

На безробіття і малозабезпеченість вказує селянський страйк, вимагання робочих місць. Такі угруповання жандарми швидко розганяли, проте селяни не полишали надії домогтися свого: „Ніхто з нас додому не піде. Тут всі поляжемо, але свого докажемо. І не тільки ми, всі навколишні села піднялися. А ті, що не встигли зібратися, теж підуть за нами. Без крові не обійдеться, але хай всі знають, що ми ладні загинути, аніж здатися“ [63, с.226].

Проблему кохання і зради в романі простежуємо на образах Дусі Дунаєвої та Джелу Маринеску. Молоді люди кохали один одного та перед їхніми щасливими відносинами чатував вибір за Джелом, оскільки він був військовий і за тогочасними вимірами обраниця мала бути з поважної сім'ї. Тому він мав прийняти рішення: зректися військового знання та одружитися на Дусі чи залишити все як є, тільки шукати іншу обраницю. Зробити цей важкий вибір для Джелу зміг одружений майор Костін, який розробив хитрий план і заволодів Дусею. Для Маринеску доля склалася трагічно і, не витримавши, покінчив життя самогубством. Але натрапляємо на зовсім протилежну ситуацію. Солдат Ніколає Грієр сподобив сільську дівчину Ксеню, проте знав, що дівчатам заборонено спілкуватися з такими як він. Незважаючи на цю перешкоду, хлопець заволодів серце дівчини і тепер потрібно було взяти дозволу у батьків Ксені. Вони були проти та після розмови з Фросею, матиною сестрою, дозволили дітям взяти шлюб. Як тільки Грієр відслужив, вони зіграли негучне весілля.

Щодо порушеної проблеми вбивства задля грошей, то її автор показав на двох різних ситуаціях скоєних одним героєм. Мова йде про селянина Сеню Вівсяненка, який у бідності мав найкращого товариша Івана Цапа. Та тільки заробивши більше грошей, став гордовитим та пихатим і почав нехтувати

товаришем. Чоловіки останнім часом сварилися. Іван вказував на недоліки Сені, які з'явилися через багатство, а до Сені підкралась думка вбити колишнього побратима. Свій задум Вівсяненко реалізував, оскільки тепер ніхто не дізнається про те, як колись розбагатів. Інше вбивство Сеня зробив, коли перевозив панка через річку Дністер. На возі були скриньки з різними коштовностями. Вівсяненка огорнула лихоманка і з надією, що його злочину не буде свідків, вдарив по голові панка і втопив у річці. Таким чином автор на прикладі своїх героїв показує темну сутність людини, яка заради власної вигоди, полишить життя безневинного.

Проаналізувавши проблематику роману „Скривджені долі“, переконуємось, що Костянтин Попович зумів майстерно описати всю нищість тодішньої влади, жорстоке ставлення до народу, нещадні реалії життя під владою загарбників.

Висновки до 2-го розділу

Проаналізувавши прозову творчість М. Брозинського, І. Нагірняка, К. Поповича в проблемно-тематичному аспекті, з'ясувавши жанрово-стильові особливості їхніх творів, зробимо певні узагальнення, що полягають у констатації таких моментів.

Для того, щоб визначити тематику та проблематику прозових творів, проаналізували окремі збірки М. Брозинського („Квіт папороті“, „Босоніж по стерні“), І. Нагірянки („Озирися з гострої скали“, „Перевесло“) та роман К. Поповича „Скривджені долі“.

Михайло Брозинський у своїх прозових творах майстерно висвітлив такі проблеми: материнська зрада („Ранковий потяг“, „Дощ“), неприйняття реалій („Хліб для синів“), скороминучість життя („Прощальний вальс“), національна ідентичність („А яблука падають“, „Ластівка“), незагоєні рани кохання та розлука молодих людей („Квіти дарують на щастя“, „Рута біля шляху“) гордовитість та боягузтво („Мить вагання“). Віднесемо в окремий перелік автобіографічні твори – „Гіркі ягоди“, „Пахне літом Різдво“, „Коляда від тіткм Ганни“, „Рости, яблунько“. Підсумовуючи, зазначимо, що М. Брозинський жодного разу не використовував один і той же сюжет. Хоча проблеми схожі, проте кожний наступний твір відрізняється від попереднього своєю оригінальністю. Герої оповідань та новел – це люди, які неодноразово траплялись на життєвому шляху. Їхні історії індивідуальні та неповторні.

Проаналізувавши збірки І. Нагірняка, дійшли висновку, що автор зумів майстерно охопити головні проблеми людського буття: на першому місці виділяємо проблему людських взаємин („На вузькій стежині“, „Мотоцикл і Ганна“, „Перше кохання“, „Любов і зрада“). Друга важлива проблема – Голодомор в Україні та повоєнне лихоліття („Сандуха“, „У Великодню п'ятницю“, „Бог не б'є дрюком“, „Тодир“). Тема еміграції порушена у новелах „Таємниця“ і „Прощання“. Людина і природа – ця тема розкрита у таких творах, як „Куниця“, „Петрів кіт“, „Лелечина вірність“. Не обійшов письменник

осторонь важливої соціальної проблеми – боротьба із „зеленим змієм“ („Докіїна доля“, „Зайва чарка“, „Зустріч“, „Пропита врода“), а також надто актуальної теми – стосунки між батьками і дітьми („Сад утіхи і болю“, „Любов“, „Доля“).

Виділяємо окрему групу творів, які несуть у собі високі моральні якості: любов до праці і рідної землі („У Калюс на ярмарок“, „Сад утіхи і болю“), любов до природи („Лелечина вірність“, „Мамина молитва“), зворушливі почуття першого кохання („Сімон і Туня“, „Окрилення любові“, „Вальс під дощем“).

У свої твори І. Нагірняк вклав вічно життєві універсальні проблеми, найважливіші з яких – гуманізм і насильство, смерть і життя, активність і споглядання, злочин і покаяння.

Як бачимо, І. Нагірняк будує свої новели переважно на одній гострій події, що особливо чітко виявляє характер людини, її складне внутрішнє життя. У його творах, нема докладних, зображених у часовій послідовності життєвих історій персонажів, деталізованих портретів. Авторські описи зведені до мінімуму й нагадують ремарки у драмі. Говорять і роздумують герої самотійно. Тому, підсумовуючи, додамо, що мала проза автора відзначається великою майстерністю.

Дослідження дозволяє ствердити, що роман К. Поповича „Скривджені долі“ – це картина трагедії селянського життя, разючої бідності, безнадійної свідомості, невимовної туги від розлуки з рідною землею, світ.

Герої роману К. Поповича вирішують важливі питання – проблеми морального вибору й відповідальності, любові й смерті, добра й зла, чесності й брехні, волі чи ярма, узгодженості індивідуальних доль. У трактуванні цих проблем автор має оригінальний підхід. К. Попович не прикрашає персонажів, а зображує їх такими, якими вони є насправді, чи то румун чи українець.

У результаті дослідження ми дійшли висновків, що найважливіші риси, які характерні для індивідуального стилю Костянтина Поповича – це, по-перше, переважаюча увага до власне суспільних потреб, рішуча вимога незаангажованості реальних подій. По-друге, на прикладі роману „Скривджені

долі“ бачимо, що в центрі твору – змучене бездушністю тогочасного життєустрою серце людини. Зболена, пошматована душа К. Поповича розкрила його муки, сумніви, боротьбу за справедливість і пошук істини. Письменник зобразив ситуації найбільш болючі, стражденні, розбурхані, навіть катастрофічні у мезових ситуаціях людської долі. Концепція творчого світу митця сповнена відчуттями жорстокості світу, несправедливості суспільного життя українців Буковини в 20-ті роки, але водночас і милосердя, жалю, шляхетності, безкомпромісного бунтарства, заперечення несправедливості та зла.

Костянтин Попович – письменник, літературознавець, фольклорист, публіцист, що прожив більшу частину життя у Молдові, та ніколи не забував за рідний край.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ СОКИРЯНЩИНИ У ЗЗСО

Творча скарбниця письменників рідного краю слугує передусім не тільки для розвивальних та духовно-моральних функцій, а й виконує патріотичну та пізнавальну, оскільки для сучасного покоління відкривається широка палітра правдивого відображення життя, звичаїв, проблем та побуту земляків у тогочасний період. Літературна освіта зумовлює учнів до прочитання різних за тематикою прозових чи поетичних творів, а також до розуміння концепції проблем, порушених автором у творах.

Чимало науковців і методистів, серед них С. Мірошник, вважають, що навчання – процес творчий, у якому учні повинні бути активними учасниками пізнання, суб'єктами власної діяльності. Вивчення літератури розглядається науковцями не як самоціль, а як засіб виховання і розвитку школярів. Реалізація зазначених положень можлива за умови використання активних методів і прийомів навчання (евристичного, дослідницького, методу самостійної роботи, проблемності у навчанні), творчих завдань, навчальних занять нових видів, позакласної роботи тощо [54, с.8].

Навчальна програма з вивчення української літератури у кожному класі (з 5 по 11-ий) подає рубрику під назвою „Література рідного краю“, на яку в кожному з класів виокремлено різну кількість годин. Учитель протягом року ці години зобов'язаний розподілити на свій розсуд. Розробники навчальної програми пропонують орієнтовну кількість годин: для 5-8 класів – 4 години, для 9-11 – 2 години.

Вагомий критерій в опануванні матеріалу здобувачами загальної середньої освіти на уроках літератури рідного краю відіграє вдало підібраний учителем методичний інструментарій. Так як об'єктом вивчення виступає переважно сучасний літературний процес, то відповідно прийоми та методи для опанування матеріалу мають бути також сучасними.

При проведенні сучасних уроків потрібно зважати на такі аспекти: по-перше, для того, щоб спланувати заняття, потрібно враховувати специфіку літератури як виду мистецтва. По-друге, на уроках насамперед необхідно вивчати літературні твори високої художньо-естетичної вартості. По-третє, потрібно вміло поєднати твори рідного краю із залученням знань з історії, музики, образотворчого мистецтва, філософії відповідного регіону.

Метою таких уроків є охоплення учнями глибинної сутності творчої спадщини митців краю, реалій дійсності, поціновування їхнього художньо-мистецького набутку.

На нашу думку, доречно розглянути завдання уроків літератури рідного краю, якими є:

- ✓ ознайомлення та поглиблення відомостей про життя та творчість письменників-земляків;
- ✓ формування особистісного ставлення до літератури рідного краю, покращуючи вміння проговорювати свої думки про автора, героїв твору, художні образи;
- ✓ навіювання високих естетичних смаків, враховуючи почуття та уміння захоплюватися художнім твором, вироблення вміння бачити й цінувати красу й самобутність рідної землі;
- ✓ виявлення хисту, умінь та смаків учнів, сприяння їхньому розвитку, виховування юних письменників-початківців;
- ✓ поглиблення знань про минувшину рідного краю, прищеплення ціннісних орієнтирів до видатних діячів мистецтва та культури, їхнього внеску в національно-визвольну боротьбу, вироблення звички наслідувати їх у своєму житті;
- ✓ розвивання логічного та образного мислення, культури мовлення та читання, розвивати вміння переказувати, стежити за чіткістю та логічністю відповідей на запитання, висловлювати свої враження від почутого та прочитаного;

- ✓ вироблення навичок вести монолог для висловлення думки, діалог та полілог для обміну думок, вражень, вступати в дискусію, обговорюючи проблемні питання твору, узагальнювати та систематизувати знання й виробляти звичку підводити підсумки та робити висновки;
- ✓ формування у дітей самостійного судження, вчити їх давати об'єктивну характеристику героям, художнім образам та явищам;
- ✓ заохочення до прагнення захищати світлі набутки матеріального й духовного життя нації, оберігання й примноження їх, продовжуючи традиції родини, краю, плекання працелюбності, милосердя, гуманне ставлення до людини та природи;
- ✓ покращувати комунікативно-мовленнєві вміння школярів на уроках літератури рідного краю, практикуючи твори малої епіки в усному та писемному варіанті (переказ-мініатюра з творчим завданням, багатоваріанті міні-твори в контексті певної жанрово-стилістичної манери письма тощо).

Грунтовними методами навчання та формами організації навчально-пізнавальної діяльності на уроках з літератури рідного краю для 5-8 класів є: бесіда за змістом твору, з елементами лекції, з елементами диспуту; розповідь; художня розповідь; заочна подорож; конкурс знавців творчості письменників рідного краю; інсценізація, тощо. У 9-11 класах: лекція; оглядова лекція тематичного характеру; семінар за творчістю письменника; диспут; конференція; зустріч і розмова з письменником; екскурсія або заочна подорож; обговорення проблем за круглим столом та ін.

Враховуючи мету, завдання уроку, особливості та жанр художнього твору, обраного вчителем методу проведення заняття можна використати різноманітні прийоми роботи:

- повідомлення;
- стислі, докладні та творчі перекази, художню розповідь, виразне читання та інсценізацію;
- читання творів і уривків уголос;

- „оживлення“ подій та словесний опис картин;
- підготовка та обговорення відгуків, анотацій, рецензій, дослідно-пошукова робота в місцевих бібліотеках, музеях, картинних галереях, архівах;
- виписування образних висловлювань, афоризмів;
- підготовка виставок літературних, мистецьких і художніх творів, публікацій, репродукцій;
- інтерв'ю з автором, його рідними, друзями, знайомими;
- складання словничків-термінів, понять;
- виставка учнівських ілюстрацій до твору;
- сценічні замальовки, фрагменти відеофільмів тощо.

Вивчаючи поетичну творчість Г. Будняк, І. Гончар, І. Руснак, доречно організувати урок-зустріч або урок-інтерв'ю, на який потрібно запросити одну із письменниць. Окремі твори згаданих вище письменниць є різножанровими та складними за ідейно-змістовним наповненням, то вважаємо за необхідне долучити до зустрічі учнів 10-11 класів.

Творчі зустрічі неодноразово проводяться у Центральній бібліотеці Сокирянської міської ради. Тут завжди панує натхненна атмосфера, створена для обговорення творчих питань. По можливості рекомендуємо доєднувати учнів до таких просвітницьких заходів. Проведення літературної зустрічі в музеї чи бібліотеці, безперечно, виховуватиме у школярів любов та повагу до літератури.

Проте, враховуючи низький освітянський „інтерес“ до творчості письменників, все ж таки наполягаємо на створення шкільного кабінету літератури рідного краю, позаяк кабінети української мови та літератури у ЗЗСО Сокирянщини функціонують досить тривалий час. Задля відповідного оформлення кабінету літератури рідного краю потрібно залучити старшокласників. Для цього учитель зобов'язаний спрямувати учнів на пошуково-дослідницьку роботу: порадити відвідати пришкільну та районну бібліотеки, проаналізувати інтернет-ресурси. Здобутий матеріал, учні можуть

використати для оформлення двох тематичних стінгазет: перша, з яких – „оздоблення“ творами, друга – матеріали про віхи життя і творчості, що будуть окрасою кабінету під час уроків та літературних зустрічей.

Пророблена робота свідчитиме не тільки про активну участь у літературному житті, а удосконалюватиме дослідницькі вміння учнів у контексті вивчення краєзнавства та культури Сокирянщини.

З огляду на гостру необхідність покращувати пошуково-дослідницькі навички учнів 7-9 класів, запропонуємо школярам біографічні відомості та творче самоствердження про В. Гандзія скомпонувати із особистих художніх „висловлень“ поета. Приблизно за декілька днів до такого уроку вчитель повинен повідомити учнів ось про що: „Ми будемо працювати від сьогодні групами. У нашому класі я створю 3 групи по 6 людей. Упродовж цього тижня, згідно з порядковим номером, кожна група повинна піти до центральної районної бібліотеки. Там, ви матимете доступ до збірок віршів поета нашого краю Василя Гандзія. У збірках ви шукатимете рядки, що стосуються В. Гандзія: чи згадки про батьків, чи про віросповідання, чи про становлення як поета. Якщо знайдете таку інформацію, то відповідно занотуєте у свої записники. Все те, що ви відшукаєте, потрібно буде використати при підготовці до виступу на уроці“. Отже, таким способом ми, використовуючи художню творчість, дослідимо біографію письменника.

Складність для вчителя у вивченні новел та оповідань І. Нагірняка на уроках літератури рідного краю виявлятиметься у тому, що учні можуть сприймати творчість письменника без заглиблення у його твори. Український педагог В. Сухомлинський відзначав доцільність уроків „серед неба“ під час вивчення творів про природу. Саме тому, опрацьовуючи збірку „Озирнися з Гострої Скали“, рекомендуємо провести урок для учнів 6-7 класів поблизу скали біля річки Дністер, що омиває рідне письменникові село Ломачинці.

Такі уроки розвиватимуть естетизм у школярів, активізується пам'ять, увагу та фантазія. Учні краще сприйматимуть твори, перебуваючи у тих місцях, де писав автор.

Для мотивації навчальної діяльності варто провести опитування, що створить зацікавлення: „Яких відомих людей Сокирящини ви знаєте? Чим вони прославились? Озирніться навколо й подумайте: це художники, чи гончарі, чи вчителі?“ Завдяки цьому методів учитель налаштує учнів до сприйняття теми уроку: „Саме сьогодні ми познайомимось з творчою особистістю, яка любила спостерігати за природою ще змалку, а підростаючи, майбутній письменник відображав усе на папері, порушуючи різні проблеми. Тому тема нашого уроку – зображення природи у творі „У Калюс на ярмарок“. Вивчаючи цей твір, можна провести міжпредметні зв'язки, передусім з історією краю.

На етапі сприйняття та усвідомлення нової інформації учитель пов'яже вивчення життєпису письменника з цим твором, оскільки новела „У Калюс на ярмарок“ є біографічною. Потрібно наголосити на тому, що І. Нагірняк не лише зображував природу у творах, а й закликав ставитися з повагою до всього оточуючого, зокрема шанувати працю батьків та насолоджуватися кожною хвилиною.

Далі розпочинаємо роботу з твором. Можна поділити учнів на групи для того, щоб розпочати читання твору ланцюжком (за абзацами). Після прочитаного уривка, коментуємо та аналізуємо текст. Так, наприклад, в останньому абзаці образ „сивочолого дідуся“ – символізує прожиті роки та швидкоплинність часу. Відтак на уроці пануватиме позитивна та творча атмосфера.

Роман К. Поповича „Скривджені долі“ рекомендуємо вивчати у 10-11 класах. Так як твір великий за обсягом, то радимо читати на канікулах, щоб можна було б вести розмову та аналізувати, з'ясовувати проблематику спільно уже на уроках літератури рідного краю. У такий спосіб було б доречно на першому з уроків почати вивчення з біографії та творчого шляху письменника, а на другому – провести аналіз роману. Для кращого сприйняття К. Поповича як творчої особистості пропонуємо завітати в його рідне село, де народився письменник. У селі Романківці (нині Дністровського району Чернівецької області) створено у 2006 році літературно-меморіальний музей К. Ф. Поповича.

Музейне приміщення сформовано в опорному закладі „Романківецький ліцей імені академіка К. Поповича“. Саме тут відтворено з традиційних предметів побут та інтер'єр селянської хати, характерної для Бессарабії. Розміщено світлини, що відтворюють життєвий шлях К. Поповича, книги, які читав і написав, особисті речі та сувеніри. Матеріали, які передав письменник, оповідають про навчання, вчителювання, перебування на війні, отримання нагород, закінчення університету, переїзд до Молдови. Тому, на нашу думку, було б доречно організувати для учнів екскурсію у цей меморіальний музей та провести там урок-екскурсію.

Отож, творчість письменників Сокирянщини пропонуємо вивчати на уроках літератури рідного краю, оскільки проблеми, які вони порушили, є актуальними. У них розкриваються питання нашої історії та сьогодення. На творах, які багаті своїми художніми засобами вчителі зможуть розвивати в учнів любов до прекрасного, до художнього мислення, зрештою, – до рідної Сокирянщини як важливої складової частини Незалежної України.

3.1 Розробка уроку з літератури рідного краю для учнів 9-го класу на тему: „Михайло Брозинський. Прощальний вальс“.

Тип уроку. Засвоєння нових знань та навичок. Поєднання елементів уроку-лекції та уроку-бесіди.

Мета: висвітлити основні етапи життя М. Брозинського, ознайомити з його майстерною творчістю; звернути увагу на тематику та ідейну спрямованість творів; виробляти вміння виразного читання художніх творів; розвивати цікавість до літератури рідного краю, розвивати вміння визначати провідні мотиви творів; виховувати любов до рідного краю і його духовних скарбів, плекати почуття доброти і милосердя у ставленні до людей і світу.

Обладнання: словник-довідник „Література і мистецтво Буковини в іменах“, портрет М. Брозинського, його збірки творів, ілюстрації до твору „Прощальний вальс“, ноутбук (відтворення за потреби відеоматеріалів).

План уроку: 1. Життєвий шлях М. Брозинського. Творчий доробок. 2. Виразне читання твору „Прощальний вальс“. 3. Робота з текстом. 4.

Опрацювання сюжету. 5. Проблематика твору. Колективна робота вчителя з учнями. 6. Особливості авторської манери письма. 7. Закріплення вивченого матеріалу.

Методи і прийоми: слово вчителя, емоційне стимулювання, фронтальне, вибіркоче й ланцюжкове опитування, бесіда, читання ланцюжком, мікрофон.

*Хто не знає свого минулого,
той не вартий свого майбутнього.
Хто не шанує видатних людей свого народу,
той сам не вартий пошани.*

М. Рильський

ХІД УРОКУ:

I. Організаційний момент.

- Щире вітання та усмішка. Налаштовування на продуктивну роботу.
- Перевірка присутніх на уроці та з'ясування причин відсутніх учнів у старости класу.
- Перевірка підготовки учнів до уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності.

*Емоційне стимулювання у поєднанні зі словесним методом
Слово вчителя.*

Дорогі дев'ятикласники! Чи задумувалися ви про швидкоплинність часу? Або про хворобу, яка забирає людський час? Про те, як воно, жити, знаючи скільки часу залишилось. Очевидно, такі роздуми інколи могли бути. Сьогодні я пропоную познайомитися із митцем, нашим земляком, який ці думки висвітлив у своєму творі. Навіть більше, художньо пояснив їх складність. Отож, діти, на сьогоднішньому уроці ми вивчатимемо життя і творчість талановитого письменника Михайла Брозинського.

III. Оголошення теми, мети та завдань уроку.

Слово вчителя.

Ми розпочинаємо знайомитись з когортою письменників літературного процесу Сокирянщини. Тому темою нашого уроку є „Михайло Брозинський. Прощальний вальс“. Наше завдання не лише ознайомитися з життєвим шляхом і творчим доробком письменника, а й опрацювати його твір „Прощальний вальс“, визначити особливості авторського письма, проаналізувати порушені проблеми.

III. Основний зміст уроку.

1. Життєвий шлях М. Брозинського. Творчий доробок.

✓ Елементи уроку-лекції

[Демонстрація світлина письменника]

Слово вчителя.

Михайло Брозинський народився 29 жовтня 1947 року серед барвистого краєвиду села Михалкове, поряд з яким протікає славнозвічка річка Дністер. Письменник виховувався у простій селянській родині, де батько був освіченою людиною і прагнув передати свої знання синові. Мати – Оксана, як зазвичай у ті часи, працювала у колгоспі. На жаль, у 6-річному віці Михайло зі своїм братом Володимиром залишилися без батька. В одному зі своїх творів майбутній письменник зізнався, що вбачає свою вину у смерті батька. Оскільки, будучи дітьми, брати самовільно пішли з садочка до матері та заблукали. Батько кинувся їх шукати, потрапив під сильний дощ, сильно промок та захворів. Проте, це не завадило малому Михайлику піти до школи і, отже, здійснити батькове бажання. Михайло здобув середню освіту. Писати почав ще навчаючись у школі. Перша публікація була надрукована у Кельменецькій газеті. Після того, як закінчив школу, пішов працювати коректором в районній газеті „Дністрові зорі“ і паралельно навчався на філологічному факультеті Чернівецького державного університету. Згодом переступив на сходинку вище і вже працював літературним працівником. А, починаючи з 2008 року, працював літературним редактором газети „Буковинське віче“. У цій ж газеті неодноразово публікувався, окрім того, твори виходили ще на шпальтах таких газет:

„Буковина“, „Молодий буковинець“, „Дністрові зорі“, „Чернівці“, „Молодь України“, „Сільські вісті“, „Літературна Україна“ та журналах: „Соціалістична культура“, „Ранок“, „Молодіжний меридіан“.

Михайло Брозинський довго не наважувався видати свої твори окремою збіркою. Тільки у 49-річному віці видав першу книгу завдяки фонду Г. Л. Шабашкевичу. Через 12 років, у 2008 світ побачила наступна збірка поезій та прози – „Незрадлива колиска моя“. А також „Квіт папороті“ (2009), „Босоніж по стерні“ (2012), „Дотик ранкової зорі“ (2012), „Політок (дещиця): поезії, оповідання, новели“ (2012).

✓ Елементи уроку-бесіди.

Фронтальне опитування з елементами медитації

– Михайло Брозинський по-особливому ставився до природи, до простих мешканців нашого краю, дітей, а надто – до своєї родини. Помедитуймо декілька хвилин, закривши очі й поміркувавши над тим, хто чи що для нас особливий. Зазирнімо у наш внутрішній Всесвіт..., відпустивши на хвилю все..., наші почуття... Отже... Чи збагнули ви, хто для вас є всім? *(Учні за бажанням відповідають)* Супер! Саме до таких переосмислень спонукає творчість Михайла Брозинського.

2. Коментоване читання твору ланцюжком (за абзацами).

(Дев'ятикласники ланцюжковим шляхом читають оповідання „Прощальний вальс“. За процесом спостерігає учитель. Дозволяється робити паузи для коментування епізодів).

3. Робота з текстом.

Вибіркове опитування

– Доведіть, що перед нами оповідання на конкретних прикладах. *(Оповідання – невеликий за обсягом художній твір, у якому простежується, як правило, нерозгалужений, однолінійний сюжет. Розповідь ведеться від особи*

оповідача. Від новели ввідрізняється тим, що простежується більш виразна композиція. Наявні роздуми, відступи та описи, хоча стислі та лаконічні).

✓ **Опрацювання змісту твору.**

Ланцюжкове опитування

- Хто постає перед читачем на початку твору? (*Бентежний Михайло*).
- Через що Микола приїхав у це місто? (*Його відрядили у відрядження*).
- З ким знайомиться Михайло? (*З тяжкохворою Тетяною*).
- Коли чоловік дізнається про хворобу жінки? (*Коли побачив шрам замість грудей*).
- Які слова є ключовими в оповіданні? (*„Все і одразу“*).
- Як молода пара проводила час? (*Вони постійно гуляли та разом проводили час*).
- Чи зустрівся Микола з Тетяною, коли приїхав знову у місто? (*Ні, тому що жінка померла*).

4. Проблематика твору. Колективна робота вчителя з учнями.

(Коли прочитано твір, досліджено сюжетну канву, переходимо до колективного опрацювання порушених проблем у творі)

1. **НЕЩАДНІСТЬ ХВОРОБИ.** Хвороба не запитує скільки років людині чи яку посаду вона займає. Їй байдуже чи самотня людина чи має сім'ю. Вона вражає як слабких духом, так і сильних людей. Молоду, цілеспрямовану Тетяну, хвороба важкої степені, не оминула.
2. **ЦІННІСТЬ КОЖНОЇ ХВИЛИНИ ЖИТТЯ.** Тетяна, знаючи про свою біду, не „склала“ руки, а продовжувала жити, насолоджуючись. Вона почала цінувати кожну хвилину. Вона зрозуміла, що кожна людина, яка приходить у цей світ, має залишити щось важливе і цінне для самої себе, рідних та суспільства.

5. Особливості авторської манери письма.

(Учні висловлюються, вчитель кожного вислуховує, обов'язково враховує аргументи учнів. Разом підсумовують сказане та учні записують у зошит).

- Яскраво виражені, цікаві і високохудожні порівняння, епітети
- Оповідання в художній формі, поєднані з реальністю.
- Монологи.
- Прикінцевий акцент на відтворенні справжньої життєвої історії.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Інтерактивна технологія “Мікрофон”

- Який твір за жанром ми сьогодні вивчали? *(оповідання „Прощальний вальс“).*
- Звідки родом Михайло Брозинський? Ким були його батьки? *(З с. Михалкове Чернівецької області. Батько був освіченою людиною, працював ковалем, мати – проста селянка, працювала на полі).*
- Назвіть його збірки. *(„Незрадлива колиска моя“ (2008), „Квіт папороті“ (2009), „Босоніж по стерні“ (2012), „Дотик ранкової зорі“ (2012), „Політок (дециця): поезії, оповідання, новели“ (2012)).*
- Назвіть та коротко опишіть головних героїв твору. *(Тетяна – важкохвора, життєрадісна людина. Микола – скептик, який не розділяв життєву позицію Тетяни, допоки не зрозумів всіх обставин).*

VI. Оголошення домашнього завдання.

- Скласти план твору „Прощальний вальс“ та записати його у зошит.

VII. Підсумок уроку. Виставлення оцінок учням за активність.

Завершальне слово вчителя.

Сьогодні на уроці літератури рідного краю, ми познайомилися із життям та творчістю нашого земляка Михайла Брозинського. Ми опрацювали один із його творів та з'ясували, що письменник своїм художнім словом зазирнув читачеві у глибину людської душі та розповів про те, що є важливим та

хвилюючим. Незвіданого у нас ще дуже багато, тому маємо поспішати „розкопувати“ творчі надбання, знайомитися та опрацьовувати, щоб на тому неоціненному життєвому матеріалі вчитися самим й протоптувати нескінченну дорогу в майбутнє.

Висновки до 3-го розділу

В останньому розділі нашого магістерського дослідження ми, враховуючи повноту виявлених спостережень, з'ясованих фактів та підведених підсумків, надали методичні рекомендації до вивчення творчості письменників Сокирянщини на уроках літератури рідного краю.

На нашу думку, доцільно рекомендувати вивчення твору „У Калюс на ярмарок“ І. Нагірняка у 6-7 класах на уроці „свіжого“ повітря. Ми спроектували водночас чимало моментів його проведення.

Також запропонували літературну зустріч для учнів 10-11 класів з Г. Будняк, І. Гончар, І. Руснак. Наголосили на підготовці до проведення зустрічей, запропонували учням створити стінгазети для кабінету літератури, оскільки, перед її створенням учні опрацьовуватимуть у бібліотеці вірші, статті, відгуки про поетес.

Не оминули Сокирянську центральну бібліотеку. Для підготовки уроку за творчістю В. Гандзія радимо учням використати фонди районної книгозбірні і знайти у поетичних книгах письменника біографічні мотиви, виписати їх і поділитися знахідками на уроці.

Для вивчення творчості К. Поповича радили провести урок-екскурсію у музеї.

Вагоме місце у третьому розділі займає розробка уроку літератури рідного краю у 9-му класі на тему: „Михайло Брозинський. Прощальний вальс“.

Впевнені, що серед запропонованих методичних рекомендацій для вивчення творчості письменників Сокирянщини деякі з них можна використати у навчальному процесі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження ми досягли поставлені цілі, дійшли певних висновків та узагальнень. Тому звернімо увагу ще раз на результати досліджуваної проблеми.

Представниками літературного процесу Сокирянщини від другої половини ХХ – до початку ХХІ століття є О. Бондар, М. Брозинський, Г. Будняк, В. Гандзій, І. Гончар, І. Нагірняк, К. Попович, І. Руснак.

З огляду на виховний потенціал поезії О. Бондаря, Г. Будняк, В. Гандзія, І. Гончар, І. Нагірняка, І. Руснак ми дослідили наскрізні мотиви та образи, ідеї та художні особливості їх творів. У проблемно-тематичному аспекті розглянули прозу М. Брозинського, І. Нагірняка, К. Поповича. Послугуючись деякими висновками, розробили методичні рекомендації до вивчення творчості письменників Сокирянщини на уроках літератури рідного краю.

Так, рекомендуємо при вивченні біографічної новели І. Нагірняка „У Калюс на ярмарок“ використати метод проведення уроку на свіжому повітрі – „серед неба“. Для цього рекомендуємо відвідати рідне село І. Нагірняка Ломачинці, поблизу якого знаходиться скала, яку любив відвідувати письменник і набиратися сил для творчості. Такий урок рекомендуємо проводити з учнями 6-7-класів.

Для опрацювання та вивчення творчості В. Гандзія, учням 7-9-х класів рекомендуємо в його поетичних збірках відшукати біографічні відомості та творче самоствердження й зробити записи. Після проробленої роботи з'єднати їх в єдину біографічну систему. Отож, учні скомпонують біографію В. Гандзія з окремих художніх виписок.

При вивченні творчого доробку визначного українського і молдовського літературознавця та письменника академіка Костянтина Поповича в 11-му класі рекомендуємо вчителю провести урок у меморіальному музеї автора „Скривджених доль“ у селі Романківці. Такий урок посприє „зануренню“ учнів у творчу атмосферу майстра пера, кращому сприйняттю його як творчої особистості.

Для вивчення літератури рідного краю з учнями 10-11-х класів запропонували провести літературну зустріч з такими творчими постаттями, як Г. Будняк, І. Гончар, І. Руснак безпосередньо у школі. Або ж доєднуватися до творчих зустрічей, які проводить Центральна бібліотека міста Сокиряни.

У ході проробленого наукового пошуку запропоновано розгорнутий план-коспект уроку, де використано різні методи та прийоми роботи при аналізі оповідання „Прощальний вальс“ М. Брозинського у дев'ятому класі.

Отже, пророблена робота дає нам підстави стверджувати, що Сокирянщина дала цікаві та творчі особистості, які виробили свій стиль у літературному процесі України. Вони збагатили національну літературу своїм ідейно-художнім баченням світу, порушеними цікавими і актуальними проблемами та цілком заслуговують на те, щоб їхню творчість вивчали у закладах загальної середньої освіти, адже вона несе в собі потужний виховний потенціал, який потрібен сьогодні як ніколи – у час жахливої війни з рашистською сусідньою державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антофійчук А. І. Буковинські образки : Статті, передмови, рецензії, спогади. Бухарест : RCR Editorial, 2020. 352 с.
2. Багрійчук І. Дотик щирої душі // Сільська школа. 2007. №33-34. 6 вересня.
3. Багрійчук І. Із букетом життєвих історій : [про кн. новел І. С. Нагірняка „Озирнися з Гострої Скали“] // Буковинське віче. 2008. 16 квіт.
4. Богайчук М. Будівничий дружби : [про К. Поповича] // Буковина. 2004. 19 трав.
5. Богайчук М. Література і мистецтво Буковини в іменах : словник-довідник. Чернівці : Букрек, 2005. 196 с.
6. Богайчук М. Письменники Буковини : Посібник для учнів 5-11 класів та вчителів української літератури. Чернівці : Чернівецький обласний науково-методичний інститут післядипломної освіти, 1998. 208 с.
7. Боднарюк Ю. „Вдячний долі, що мої книги йдуть поміж люди“ : [про письменника І. Нагірняка із Новодністровська] // Молодий буковинець. 2008. 3 січ. С. 14.
8. Бондар О. „...Вас всіх ніжно любив“. Чернівці : ВД „Букрек“, 2007. 184 с.
9. Бондар О. Хай не згаса поезії свіча // Дністрові зорі. 2002. 23 серпня.
10. Брозинський М. Босоніж по стерні. Чернівці : Букрек, 2012. 280 с.
11. Брозинський М. Ф. Квіт папороті. Поезії. Новели. Оповідання. Нариси. Статті. Чернівці : Букрек, 2007. 284 с.
12. Брозинський М. Ф. Нехай не заростають батьківські пороги: про творч. Івана Нагірняка// Буковина. 2009. 27 березня (№ 24). С. 3.
13. Брозинський М. Ф. Політок : поезії / М. Ф. Брозинський Чернівці : «Місто», 2015. 192 с.
14. Васкан В. Світ академіка Костянтина Поповича // Буковинське віче. 2008. 13 лют. С. 2.
15. Воронюк В. Костянтин Попович на рідній землі // Буковинське віче. 1999. 5 черв. С. 3.

16. Галич О. А., Назарець В. М., Васильєв Є. М. Теорія літератури: підручник для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти. Київ: Либідь, 2001. 486 с.
17. Гандзій В. Думка сивого жита : поезія. Сокиряни : філіал видавництва „Буковина“, 1992. 46 с.
18. Гончар І. М. Вірші цієї війни : поезія. / І. М. Гончар. Чернівці : 2023. 84 с.
19. Гончар І. М. Звучить розчулено струна : Поезії. Хмельницький : Видавець ФО-П Стасюк Л.С., 2019. 144 с., іл.
20. Гончар І. Мелодія закоханого серця // Наша газета. 2012. №46.
21. Гончар І. Під вітрилами молодості й таланту // Буковинське віче. 2012. №18. 10 березня.
22. Гончар І. М. По цю сторону межі : поезія. / І. М. Гончар. Чернівці : Місто, 2022. 64 с.
23. Гунько Т. Сила віршів. Золота пектораль : вебсайт. URL: <https://zolotapektoral.te.ua/%d1%81%d0%b8%d0%bb%d0%b0-%d0%b2%d1%96%d1%80%d1%88%d1%96%d0%b2/> (дата звернення: 25.03.2023).
24. Гусар Ю. Академік Костянтин Попович / Юхим Гусар // Буковинське віче. 2017. 18 трав. С. 3.
25. Гусар Ю. Голос ніжності і правди : Штрихи до портрета Михайла Брозинського. Чернівці : Правдивий поступ, 2007.
26. Гусар Ю. Дністровий зорепад : Штрихи до енциклопедичного словника-довідника “Літературно-мистецька Сокирянщина”. Чернівці : “Місто”, 2010. 123 с.
27. Гусар Ю. Сокиряни. Ужгород : Карпати, 1986. 95 с.
28. Гусар Щедро буятимуть весни // Час. 2000. 22 грудня. С. 7.
29. Добржанський В. Серце, зігрите добром : [Про Михайла Брозинського – журналіста Чернівецького облтелерадіокомітету] // „Буковинське віче“. 2002. 26 жовтня.
30. Довгань О. Літературно-мистецькі грані Буковини (словник-довідник). Чернівці : Місто, 2016. 256 с.

31. Жалюк А. Вірші цієї війни : Інна Гончар презентувала 7-му поетичну збірку. Золота пектораль : вебсайт. URL:
<https://zolotapektoral.te.ua/%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%88%D1%96-%D1%86%D1%96%D1%94%D1%97-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8-%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%B0-%D0%B3%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82/>
 (дата звернення: 20.04.2023).
32. Жалюк А. Жінка, яка надихає : Золотий ювілей Інни Гончар, замережаний поетичним надбанням. Новодністровськ Інформаційний : вебсайт. URL:
<http://novod.info/fotoreportazhi-2019-1/zh%D1%96nka-yaka-nadiha%D1%94.html> (дата звернення: 26.03.2023).
33. Інна Гончар презентувала свою збірку Звучить розчулено струна на просторах Чернівецької області. Північно-Бессарабський інформаційний портал : вебсайт. URL: <https://nordbess-news.cv.ua/inna-honchar-prezentovala-svoyu-zbirku-zvuchyt-rozchuleno-struna-na-prostorah-chernivetskoji-oblasti>
 (дата звернення: 30.03.2023).
34. Інформаційний простір Буковини на початку третього тисячоліття / [упоряд. Д. Миронюк]. Чернівці : Букрек, 2012. 288 с.
35. Історія міст і сіл Української РСР : В 12-ти т. Чернівецька область. К., 1969. С. 502-545.
36. Кейван І. І. Сучасний літературний процес на Буковині : методичні рекомендації. Чернівці : Рута, 2008. 40 с.
37. Ковалець Л. Дитяча література з основами літературознавства. Частина 1. Методичні рекомендації. Чернівці : ЧНУ, 2004. 34 с.
38. Костенко Л. Триста поезій. Вибрані вірші. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2020, вид. 19. 416 с.
39. Нагірняк І. На вузькій стежині : [новела] // Дністрові зорі. 2011. 15 лип.

40. Нагірняк І. Озирнися з Гострої Скали. Новели та оповідання. Чернівці : Видавничий дім „Букрек“, 2008. 240 с.
41. Нагірняк І. Перевесло : новели, п'єси, пісні, публіцистика / І. С. Нагірняк. Чернівці : Букрек, 2012. 448 с.
42. Нагірняк І. Поетичне диво Інни Руснак // Дністрові зорі. 2012. 30 листопада.
43. Нагірняк І. Прозріння : Поезії, новели, нариси та замальовки. Чернівці : Букрек, 2001. 220 с.
44. Нагірняк І. Сповідь : вірші. Чернівці : Місто, 2006. 63 с.
45. Нагірняк І. Тодир : новела // Буковина. 1998. 18 листопада.
46. Нагірняк І., Чорний О. Новодністровськ засвічує вогні. Чернівці : Буковина, 1992. 118 с.
47. Лазарук М. Історія під пильним оком журналіста // Нагірняк І. Стежки крізь серце. Чернівці : Букрек, 2004. С. 3.
48. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 752 с. (77 с.).
[URL:http://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf](http://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf)
49. Мельник В. Звучать мелодії душі // Дністрові зорі. 2001. 23 червня. С. 3.
50. Мельничук Б. Барви Нагірнякової новелістики // Нагірняк І. Озирнися з Гострої Скали. Новели та оповідання. Чернівці, 2008. С. 5-14.
51. Мельничук Б. Повернутися на дорогу у Калюс // Буковина. 2009. С. 7.
52. Методика викладання української літератури : метод. рекомендації / укл. Л. В. Бережан-Маркуляк. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т. 2010. 48 с.
53. Михайлівський В. І. Навернений вселяє надію // Нагірняк І. Мелодія давньої юності. Чернівці : Букрек, 1999. С. 4.
54. Мірошник С.І. Розвиток творчої діяльності старшокласників у процесі вивчення української літератури. автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2004. 25 с.
55. Панцир Д. Свіже і чисте, як переддосвітня зоря // Буковина. 2009. С. 3.

56. Панцир Д. Озирися до витоків душі // Буковинський журнал. 2010. № 1. С. 274-276.
57. Пашковська В. Літопис людських душ : про Івана Нагірняка // Буковинське віче. 2009. 4 лют. С. 3.
58. Пашковська В. Поріднились Новодністровськ із Заставною // Новодністровськ. 2008. 12 січ. С. 5.
59. Поезія Інни Руснак. Жінка-Українка : вебсайт. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/5081> (дата звернення: 25.05.2023).
60. Поети і композитори нашого міста : збірка поезій та пісень. Сокирянська гімназія, 2009. 40 с.
61. Поетичні струни Інни Гончар в рамках проєкту Невипадкові зустрічі. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека імені М. Івасюка : вебсайт. URL: <https://www.library.cv.ua/poetychni-struny-inny-gonchar-v-ramkah-proyektu-nevypadkovi-zustrichi.html> (дата звернення: 25.05.2023).
62. Попович К. // Літературна Буковиніана / підгот. І. А. Співак, М. М. Довгань: бібліогр. покажчик. Чернівці, 1994. С. 105.
63. Попович К.Ф. Скривджені долі: Роман / Худож. оформл. Тетяни Петричко Ужгород : Карпати, 2001. 380 с.
64. Пультер С., Лісовський А. Методика викладання літератури в середній школі. Курс лекцій для студентів-філологів. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 144 с.
65. Рожко М., Багрійчук І. Дарунок невидимого птаха. Чернівці, Технодрук, 2006. 110 с.
66. Руснак І. Моя Маргаритко, не бійся нічого. Вебсайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7DIkklS4rME> (дата звернення: 02.06.2023).
67. Руснак Інна. Поетичні Майстерні : вебсайт. URL: <https://maysterni.com/user.php?id=8233&t=0> (дата звернення: 05.06.2023).
68. Руснак І. Трагедія закоханого серця / Інна Руснак. Чернівці : ДрукАрт, 2012. 152 с.
69. Руснак І. У віршах захисту шукаю : поезії. Чернівці : Місто, 2010. 160 с.

70. Синицький В. Сніп для покуті : [про К. Поповича] // Буковинське віче. 2008. 21 трав. С. 3.
71. Словник української мови: в 11 т. // АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970-1980. Т. 5. С. 433.
72. Спілка журналістів поповнилась // Наша газета Новодністровськ. 2013. №20. С. 2.
73. Стефаник В. С. Моє слово: Новели, оповід., автобіогр. та критич. матеріали, витяги з листів: Для серед. та ст. шк. віку / Упоряд., передм. та приміт. Л. С. Дем'янівської. 2-ге вид., доп. К. : Веселка, 2000. 319 с.
74. Сучасний літературний процес на Україні : Методичні рекомендації до практичних занять / Укл. Кирилюк С. Д. Чернівці : Рута, 2004. 16 с.
75. Тищенко К. Криниця його доброти // Дністрові зорі. 1999. 20 бер. С. 5.
76. Тищенко К. На хрестинах нової книги // Дністрові зорі. 2002. 17 лип. С. 5.
77. Тищенко К. Візерунки долі І. Нагірняка // Дністрові зорі. 2009. 20 бер. С. 1, 5, 8.
78. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : підручник для гуманітаріїв. – К. : Правда Ярославичів, 1997. – 448 с.
79. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. К. : Академія, 2013.
80. Українська література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення: 25.03.2023).
81. Українська література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 10–11 класи (рівень стандарту). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 25.03.2023).
82. Урсул В. Мелодія давньої юності // Дністрові зорі. 1999. 9 вересня. С. 5.
83. У центральній бібліотеці міста Сокиряни відбулась презентація нової поетичної збірки Інни Гончар Вірші цієї війни. Буковина онлайн : вебсайт.

URL: <https://bukovyna.online/2023/03/21/%d1%83-%d1%86%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d1%96%d0%b9-%d0%b1%d1%96%d0%b1%d0%bb%d1%96%d0%be%d1%82%d0%b5%d1%86%d1%96-%d0%bc%d1%96%d1%81%d1%82%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%ba%d0%b8%d1%80/> (дата звернення: 04.04.2023).

84. Фащенко В. Із студії про новелу: Жанрово-стильові питання. К., 1971. С. 35.
85. Шундрій М. Гордимось тобою, Іване // Дністрові зорі. 1999. 23 березня. С. 5.

ДОДАТКИ

У першому ряду друга справа Інна Руснак під час літературно-творчої зустрічі у Сокирянській центральній бібліотеці.

25 жовтня 2022 року

Літературно-мистецьке свято,
присвячене презентації збірки поезій «Вірші цієї війни» Інни Гончар.

22 березня 2023 року

Літературна зустріч з Галиною Будняк (посередині).

26 жовтня 2023 року

Творча зустріч в опорному закладі «Сокирянський ліцей №1»
з Галиною Будняк

Урок-зустріч в опорному закладі «Білоусівський ліцей», на який запрошено Інну Руснак (ліворуч) та її сестру Аліну Мазур.

Творчий доробок письменників Сокирянщини

